

Universitäts- und Landesbibliothek Tirol

Bibliotheca Mvndi Vincentii Bvrgvndi, Ex Ordine Prædicatorvm Venerabilis Episcopi Bellovacensis, Specvlvm Qvadrplex, Natvrale, Doctrinale, Morale, Historiale

In quo totius naturæ Historia, omnium scientiarum Encyclopædia, moralis
Philosophiæ Thesavrvs ...

Tomvs Qvartvs, Qvi Specvlvm Historiale Inscritbitvr

Vinzenz <von Beauvais>

1624

Liber Decimus

SPECVLI MAIORIS
VINCENTII PRÆSVLIS
BELVACENSIS,
LIBER NONVS.

De Imperio Vespasiani, & eius initio.

CAP. I.

VGO Floriacensis. Vespasianus igitur, illa turbida Tyrannorum turba discussa Imperium adeptus imperavit annis ix. mensibus 11. diebus 22.

Hic multis Iudæorum oppidis captis, sicut superius dictum est, audita morte Neronis, hortatu militum Imperator effe-

ctus, reliquit Titum filium suum ad procuracionem obfidionis Hierosolymorum, vt & Romanis non deesset, nec Iudæis, quem filius representaret.

Enseñans in chronico. Imperavit autem Vespasianus Romanorum 8. ab anno Domini 71. mundi vero 4024.

Suetonius. Hic quondam inter comites Neronis, cum cantante eo aut discederet sepius, aut præfens obdormisceret, grauissimam contraxit offensam: Prohibitique non contubernio modo: sed etiam publica salutatione, secessit in paruam ac deuiam ciuitatem, quoad lætenti, & iam extrema metuenti, Iudæa prouincia cum exercitu oblata est. Percrebuerat Oriente toto verus, & constans opinio; esse in fati, vt eo tempore Iudæa præfecta rerum potiretur.

Suscepta censura, ne quam occasionem disciplinæ prætermitteret, adolescentulum fragrantem vnguento cum sibi pro impetrata præfectura gratias ageret, vultu aspernatus, voce etiam grauissima increpuit, litterasque reuocauit. Imperio adepto, amplissimos ordines, & exhaustos cæde varia, & contaminatos veteri negligentia purgavit; suppleuitque recensito senatu, & equites submotus etiam indignissimis, & honestissimo quoque allecto. Vsq; ad exitum vitæ ciuilib, & clemens. Mediocritatem generis neque dissimulauit vnquam: ac frequenter etiam præ se tulit; nihilque ornamentorum appetiuit. Amicorum libertatem ac philosophorum contumaciam leuissime tulit. Offensarum, inimicitiarum minime memot, executorve: vt suspitione aliqua, vel metu ad perniciem cuiusdam compelleretur, tantum

abfuit, vt monentibus amicis cauendum esse Metium Pompeianum, quod vulgo crederetur Genesim habere imperatoriam; insuper consulem fecerit. Spondens quandoque beneficij memorem futurum. Filiam quoque hostis sui Vitellij, splendidissime maritauit, dotauit etiam & instruxit. Sola est in qua merito culpetur pecunie cupiditas.

De Iosepho, & scriptis eius.

CAP. II.

EVsebius in chronico. Hinc Flavius Iosephus scriptor historicus dux belli Iudæorum, cum à Romanis interficiendus esset, pronunciauit de morte Neronis, & eius Imperio.

Hieronymus de illustribus viris. Ipse Iosephus Mathathie filius ex Hierosolymis Sacerdos à Vespasiano captus cum Tito filio eius relictus est. Hic Romam veniens 7. libros Iudæicæ captiuitatis Imperatoribus patri, filioque obtulit, qui & bibliothecæ publicæ traditi sunt: & ob ingenij gloriam statuum quoque Romæ meruit.

Scriptit quoque & alios viginti antiquitatum libros ab exordio mundi vsque ad 14. annum Domitiani Cæsaris: & duos archiothecos id est, conflictus aduersus Apionem Grammaticum Alexandrinum, qui sub Caligula legatus missus est ex parte gentilium contra Philonem.

Librum etiam vituperationem gentis Iudæicæ continentem scripserat.

Alius quoque liber eius valde elegans habetur, in quo Machabæorum sunt digesta martyria.

Hic in decimo octavo antiquitatum libro cap. 4. manifestissime confitetur, propter magnitudinem signorum Christum à Phariseis interfectum, & Ioannem Baptistam vere prophetam fuisse: & propter interfectionem Beati Iacobi Apostoli Hierosolymam dirutam esse.

Scribit autem de Domino in hunc modum: Eo tempore Iesus sapiens vir (si tamen virum cum oportet dicere) erat enim mirabilium patrator operum, & doctor eorum, qui libenter vera suscipiunt: plurimos quoque tam de gentilibus, quam de Iudæis habuit sui sectatores, & credebatur esse Christus. Cumque inuidia nostrorum principum Cruci eum Pilatus addiderit, nihilominus qui fideliter dilexerant eum, perseuerauerunt. Apparuit autem eis tertia die viuens. Multa hæc

Pecunia cupiditas ingens.

Libri Iosephi de bello Iudæico & alij eius libri.

Testimonium Iosephi de Christo.

& alia

& alia miracula carminibus prophetarum de eo vaticinantibus; & vsque hodie Christianorum gens ab hoc sortita vocabulum, non deficit.

Author. De libris huius Iosephi, nonnulla in hoc opere congruis locis inserui,

De obsidione, & calamitate Hierusalem.

CAP. III.

Triplex bellum Hierosolyma.

Cap. 2. Alloquitur Author populum Iudaicum.

Leges naturae soluantur.

Misericordiam perijt.

Cap. 21. Titus testatur Iudaeos diuinitus afflitos.

Cap. 25.

Cap. 14.

EGesippus lib. 5. cap. 1. Anno igitur primo delati Imperij Vespasiano, Iudaea bellis asperis, & seditionibus domesticis lacerabatur, trinoque praelio ciuitas Hierusalem intra se laborabat, nulla requies, nullae inducie, in orientis omnibus dimicabatur, innumeri iugulabantur. Manabat sanguis, & vniuersa replebat, & quasi profusus etiam per interiores templi recessus decurrebat. Ita sanguine, incendio, ruina, fame, totius vrbis nerui succindebantur. Nullus locus periculo vacabat, nulla fugiendi copia erat, paucor vbiq; clamor mulierum, morientium gemitus, desperatio viuentium, vt miserabiles diceret eos, qui remanserant, beatos qui obierant.

Quomodo decepta es ciuitas populis tuis? expugnata armis tuis, quae solebas, sine armis vincere, sine praelio hostem ferire, cum pro te Angeli dimicarent, & militarent tibi fluctus maris, hiatus terrae, caeli fragores? Ecce habes, quod petisti. Agnosce tibi hodie Barabam viuere, Iesum vero mortuum esse. In te ideo regnat seditio, pax sepulta est, vt crudelius a tuis peccas, quam si perires ab alienis. In templo igitur ipso pro vnguentis bene olentibus, pro thymiamatibus, bene spirantibus, pro diuersorum florum odoribus, grauis erat insepulorum cadauerum foetor, quos pluuia dissoluerat, quos flamma combusserat, quos sol calefecerat. Neque enim humare cuiquam corpora vacabat eorum, qui vel in templo, vel circa plateas necabantur; quia bellum eos inter se occupabat, feriendiq; magis quam humani cura vniuersos tentabat. Nihilq; magis in tantis calamitatibus, quam misericordia perierat, quae sola solet alleuiare miseriae, solari arumnas. Quidam tamen latrones in alios saeuientes foetorem oculorum grauer sustinentes, de muro reliquias defunctorum in profunda praecipitia deijciebant.

Itaque Titus Vespasiani filius, qui bellum a patre susceperat, aspiciens praeceptos specus plenos cadauerum, sanieque dilaceratis visceribus innatantem, alte ingemuit, & manus ad caelum eleuans testabatur, nequaquam illud sibi adscribendum, qui veniam dare uouisset, si deditio processisset; expectasse se vt pacem rogarent, paratum incolumes seruare, si bellum deposuissent.

Mannens quoque Lazari assererat, per vnam portam sibi creditam centum quindecim millia mortuorum elata, additis ad haec 880. funeribus: Idq; solo eorum numero collectum, qui mercede publica sepulti forent, praeter eos quos sepelierant sui. Quae autem sepultura nisi vt de muro deijcerentur cadauera? plerique etiam non ignobiles viri cofugientes ad Titum sexcenta millia defunctorum, quae per portas elata numerata essent commemorabant; eorum quoque quae propter magnitudinem infinitam efferri cadauera nequiverunt numerum fuisse inestimabilem. Nam plerique etiam de ultimo orbe ad templum venerant, ad praedicandum in die festo.

De auaritia Iudeorum, & extrema fame.

CAP. IIII.

ILLorum autem plerique qui ad Romanos confugerant, cum accepto cibo aluum purgarent, aurum egerebant, aliqui bimones aureos, quos absorberant cum fugam adornarent, ne deprehensi, non solum dispendio, sed etiam periculo forent, quia insidiatotes omnia scrutabantur: scelus enim ducebatur, aurum

quemquam praeter latrones habere. Hoc itaque Iudaei postea miserabili specie, inter inquinamenta alui aurum legebant. Comperit hoc quidam Assyrius, & ab vno in omnes opinio manauit: quod hoc genus hominum praecipue ad auaritiam, & paratum ad versutiam; vt nihil tam atrox sit quod refugiat, nihil tam turpe, quod studio pecuniae erubescat. A Syris itaque in Arabes diffusa est fama, quibus non est minor auaritia, & feritas barbarice propior inmanitati, quod facti essent auro Iudaei. Diripiunt igitur illi quocumque aduenientes cernunt: licet contra fas, & contra legem deditiois, contra promissum Caesaris, quo eos occidi non licebat. Incidunt autem viuentes adhuc, eruentisque manibus euiscerant ventris secreta; aluum scrutantur, & inter eius manantia purgamenta, aurum inquirunt. Denique vna nocte fere duo millia virorum discussa sunt tali flagitio.

Alia quoque arumna grauis in his, qui ad Romanos transfugerant, accidit. Nam desuetis edendi officijs, vbi data est alimenti copia, cepit esse cibus oneri, qui prius erat vsui. Nulla vis erat dentium, vt cibum manderent, obriguerant interiora viscerum, obstructi erant ductus ciborum; auerunt iecoris venae, quae cibos attrahunt, vsus perierat, auaritas crescebat. Ruebant supra cibos miseri, & inuadidos morsus more infantium meditabantur. Plerique visis alimentis ipso gaudio deficiebant, atque inter exoptatos sibi cibos moriebantur. Eratque pompa lachrymabilis, cum plures a cibo ad periculum surgerent quam ad salutem. Inflabantur enim insolito cibo, quasi quodam hydrophis morbo. Et si adhuc edendi virtus, auaritas modum nescia, supra mensuram ingerebat, repentino cibo facti, dirumpebantur. Nihil enim mirum, si exhaustis periculo cibis est: nam & post biduanum ieiunium si quid auidius sumperis, statim crudescit. Nonnulli autem eorum euaserunt, quadam arte pensantes cibi moderamina, donec dissiueta edendi caro, ad suos vsus rediret.

Igitur destructis, & exustis edificijs templo finitimis, & etiam porticibus, partim a Romanis, partim ab ipsis Iudaeis, nuda iam erat templi facies, & saeva hominum fames. Insidiabantur sibi inuicem, quis cui raperet cibum. Vbi alimenti suspicio, ibi bellum. Necabantur etiam charissimi, discutiebantur defuncti, ne quis intra eorum amictus cibis lateret. Aperto ore sicut rabidi canes aurarum captantes spiramina huc & illuc circumferabantur duce inopia. Et cum alia famis solatia non reperirent, detrahebant coria cutis, vt cibo sibi essent, quae praesidio non essent. Mandebant calciamentum, nec pudor erat solutam pedibus, suscipere, & lingua lambere. Vetus quoque palea, quae olim proiecta fuerat, non mediocri studio requirebantur, & si quis repererat grandi precio mercabatur.

De muliere quae comedit filium suum.

CAP. V.

ERat autem Maria locuples famina de regione trans Iordanem, quae belli terrore oborto, Hierosolymam se contulerat, vt esset tutior. Huius opes, Principes factionum certatim inuaserant. Alimento etiam siquid pretio quaesierat de manibus eruebatur. Defecerantque iam omnia, & delictijs assueta asperiora, palearum vel coriorum dura non emollebat. Saeva itaque fames intimis se infudit medullis; exasperauit humores, mentem exagitauit. Habebat autem infantulum, cuius vagitu excitata cum se & ipsum paruulum macerari videret, tantis victa inmanitatibus Matris affectum amisit. Conuersaque ad paruulum sic ait: Quid tibi faciam Paruule? Saeva te circumstant omnia, bellum, fames, incendia, latrones, ruinae. Cui te moritura credam, aut vitae tantillum relinquam? Sperabam quod si adoleuisses, me pasceres matrem aut sepelires defunctam. Sed quid agam misera? viuendi tibi ac mihi nullum video subsidium. Cui te referuabo, vel quo te condam sepulchro, ne canibus, alitibus,

Incidunt ventris secreta...

Cap. 24. Multi...

Coria...

Cap. 4.

Mari...

vel feris præda sis. O suavia mihi viscera, artus iucundi priusquam vos penitus consumat fames, reddite mihi Mater quod accepistis: Redite in illud naturale secretum, in quo sumpistis spiritum domicilio, meo tibi paratur tumulus defuncto. Exosculabor ergo te, & quod non habet impatientia amoris, habeat vis necessitatis: ut ipsa deuorem meos artus, non simulatis, sed impressis morsibus. Fecimus, quod pietatis fuit, faciamus, quod suadet fames. Tua tamen causa melior & quædam pietatis species, quia tolerabilis est quod Mater dedit cibum visceribus tuis, quam quod te Mater aut occidere potest aut deuorare. Hæc dicens, auerso vultu gladium demersit, & in frustra filium secans, igni impoluit, partem comedit, partem operuit ne quis superueniret. Sed odor incensi peruenit ad Principes seditionis. Qui continui odorem securi introeunt mulieris hospitium, minantes necem, quod ausa esset ipsis ieiunantibus edere, atque exortes facere tibi quem reperisset. At illa partem, inquit, vestram vobis seruauit, nolite indignari, de meis visceribus cibum vobis parauit. Consedete ocius, mensam apponam. Hæc dicens recooperuit ambusta membra, & epulanda obtulit, cum adhortatione huiusmodi: hoc est prandium meum, hæc vera portio, videte diligentius an vos fraudauerim. Ecce pueri manus vna, ecce pes, ecce dimidium reliqui corporis, & ne alienum putetis, filius meus est, nunquam fuisti mihi dulcior fili, tibi debeo, quod adhuc viuo. Tui suauitas animam meam tenuit, & produxit Mater tuæ miseræ diem mortis. Venerunt necari, conuiuia facti sunt. Habebunt & ipsi quod tibi debeant, cum epulas meas sumpserint. Sed quid refertis gradum, quid exhortetis animo, cur non epulamini quod Mater fecit? Gustate & videte quia suavis est filius meus. Nolite fieri molliores Matre, infirmiores muliere: ego quidem tales parauit epulas, sed vos sic epulari Matrem fecistis; & me quidem tenebat passio, sed vicit necessitas. Repleuit continuo totam urbem tanti sceleris nefas, & unusquisque parricidalis conuiuij ministerium exhorrescebat.

De destructione templi & urbis.

CAP. VI.

Peruenit quoque ad Romanos huius facti immanitas. Nam plerique hoc horrore perterriti ad hostem confugerunt. Quo comperto Cæsar execratus infelicis terræ contagium, manus ad cælum eleuans talia protestabatur, ad bellum quidem venimus, sed non cum hominibus, quin potius aduersus rabiem beluarum dimicamus. Nam & fetus suos feræ diligunt, quos etiam in fame nutriunt, & alienis pascuntur corporibus, à consimiliam cadauerum abstinent cadaueribus. Hoc vltra omnem acerbitatem est, ut membra, quæ genuit Mater, deuoraret. Mundus ego ab hoc contagio, tibi me absoluo quæcumque es in cælo potestas. Scis, scis profecto, quia intimo affectu pacem frequenter obtuli. Et quod non pudet dicere victor rogavi, quia parcere eis volui. Sed quid facerem; repugnantibus, quid aduersus suos furentibus? Nam & ipsi nos sæpe de muris hortati sunt dimicare, ne grauius à suis perirent. Et ego positus plurimumque armis, quia illi à suorum cædis non desinebant, in bellum redij, ut liberarem obsessos, non perderem.

His dictis adiuuere templo arietes iubet, Denique fugientibus seditionum auctoribus cum templum exeret, Romani signa posterunt intra circuitum eius, & contra portam orientalem sacrificauerunt, Imperatorem Titum summis vocibus, prædicantes. Sacerdotes autem quos, & aquæ inopia, & æstas finitimi incendij commacerabat siti, vitam rogauerunt. Quos Titus iussit occidi, degeneris animi esse respondens, ut templo & munerè euperent superuiuere.

Ioanni quoque ac Simoni, & cæteris seditionum Principibus indulgentiam postulantibus, respondit: Seruum, nequissimi, tempus ad misericordiam, cum iam quod reseruetur, nihil relictum sit. Pacem offerebam, non receperisti, parcere volebam, non sinebatis, prælia suspendebam, & vos irrueratis. Et nunc populus extinctus est, templum ardet; quid adhuc statis armati? Ponite arma quasi victi, viuere vobis donabo, etsi non meremini. Titus ergo quamuis ad iracundiam excitatus, propositum suum non soluit, contuitu regalis fastigij, sed confugientes recepit, solius pietatis intuitu.

Nec Romani multa iam cæde fessi, abnuebant vitæ indulgentiam, & studio captiuæ mancipia vendendi promptiores erant ad reseruandam salutem. Plurimi venales, sed pauci emptores; quia & Romani habere Iudæos in seruitutem dedignabantur, & nec Iudæi supererant, qui suos redimerent.

Octaua igitur die Gorpici mensis, concremata est ciuitas. Cæta autem per omne tempus obsidionis ascendant decies centena millia. Captiu quoque adducti sunt Iudæorum ad 97. millia.

Hugo Floriacensis. Fessi denique multa cæde Romani, quærebant quibus captiuæ mancipia venderent: sed, quia plurimi venales, & pauci inueniebantur emptores, non desuere, qui & 30. mancipia, vno nummismate mercarentur. *Ensebius in chronico.* Tunc regnum Iudæorum defecit.

Colliguntur autem à secundo anno Darij sub quo rursus templum ædificatum est vsque ad hunc secundum annum Vespasiani in quo nouissime Hierusalem subuersa est, anni 591.

De Passione sancti Apollinaris.

CAP. VII.

EX gestis eius. Ea tempestate passus est sanctus Apollinaris martyr: qui quondam discipulus sancti Petri Apostoli iussu eius Roma ad Rauennam peruenit, & prædicans, & miracula faciens Tribunal ciuitatis, cuius uxorem sanauerat, cum magna eius familia baptizauit. Cuius famam dux Saturnius audiens, eum sibi quantocius sisti fecit: Et cum Sacerdotibus Idolorum ducens eum ad templum Iouis, cum ille dixisset aurum, & argentum illic appensum, melius dari pauperibus, quam ante demones sic appendi eijcitur, & seminius extra urbem relinquitur, & discipulis suis in domo cuiusdam viduæ sex mensibus refouetur. Inde veniens ad urbem Clusensem dum multos conuerteret fustibus caditur, & nudis pedibus super prunas stare compulsus, Christumque amplius conitens, extra urbem eijcitur. Rufus autem Rauennæ filiam suam defunctam lamentans Apollinari venienti, & eum consolanti respondit: Vtinam huc non venisses, Dij enim irati sunt, & filiam meam saluam facere noluerunt, tu vero, quid potes? Et videntibus cunctis ait Apollinaris: Iura mihi, quod permittes puellam sequi Saluatore suum: Rufus dixit, Scio, quod mortua est puella, tamen si videro eam viuam faciam, quod dicis. Et statim eum apprehendisset manum eius erexit eam sanam, & ipsa cum Matre, & multa familia baptismum suscepit, & virgo permansit. Rufus vero timens Cæsarem occulte diligebat eum. Quod audiens Cæsar scripsit ad præfectum prætorij ut Apollinarem aut Dij inclinaret, aut in exilium mitteret. Messalinus ergo Præfectus Apollinarem sacrificare nolentem fustibus cædi, & in equuleo appensum torqueri præcepit. Vbi dum adhuc dominum prædicaret, ministri aquam bullientem eius vulneribus immittunt. Et dum vellet præfectus eum in cælum mittere, Christiani irruentes in paganos plusquam 200. ex eis occiderunt. Tunc timens sibi vicarius, Apollinarem catenis onustum, & ligno offensum iussit recludi, & ut sic deficeret, nihil penitus ministrari. Quem quarto die cognoscens,

Cap. 46. Sermo Titus ad seditiones.

Cap. 47. Plurimi Iudæorum venales, pauci emptores.

Cap. 49. September nobis dicitur vs Suidas docet.

Josephus scribit undecies centena millia fame & gladio perisse. Et alia centena millia captiuorum publico venundata.

Gesta B. Apollinaris, qua in antiquis manuseriptis codicibus latitant, edidit M. Br. tom. 1. cap. 2. tom. 4. alij qui res Ecclesie Raud. uicis sunt profecti sub Vespasiano tamè passus est, non quod illius tempore fuerit in Christianos excitata persecutio: sed quod ait Suetonius in vita ipsius c. 15. his verbis Non temere quis punitus insoni reperitur, nisi absente eo, & ignaro aut certe inuito, atque decepto.

scens ab Angelo confortatum, catenatum nati imposuit, & sequentibus eum tribus clericis in exilium destinavit, ubi cum clericis, & duobus militibus, ceteris pereuntibus, periculum euadens milites quidam baptizauit, & in exilio predicans à nemine receptus, sed grauius verberatus; post triennium Rauennam redijt, sed à paganis iterum verberatus ad templum Apollinis ducitur, sed statim facta oratione templum corruit, & Thauro iudici presentatus, & de multis inquisitus, filium eius à natiuitate cæcum sanauit. Sicque multis creditibus à iudice leniter tractatus, in prædio eius per quatuor annos fuit. Cum ergo Pontifices accusarent eum apud Vespasianum Cæsarem, rescriptis; vt aut de vrbe exiret, aut idolis consentiret. Non enim dignum est, inquit, vt Deos vindicemus, sed ipsi de inimicis suis vindicent se si possunt. Tunc Demosthenes Patricius nolentem sacrificare cuidam Centurioniam Christiano eum tradidit. Cuius rogatu pergens in vicum leproforum, vt ibi propter furorem gentilium lacitaret, à paganis infecutus, vsque ad mortem cæsus est vbi 7. dies superuiuens, & Christianos admonens, tandem feliciter ad celum commigravit, & ibidem à discipulis sepultus est.

De cupiditate Vespasiani, & morte eius.

CAP. VIII.

Pecunia cupiditas ingens.

Suetonius cap. 16. In Vespasiano merito culpetur, vt dictum est, pecuniarum cupiditas. Non enim contentus est, omnia sub Galba vectigalia reuocasse; noua, & graua addidisse; auxisse prouincijs tributa, nonnullis etiam duplicasse: negociationes quoque vel privato pudendas, palam exercuit, nec candidatis quidem honores, reifue tam innoxijs quam nocentibus absolutiones venditare cunctatus est. Creditur etiam procuratorum rapacissimum quemque ad ampliora officia ex industria solitus promouere, quo locupletiores mox condemnaret. Quibus quidem vulgo *prospangys* dicebatur *vis*, quod quasi, & sic eos madefaceret, & exprimeret humentes. Quidam natura cupidissimum tradunt. Sunt e contra, qui opinentur ad manubias, rapinasque necessitate compulsam, summa ætarij fiscique inopia. Quod & verisimilius videtur, quando, & male partis optime vsus est.

Cap. 17. Liberalis aduersus omnes.

In omne hominum genus liberalissimus: expleuit censum senatorium. Consulares inopes quingentis sestertijs sustentauit. Plurimas per totum orbem terrarum ciuitates, aut terræmotu, aut incendio afflictas restituit in melius.

Cap. 18.

Ingenia, & artes vel maxime fouit; primus è Fisco Latinis, Græcisq; rhetoribus annua cæcena cõstituit; præstantes Poetas, nec nõ & artifices magna mercede donauit.

Moribus eius atque interitus.

Hugo Floriacensis, Vespasianus autem anno vitæ suæ 70. ferijs ioca, quibus delectabatur admiscens, interiit. Nam cum ventris eluue fessus, assurrexisset, stantè, ait *Imperator excedere terris decet*. sicque exanimatus est, cui successit Titus filius eius.

De Imperio Titi, & morte eius.

CAP. IX.

Titus anno M. 4033. Christi. 80.

E*Vsebius in chronica.* Anno domini 80. mundi vero quarto millesimo, & 33. Romanorum 9. Titus Vespasiani filius regnavit annis duobus, vtraque lingua disertissimus.

Hugo 3. l. Fuit enim vir omnium genere virtutum mirabilis, & morum imperialium floribus pariter adornatus, & qui nulli quicquam negaret, in tantum etiam facundissimas extitit, vt causas Latino poemate peroraret, & tragædias græce componeret.

Cap. 3. Corporis animique dotes.

Suetonius lib. 11. Titus, amor, & deliciae generis humani fuit. In puero statuta corporis, & animi dotes exsplenduerunt, magisque ac magis, deinceps, per ætatis

gradus, forma egregia, & cui non minus auctoritatis inesset, quam gratia; præcipuum robur, memoria singularis, docilitas ad omnes fere tam belli, quam pacis artes. Artorum, & equitandi peritissimus, Latine Græcæque linguæ, in orando, vel in fingendis poematibus, promptus; ne musicæ quidem rudis, vt qui cantaret, & psalleret iocunde scienterque. In militia summa industria, nec minore modestia.

Suspecta primum in eo fuerunt scititia, luxuria, rapacitas, libido. Denique propalam alium Neronem, & opinabantur, & predicabant. At illi ea fama pro bono cessit conuersaque est in maximas laudes, neque villo vitio reperto, sed e contra virtutibus summis. Conuiuia instituit, iucunda magis quam profusa. Amicos elegit, quibus etiam post eum principes, vt sibi & reipublice necessarijs, acque ueris, præcipueque sunt vsi. Nulli ciuium quicquam ademit. Abstinit alieno, ac ne concessas quidem ac solitas collationes recepit; & tamen nemine ante se munificencia minor.

Natura benignissimus. In cunctis hominum desiderijs obstinatissime tenuit, ne quem sine spe dimitteret; quin, & admonentibus domesticis, quasi plura polliceretur, quam præstare possit. Non oportet, ait, quemquam à sermone principis tristem discedere. Atque etiam recordatus super cænam, quod nihil cuiquam tota die prestitisset, memorabilem illam, meritoque laudatam vocem edidit: *AMICI DIEM PERDIDI*. Populum in primis vniuersum magna per omnes occasiones comitate tractauit. Nam neque negauit quicquam petentibus, & vt, quæ vellent, peterent, vltro adhortatus est.

Fratrem insidiari sibi non desinentem, neque occidere, neque seponere, ac ne in minore quidem honore habere sustinuit, sed vt à primo imperij die consortem, successoremque testari perseverauit; nonnunquam secreto, & precibus, & lachrymis orans, vt tandem *multo erga se animo vellet esse*. Inter hæc morte præuentus est, maiore hominum damno, quam suo. Quod vt palam factum est, maxentibus publice cunctis, Senatus priusquam edicto conuocaretur, ad curiam cucurrit: obleratque adhuc foribus, deinde apertis tantas mortuo gratias egit, laudesque congressit, quantas ne viuo quidem vnquam atque presententi.

Ensebius ubi supra. Hic Amphitheatrum Romæ edificauit, & in dedicatione eius, quinque millia ferarum occidit.

Decreto autem Senatus inter Deos relatus est.

Huius temporibus mons vesuuius ruptus in vertice, tantum ex se iecit incendij, vt regiones, & vrbes vicinas cum omnibus exureret.

Romæ quoque plures ædes incendio crematæ sunt.

De Domitiano, & bonis eius imitijs.

CAP. X.

Tito autem successit Domitianus frater eius iunior. Anno domini 83. mundi vero 4036. qui imperauit annis 15.

Hugo Floriacensis lib. 4. Ille Domitianus primo elementis visus est. Ius quoque petorabat æquissime, & Romæ multa construxit ædificia. Inter quæ ædificauit templum mirificum Romæ, quod Pantheon antiquitus vocabatur: sed nunc in honorem sanctæ Dei Genitricis Mariæ, & martyrum omnium, consecratum esse dignoscitur.

Suetonius lib. 12. cap. 3. Inter initia principatus quotidie secretum sibi horarium sumere solebat, nec quicquam amplius quam muscas captare, ac stylo præacuto configere, vt cuidam interroganti, *essetne quis inuis cum Cæsare*, non absurde responsum sit, *ne musca quidem*. Circa administrationem imperij aliquandiu varium se præstitit; mixtura quoque æquabili vitiorum atque virtutum donec virtutes quoque in vitia deflexit; super ingenij naturam, inopia rapæ, metu scæuus.

Multa

Multa in communi rerum usu nouavit, castrari mares vetuit.

Ius diligenter, & industriè dixit. Scripta famosa vulgoque edita, quibus primores viri, ac fœminæ notabantur, aboleuit, non sine actorum ignominia. Quæstorium vicum, quod gesticulandi, saltandique studio teneretur, amouit senatu. Probrosis fœminis lecticæ usum ademit.

Inter initia vsque adeo ab omni cæde abhorrebat, vt edicere destinauerit ne boues immolarentur. Cupiditatis quoque atque auaritiæ vix suspicionem aliquamdiu dedit, quin etiam liberalitatis experimento omnes circa se largissime profecutus. Nihil prius, aut acrius monuit, quam ne quid sordidè facerent. Relictas sibi hereditates ab his quibus liberi erant, non recepit. Fiscalis calumnias magna calumniantium pœna repressit, ferebaturque vox eius. PRINCIPES QUI DELATORES NON CASTIGAT IRRITATO.

De crudelitate ipsius.

CAP. XI.

Ed neque in clementia, neque in abstinentiæ tenore spermanit. Complures Senatores, iniuste aliquos consolares interemit, quasi molitores rerum nouarum. Ceteros leuissima quaque de causa. Discipulum Paris Pantomini puberem adhuc, & tamen maxime ægrum, quod arte, formaque non absimilis magistro videbatur, occidit. Item Saluum Cocceianum, quod Ottonis Imperatoris patruj sui natalem diem celebraret: Metium Pomposianum, quod habere Imperatoriam genesim vulgo ferebatur, & quod depictum orbem terræ, in membranas, concionesque Regum ac Ducum, ex Tiro Linijs circumferret; quodque seruis Magonis, & Annibalis nomina indidisset. Linijs Rusticum, quod Pæti Thraex, & Heluidij præci laudes edidisset, appellassetque eos viros sanctissimos. Cuius criminis occasione Philosophos omnes vrbe, Italiaque subuenit. Occidit, & Flauium Sabinum. Aliquanto post ciuili belli victoriam sœuor, plerisque partis aduersæ, dudum etiam latentes conscios, inuestigato nouo quæstionis genere, distorsit; igne per obscœna immisso, nonnullis etiam manus amputauit.

Erat autem non solum magnæ, sed etiam callidæ sœuitiæ, & inopinatæ.

Asclerionem Mathematicum sciscitatus, quis ipsi maneret exitus & affirmantem fore vt breui lacera-retur à canibus, interfici quidem sine mora, sed ad arguendam temeritatem artis, sepeliri quoque accuratissime imperauit. Quod cum fieret euenit vt repentina tempestate deiecto funere, cadauer discernerent canes.

Nihil pensi habuit quin prædaretur omni modo; bona viuorum ac mortuorum, vsquequaque quolibet, & accusatore, & crimine corripiebantur. Satis erat obijci quædamque factum, dictumque aduersus maiestatem principis. Confiscabantur alienissimæ hæreditates, vel vno existente qui diceret audisse se ex defuncto, cum viueret, heredem sibi Casarem esse.

Eusebius in chronica. Iste Domitianus etiam plurimos Senatorum in exilium misit.

Primus se Deum, & Dominum appellari iussit.

Huius anno quinto, Quintilianus, ex Hispania Calaguritanus primus Romæ publicæ scholam, & salarium à fisco accepit, & claruit.

Author. Iste Quintilianus, vt legitur, Præceptor fuit Plinij, & multa scripsit, ex quibus sunt libri constitutionum oratoriarum, & causarum, & declamationum quorum flores excerptos superius inserui.

De Sancto Clemente Papa, & scriptis eius.

CAP. XII.

Eusebius. Anno Domitiani 12. tertius Romanæ ecclesiæ præfuit Clemens annis nouem.

Idem in libro Pontificum. Hic 7. regiones diuisit notarijs, vt fidelibus ecclesiæ; qui gesta martyrum sollicitè, & curiose, vnusquisque per regionem suam diligenter perquirerent.

Hic fecit duas epistolas, quæ catholicæ nominantur.

Hic ex præcepto beati Petri suscepit ecclesiæ Pontificatum gubernandi, curam sicut ei fuerat à Domino Iesu Christo tradita cathedra vel commissâ. Nam in epistola, quæ ad Iacobum scripta est, qualiter ei à beato Petro commissâ est Ecclesiâ, reperies. Ideo vero Linus, & Cletus ante eum scribuntur, quoniam ab ipso Principe Apostolorum ad ministerium sacerdotale exhibendum sunt Episcopi ordinati.

Hic dum multos libros zelo fidei Christianæ religionis ascriberet, martyrio coronatur.

Hieronymus de illustribus viris. Clemens de quo Apostolus Paulus ad Philippenses scribens, ait: Cum Clemente, & ceteris coadiutoribus meis, quorum nomina scripta sunt in libro vite. Quartus post Petrum sedit Romæ episcopus. Siquidem secundus Linus fuit, tertius Anacletus. Tameñ plerique latinorum secundum, post Petrum Apostolum putent fuisse Clementem. Scribit in persona Romanæ ecclesiæ ad ecclesiam Corinthiorum valde vtilem Epistolam, & quæ in nonnullis locis etiam publicè legitur, quæ mihi videtur characteri epistolæ, quæ sub nomine Pauli ad Hebræos fertur, conuenire. Sed, & multis de eadem epistola non solum sensibus sed iuxta verborum quoque ordinem abutuntur, & omnino grandis in vtraque similitudo est. Fertur, & secunda ex eius nomine epistola, quæ à veteribus reprobat, & disputatio Petri, & Apionis longo sermone conscripta, quam Eusebius in 3. ecclesiasticæ historiæ volumine coarguit. Obijt 3. Traiani anno, & nominis eius memoriam vsque hodie Romæ extructa ecclesia custodit.

Author. De scriptis eius iam supra nonnulla posuimus; de passione autem eius infra suo loco dicemus.

De edicto Domitiani contra illos de genere David.

CAP. XIII.

EO tempore, vt ait Egesippus, delati sunt quidam apud Domitianum, quod essent de genere David; & de posteritate Iudæ; qui secundum carnem frater fuisse dicitur Saluatoris, Domitianus enim formidabat aduentum Christi, sicut & Herodes in initio: ideoque omnes interfici iusserat, qui erant de regia stirpe David. Ad quod missus quidam nomine Reuocatus, inuenit quosdam nepotes Iudæ, & adduxit ad Domitianum. Interrogati à Domitiano si essent de familia David, confessi sunt. Tunc quæsiuit ab eis quantis essent facultatibus præditi? At illi responderunt, quod vtrique non amplius essent in bonis quam nouem millibus denarijs, ex quibus singulis pars media pro portione deberetur. Nec hoc sibi in pecunia subsistere, sed in æstimatione terræ, quæ eis esset in 4. minus vno iugertibus constituta, quam suis manibus excolentes, vel ipsi alerentur, vel tributo dependerent. Simul etiam testes rurales, & diurni operis manus labore rigidas, & callis obduratas præferabant. Interrogati vero de Christo quale sit regnum eius, vel quis ipse aut vnde, aut quare venturus? responderunt, quod non huius mundi regnum neque huius terræ designaretur ei imperium, sed cælesti ei regnum per Angelorum ministeria in consummatione sæculi præpararetur; quando, scilicet aduentans in gloria de viuis,

Clemens tertius Papa.

Hanc epistolam supra citauimus.

Philip. 4.

Domitianus persequitur eos qui erant de genere David.

Facultates Nepotum Iudæ.

Rogantur de regno Christi quale regnum? Hanc historiam habes in 3. lib. Ecclesiasticæ historiæ Eusebij cap. 10.

ac mortuis iudicabit, & retribuet vnicuique pro factis, ac meritis suis. Ad hæc, Domitianus cum neque in eis quicquam criminis inueniret, & vilitatem ipsorum maxime contemneret, abire eos liberos iubet. Sed, & persecutionem quam agitari iusserat, datis rursus compescuit edictis. Illi vero dimissi ab eo, vel martyrij merito, vel tantæ propinquitatis prærogatiua, pacis iam tempore, Duces ecclesiæ effecti, vsque ad Traiani tempora permanserunt.

De dolio Iohannis Evangelistæ, & eius exilio, & Apocalypsi.

CAP. XIII.

Eusebius in chronicis. Anno imperij sui 13. secundus post Neronem Domitianus Christianos persequitur & sub eo Iohannes Apostolus in Pathmos insulam relegatus Apocalypsim vidit, & scripsit, quam Irenæus interpretatur.

Author. Legitur enim, quod idem Iohannes apud Ephesum à proconsule comprehensus, cum nollet iuxta edictum imperiale Christum negare, & à prædicatione cessare. Dicens obedire oportere magis Deo quam hominibus, motus Proconsul iussit eum tanquam rebellem Cæsari, in dolio feruentis olei mergi. Qui statim vt in eo coniectus est, velut fortis athleta, vinctus, non adustus, de vase exiuit. Ad quod miraculum stupefactus Proconsul voluit eum suæ libertati reddere, & fecisset, nisi iussioni Regiæ contraite timuisset; propter præfatum ergo miraculum exire iussus à dolio. in tantam reuerentiam habitus est ab ipso Domitiano, quod eum occidere non est ausus. Sed propter odium Christiani nominis, quod infelix ille de superbia conceperat, qui se Deum credi volebat, in exilium missus est, vt sermo domini impletur quem dixit: Si enim volo manere donec veniam, id est: Nolo eum materiali gladio, nec morte ab vilo violenter illata, vitam finire, sed in pace viuere donec veniam cum in pace assumendum. Igitur in insulam Pathmos relegatus in exilium, Apocalypsim in exilij sui solatium vidit, & vt viderat, scripsit. Quæ in hoc alijs Prophetijs excellentior est, quia de Christo, & ecclesia, magna ex parte sacramenta non solum adimplenda denunciat, sed etiam adimpleta demonstrat. Et sicut euangelium legales obseruantias, sic & ista respicientes à longe veteres excellit prophetias. Quæ fere tot habet sacramenta, quot verba: imo verborum libri numero, maior est sensuum multitudo; sicut in fauo pinguisimo cereas cellulas copia mellis excedit. Iohanni ergo revelauit Deus ibidem quanta passa sit ecclesia in tempore primitiuo, & quanta nunc patiatur, & in nouissimis temporibus passura sit: quæque pro his, & nunc, & in futuro, præmia sit susceptura, vt & quos denunciata supplicia terrent, promissa præmia lætificent.

De Passione sanctorum Nerei, & Achilei.

CAP. XV.

Legi Nicoph. l. 7. c. 9. Alia Flavia Domitilla non tantum à Christianis sed etiam à gentilibus scriptoribus ob præclarissimum eius genus commendatam monumentis historicorum: passa est Tarracina in Capania: nam insula

Ex gestis eorum. Domitilla autem Neptis Domitiani imperatoris habebat Nereum, & Achileum Eunuchos cubicularios suos, quos sanctus Petrus Apostolus baptizarat. Cum ergo nuptura esset Aureliano filio Consulis, Nereus & Achileus eidem de dono virginitatis luculentissime prædicantes, conuerterunt eam: & pergentes fecerunt ad eam venire sanctum Clementem Episcopum, qui eam Deo virginem consecrauit. Quod audiens Aurelianus impetrauit à Domitiano vt si sacrificare nollet cum Nereo, & Achileo exilium in insula Pontiana subiret, putans se posse per hoc, animum virginis reuocare. Sed post aliquantum temporis, pergens ipse ad insulam, cepit sanctos Nereum, & Achileum verbis, & muneribus attentare, vt virgini suaderent: at illi execrantes munera eius, magis eam

in domino confortabant. Vnde verberibus grauissimis attræctati, cum equuleo, & flammis ad sacrificia compellerentur, & dicerent se à beato Petro Apostolo baptizatos, nulla ratione posse idolis immolare, capite cæsi sunt. Quorum corpora rapuit Auspicius Discipulus eorum, & de insula nauigio deferens, sepeliuit ea iuxta sepulchrum sanctæ Petronillæ.

De sancto Dionysio Areopagita, & socijs eius.

CAP. XVI.

Ex gestis eorum. Sub domitiano quoque passus est sanctus Areopagita Dionysius, qui Paulo Apostolo prædicanti Athenis est adiunctus. Nam cum Paulus singula Deorum altaria perlustraret, inter cætera reperit vnum altare, cui erat titulus superscriptus, Deo ignoto; & ait ad Dionysium Areopagitam, qui sic dictus est à loco ciuitatis, vbi Mars & Hercules potissimè colebantur. Mars enim Artis Græce dicitur. Vnde locus ipse Ariopagos appellatur. Quis est inquit Deus ignotus ille? Ad quem Dionysius. Qui ob plenitudinem diuinorum numinum scientiæ Theosophos, id est Dominus sapiens dicebatur: adhuc, inquit, non est Deus ipse demonstratus inter Deos, sed est incognitus nobis, & sæculo venturo futurus. Ipse enim est Deus, qui regnaturus est in cælo, & in terra, & regnum eius non accipiet finem. Tunc Paulus ait: Quid vobis videtur? Homo erit an spiritus Deorum? Dionysius respondit: Verus Deus & verus homo, & ipse renouaturus est mundum, sed adhuc incognitus est hominibus, quoniam apud Deum in cælo est conuersatio eius. Et ait Paulus: Illum Deum prædico vobis, quem incognitum appellatis. Et sic cepit eis prædicare de incarnatione, & passione, ac reuirtutione Domini. Tunc Dionysius dogma salutis audiens, spreto idolis Paulo cessit: & videns hominem prius cæcum, quem Paulus illuminauerat, statim cum Damari vxore sua & domo baptizari se fecit. Sicque à Paulo per triennium instructus, & Atheniensem Episcopum ordinatus, ipsam ciuitatem & maximam partem patriæ conuertit ad Christum. Veniens autem Romam post passionem Petri & Pauli, à sancto Clemente iam Papa, directus in Franciam cum Rustico Presbytero, & Eleuthero Diacono, ad urbem Parisios, vbi potissimum colebantur Idola, properauit. Ibiq; post multorum conuersionem fabricata ecclesia, & clericis diuersi ordinis ampliata, tanta in eo gratia cælestis emicuit, quod cum sæpissime Pontifices Idolorum contra eum seditionem populi concitarent, & plebes innumera cum armis ad perdendum eum gregatim confluerent. Mox illo viso, aut se illi, omni feritate deposita, prosternerant, aut nimio pauore solute ab eius præsentia fugiebant. Sed Diabolus videns, & inuidens, quod quotidie sui cultura decresceret, & per sanctos, multiplicatis fidelibus, ecclesia triumpharet, per relationem malorum, Domitianum Imperatorem ad tantam fidelium persecutionem commouit, vt vbicunque, vel per se, vel per alios, Christianum quempiam reperisset, aut eum cogeret sacrificare Idolis, aut exquisitis supplicijs, tormentisque affligeret.

De passione eorundem.

CAP. XVII.

Præfectus igitur Fescenninus, ad urbem Parisios contra Christianos à Roma directus, beatum Dionysium populo prædicantem inuenit. Statimque captum, colaphizatum, consputum, derisum, & lotis durissime alligatum cum sanctis Rustico, & Eleuthero sibi quamtocius præsentari præcepit. Dumque ad quæque turpissima Fescennini conuitia innocenter, & pie, sanctus, cum socijs responderet: ecce quæ dæ marro-na nobilis, Lisbium à Magis illis seductum improbe

quarto

Qualiter ad Christi fidem conuersus est.

CAP. XIX.

Hic quondam gentili genere editus, Persarum excellentiori prosapia totius mundi exitit oriundus, quem Babylonis Admirandus nomine Xerxes ex Guma Regina generauit humanitus. Qui cum in pueritia literis Caldaicis, & Graecis edoctus esset, atque Heroes summos totius regni prudentia & curiositate aequipararet, Herodem Regem in Galilea adiit, si forte in eius curia, vel curiosior eo, vel aliquid barbarum esset, perspicere desiderans. In cuius curia dum per aliquot dies mansisset, audita Saluatoris fama, & miraculorum eius in ciuitate, quaesuit illum. Quem abeuntem trans mare Galilae cum innumeris turbis, quae eum sequebantur, consecutus est.

Patria & parentes Eutropij.

Eutropius quarebat Christum momentum.

Eutropius interfuit cum Christus quinque panibus satiauit quinquaginta milia hominum.

Contigit illa die, quod Saluator sua ineffabili largitate de 5. panibus, & duobus piscibus hominum 5. milia illo astante satiaret. Viso hoc miraculo iuuenis Eutropius, ac fama caeterorum miraculorum eius audita, in eo aliquantulum iam credens, loqui ei desiderans non audebat, quia Nichanoris eius Pedagogi distractionem formidabat, cui Admirandus pater eius ad custodiendum illum tradiderat.

Satiatus tamen pane dominicae gratiae Hierosolymam perrexit, & adorato creatore in templo gentili more remeavit ad patris sui domum, & cepit ei narrare cuncta quae in patria, vnde venerat, diligenter viderat. Vidit, inquit, hominem, qui dicitur Christus, qui in toto mundo similis nequit inueniri, vitam mortuis, leprosis munditiam, caecis visum, surdis auditum, claudis pristinam virtutem, omnibusque generibus infirmorum sanitatem ipse praebet. Quid plura? Quinque hominum millia de quinque panibus, & duobus piscibus me praesente & vidente satiauit. Si iam illum caeli terraeque creator in nostra regione mittere dignaretur, utinam tua gratia illi honorificentiam exhiberet. Admirandus vero, haec & his similia a puero audiens, cogitabat qualiter eum videre posset; nec multo post vix impetrata licentia puer dominum videre denuo desiderans, Hierusalem adiit cum multo comitatu causa adorandi in templo. Vbi quadam die reuertenti Domino a Bethania videns Hebraeorum pueros, & turbas obuiam exeuntes, palmarum, oliuarum caeterarumque arborum frondes, & flores per viam sternerentes, & Osanna clamantes, cepit & ante eum & ipse sternere flores. Sed valde tristis erat, quia Saluatorem ad plenum praeturbam confluentium videre non poterat. Erat enim ipse cum his gentilibus, qui iuxta euangelium venerant in die festo, ut adorarent. Et accedentes, dixerunt Philippo: Domine volumus Iesum videre. Quod Philippus Andreae sociatus, Domino nunciauit; & statim beatus Eutropius vna cum suis asseclis, illum palam vidit, & valde laetatus, in eum occulte credere cepit: tandem illi penitus sociatus est. Sed sociorum sententiam quibus pater ultra modum praeeperat, ut cum fortiter custodirent, & ad se adducerent, formidabat. Tunc didicit a quibusdam, quod Iudaei Saluatorem in proximo essent occisuri, & tanti viri necem videre renuens die craftina recessit. Regressusque in patriam cuncta quae de Salvatore viderat, enarrauit. Nec multo post reuersus, mox ut Dominum quem occulte diligebat a Iudaeis occisum audiret valde doluit. Sed iterum cum illum resurrexisse, & in caelos ascendisse didicisset, cepit laetari, ad repletus Spiritu sancto Babyloniam redijt. Et quos in ea patria Iudaeos reperit, propter illos, qui in Hierosolyma Dominum damnauerant, zelo dilectionis Christi feruens gladio peremit.

Eutropius frondes & flores sternebat per viam ante Saluatorem.

Ioan 12.

Eutropius zelo dilectionis Christi Iudaeos occidit.

querebatur. Qui statim quæsitus, & adductus, ad primam fidei confessionem occisus est. Et sancti à ternis terminibus id est à duodecim militibus vicissim grauissime flagellati, onerati catenis in obscurum carcerem detruduntur. Sequenti die Dionysius super cratem ferream suppositis flammis nudus extenditur, indeque ad bestias ferocissimas multo ieiunio excitatas projicitur: sed cum in eum impetuose currerent, signo crucis opposito, mansuetissimæ reddebantur. Iterum iactatus in clibanum, sed extincto statim incendio, nihil passus; diutius in cruce torquetur. Indeque depositus, cum socijs suis, & multis fidelibus carceri mancipatur, vbi post longam populi exhortationem dum ipse missam ad communicandum populum celebraret, apparuit ei Dominus cum immenso lumine, & accipiens panem suum, dedit ei dicens: Accipe hoc mi dilecte quia mecum est maxima merces tua. Post hæc Iudici praesentati nouis iterum supplicijs macerantur, & ad hæc, se inuicem post orationem flexis genibus adhortantes, decollantur. Statimque lux immensa resplenduit, & beati Dionysij corpus erexit se & caput suum inter brachia portauit, Angelo duce, & caelesti lumine praecedente, à loco, qui vocatur Mons martyr, vsque ad locum, vbi nunc sua electione & providentia Dei requiescit. Tantamque in laudibus melodiam Angelorum societas decantauit, quod inter multos, qui audierunt, crediderunt, etiam Larcia vxor praefati Libij Christianam se esse clamauit. Et mox ab impijs decollata, & in suo sanguine baptizata, occubuit. Cuius filius Visbuis Romam ductus in palatio per tres Caesares militauit, & inde Parisios rediens, religiosum se numero sociauit.

Dum ergo gentiles metuerent ne Christiani, corpora sanctorum Rustici, & Eleutherij, sepelirent, iusserunt ut in fluuio Sequanae mergerentur. Sed quadam Matrona nobilis persecutores ad conuiuium conuocauit, & sic festino gaudio mentes eorum detinuit, ut longe in agro suo à suis familiaribus occulte sanctorum corpora ponerentur. Quae tamen ipsa matrona cum Christianis postea sustulit, & corpori beati Dionysij iungens, honorifice sepeliuit. Passi sunt autem sancti, anno domini 96. etatis vero beati Dionysij 90.

De Codice passionis sancti Eutropij.

CAP. XVIII.

Ex gressu eius. Hic beatus Dionysius beati Eutropij confocius, ac Parisiorum praesul, passionem eius litteris Graecis scripsit, & paribus suis in Graecia, quia iam in Christo credebant per manum beati Clementis Papae misit. Quam scilicet passionem Calixtus Papa secundus Constantinopoli in schola Graecorum, quodam codice passionum plurimorum sanctorum martyrum olim reperit, & ex Graeco in Latinum edidit, ita incipiens: Reuerendissimo Papae Clementi, Dionysius Antistes, prosapia Graecus salutem in Christo: Eutropium quem mecum in his oris ad praedicandum nomen Christi misistis, martyrij coronam per manus gentium apud Sanctonas urbem vobis notificamus, pro domini fide accepisse. Quapropter paternitatem vestram humiliter exoro, ut hunc passionis eius codicem, conlangueis meis, & notis, & amicis fidelibus in Graeciae oris, Athenis praecipue, quam citius poteritis mittere non differatis; quatenus illi caeteri qui à beato Paulo nouae regenerationis laudum vna mecum acceperunt, cum audierint gloriosum martyrem pro Christi fide crudelem necem subijfisse, gaudeant se tribulationes, & angustias pro Christi amore sustulisse.

Qualiter ipse cum patre recepit Apostolos Simonem & Iudam.

CAP. XX.

Item transacto tempore exiguo, Dominicis Discipulis diuersa cosmi climata adeuntibus, duo candelabra aurea fide fulgentia Simon & Thadæus Apostoli in Persidem directi sunt. Qui Babylonem ingressi, eiectionis à finibus illis quibusdam Magis Zaroen & Arphaxat, qui populum suis vanis locutionibus, & signis à fide auertebant, vitæ æternæ semina cunctis erogantes, miraculorum omnibus generibus coruscate ceperunt. Tunc sanctus puer Eutropius, de illorum aduentu gavisus, Regem admonebat, vt errore gentilium, & idolorum relicto, fidem Christianam subiret, per quam polorum Regnum adipisci mereretur. Quid plura? Apostolis prædicantibus illico Rex & filius eius cum multis caribus ciuim Babylonis per manus eorundam Apostolorum baptismatis gratia regenerantur. Denique conuersa tota vrbe ad fidem dominicam, ecclesiam cum omnibus gradibus suis Apostoli instituerunt: & Abdiam virum fidelissimum Euangelica doctrina imbutum, quem secum à Hierosolymitanis oris adduxerant, Antistitem super Christianam plebem; & Eutropium Archidiaconum ordinauerunt. Et profecti sunt in alijs vrbibus, verbum Dei prædicando; qui cum non post multos dies per martyrij triumphum alibi præsentem vitam consummassent, beatus Eutropius eorum passionem Caldaicis, & Græcis litteris commendauit.

Eutropius cum patre baptizatus.

Eutropius ordinatus Archidiaconus.

De legatione eius à beato Petro suscepta, & eius passione.

CAP. XXI.

Adita vero fama miraculorum & virtutum beati Petri Apostolorum Principis, qui tunc Romæ Apostolatus officio fungebatur, saculo omnino abrenunciatis, accepta ab episcopo licentia, patre suo ignorante, Romam adijt: Qui cum à beato Petro diligenter esset receptus, dominicis præceptis ab eo imbutus cum eo aliquantulum demoratus, iussu & consilio eius regionem Gallicam cum alijs fratribus prædicando aggreditur. Cumque vrbem quæ Sanctonas dicitur, intrasset, per plateas, & vicos eius pergens, verbum Dei instanter prædicabat; mox vt illum ciues barbarum virum esse cognouerunt, & inaudita ibi prædicantem audierunt, illico indignantes extra vrbem illam facibus adustum, & periculis immanissimis verberatum eiecerunt. Ille vero hanc persecutionem patienter ferens, quoddam tugurium ligneum iuxta vrbem in quodam monte fecit, in quo diu commoratus est. Prædicabat enim per diem in vrbe, & nocte vigilijs precibusque ac lachrymis in tugurio illo pernoctabat. Cumque per longissimum tempus non nisi raros sua prædicatione ad Christum convertere potuisset, Romam denuo adijt: in qua passio beato Petro, in cruce, à sancto Clemente, qui iam Papa erat admonitus est, vt ad præfatam vrbem rediret, & prædicans dominica præcepta, martyrij coronam in ea expectaret. Denique ab ipso Papa ordine Episcopali suscepto vna cum beato Dionysio, qui à Græciæ oris Romam aduenerat, simul cum ceteris fratribus, quos ipse Clemens ad prædicandum in Galliam dirigebat Antisiodorum peruenit. Indeque dilectionis amplexibus lacrymosisque salutationibus discedentes, Dionysius cum socijs suis Parisiacam vrbem adiit, & beatus Eutropius rediens Sanctonas fortiter animatus, vt tolerantiam passionis, zelo Christi plenus velut amens oportune importaneque instans fidem dominicam prædicabat. Morabatur etiã nocte in præfato tugurio sicut prius. Illo itaque prædicante multi ab eo baptizabantur, inter quos etiã eiusdem vrbis Re-

Mittitur Eutropius à B. Petro in Galliam.

Mittitur de nouo à Beato Clemente in Galliam.

Redijt Sanctonas ibique fortiter prædicabat verbum Dei.

gis filia nomine Eustella. Quod vt pater eius agnouit, abominatus est illam, & extra vrbem eiecit. Illa vero eiecta pro nomine Christi caput iuxta sancti viri tugurium commorari. Pater tamen natæ suæ amore commotus, misit nuncios sepe ad eam vt domum rediret. Illa vero respondit se malle extra vrbem pro Christi fide commorari, quam in vrbem redire, & Idolis contaminari. At ipsius pater ira commotus conuocatis sibi totius vrbis carnificibus, 150. solidos impartiuit illis, vt sanctum Eutropiũ perimerent, virginẽque ad patris thalamum secum adducerent. Illi autem pridie Kal. Maij coadunatis sibi multitudinibus gentilium, venerunt ad præfatum tugurium, sanctissimumq; Dei virum primitus lapidauerunt. Inde fustibus, & cortigijs plumbatis nudum verberauerunt, demum securibus, illis capite, peremerunt.

Martyrium beati Eustellæ.

Præfata vero puella vnã cum quibusdam Christianis, nocte illum in tugurio ipsius sepeliuit, ac vigilijs & luminarijs, obsequijsque diuinis obseruauit indefinenter quamdiu vixit. Quæ cum ab hac vita sine sacro migravit, iuxta magistri sarcophagum in libero se prædio iussit sepeliri. Postea vero super beati Eutropij corpus ingens basilica à Christianis miro ordine fabricatur, in qua cunctis morborum generibus detenti, crebro liberantur, & catenę ferreæ, ac manicæ, cæteraque instrumenta ferrea diuersa è quibus beatus Eutropius vincos liberauit, suspenduntur.

De vita sanctorum Sanctini, & Antonini.

CAP. XXII.

Ex gestis eorum. Præfatus quoque Dionysius Sanctinum ordinauit episcopum, & Carnotum misit ad prædicandum, vbi eum aliquandiu commorari disposuit. Postea vero Meldensium vrbis Episcopum eum esse constituit, eiusque suffragio Antoninum iuniorem adhibuit. Domitianus autem Cæsar misit lictores in Gallias ad comprehendendum sanctum Dionysium, cuius famam, in destruendis Idolis, & conuertendis ad Christum populus per multos audierat. Quos cum B. Dionysius fines Parisiorum appropinquare compertisset, Sanctinum, & Antoninum ad se accersiuit, quibus præcepit, vt sermones & agones ipsius solerter intenderent, & memoriæ commendarent, & quantocius Romanæ sedis Pontifici, & fidelibus, quos ibidem inuenirent, per ordinem nunciare studerent; eosque obnixè deposcerent, vt Atheniensium ciuibus ea nota facerent, quatenus & Christo domino pro cursu laborum eius impleto gratias agerent, & erga cultum eius bono animo fierent.

Vita Petri in catalogo. l. 1. cap. 10.

Alia vita Antonini part. 1. cap. 10.

Legitimus Antonini vita Dionysii.

Consummato siquidem beato Dionysio per martyrij palmam, Sanctinus & Antoninus sicut eis præceptum fuerat Romam iter aggredi maturauerunt: & venientes in Italiam Antoninus valida febre correptus est. In cuius obsequio, per aliquot dies, Sanctinus immoratus, consensu eiusdem Antonini ne præceptio beati Dionysii quacunque occasione impediretur, peragere caprum iter disposuit. Et sufficienter exenijs, & honestis linteis Principi domus, in qua iacebat Antoninus, commissis, petijt, & per Dominum obtestatus est eum, vt si Antoninus conualesceret, exinde illi abundantissime ministraret. Si etiã vita decederet, honestissime illum sepeliret, & sic iter quod exerat peragendum arripuit. Cuius Sanctinus fines Romanorum iam attigit, Antoninus vita decessit. Quem Princeps domus, retentis omnibus quæ sibi in obsequijs eius commendata fuerant, catabuli sui in quo animalia eius manebant axes leuauit, & in fossam vbi stercorea, & vrina animalium destuebant proiecit, & desuper axes remisit. Quæ mox omnia Sanctinus, per Spiritum sanctum cognouit, & cum maxima festinatione reuersus ad domũ, in qua Antoninum iacentem dimiserat, fletus, & dolens peruenit, & principem domus interrogauit, Vbi est, inquit, frater meus Antoninus charissimus? Is autem fictis gemitibus, & suspirijs simulauit mæstitiam, mortuus est, inquit, quem

Legitimus Antonini vita Dionysii.

Antonini vita Dionysii.

quem de mihi à te commissis, honestissime sepeliui.
Cui Sanctinus: Mentiris, inquit, fili diaboli, in sterquilinum proiecisti eum virum sanctum, & iustum: & nunc veni mecum ad catabuli locum, in quem proiecisti eum. Ille autem timore percutus non est ausus reniti, quin cum eo veniret ad locum ubi proiecerat eum: & leuantes inde axes Sanctinus cum lachrymis clamauit voce magna dicens. *Antonine frater in nomine Domini nostri Iesu Christi, pro cuius nomine, & amore passus es gloriosissimus martyr Dionysius, surge, & perficiamus simul obedientiam, quam idem pater, & magister noster communiter nobis praecepit.* Et statim Antoninus stercore obuolutus, surrexit: quem Sanctinus de catabuli fossa extraxit, & mundis ac honestissimis vestibus induit. Sicque offerentes Domino sacrificium laudis, corporis Christi, & sanguinis sacramentum participauerunt: & accipientes cibum confortati sunt: & iter captum aggredientes, Romam auxiliante domino peruenerunt, & sancto Anacleto Papae actus, & martyrij sancti Dionysij, sicut eis iussit, ordinem narrauerunt. Perfecto itaque negotio ad Meldensium ciuitatem reuersi sunt, ubi sanctae praedicationi, ac pijs operibus insistentes, Sanctinus plenus fide ac virtutibus bonisque operibus ad caelestia regna transiuit. Cui Antoninus in Episcopatu successit, & per plures annos in sancto officio degens, cum multiplici bonorum operum fructu, & animarum lucro migravit ad dominum.

De vita sancti Iouij.

CAP. XXIII.

EX gestis eius. Sanctus quoque Iouius cum B. Dionysio, de partibus Atheniensium aduenit; deinde S. Carano confociatus vrbe Roma cum B. Dionysio presbyterij officium sumpsit, & ad Castrensem pagum properans, euangelium praedicaui. Alius ei cibus non erat aliud, quam elus herbarum virentium; & aquae frigidae calicem, pro potu fessio corpori tribuebat: quadragesimae vero diebus bis in septimana cibum corpori ministrabat. Tres autem lectores à Iuliano praefecto missi, vt eum perquirent, prope Parisios peruenierunt, cui vicinior est pagus Castrensis, qui dicitur mons sancti Iouij, eumque ibi repererunt nonis Augusti docentem populum; in quo loco populi caetera plurima, per eum ad Christum conuersa gaudebat. Vt autem persecutores eminus venire conspexit à praedicatione non destitit, sed salubribus monitis populum adhortatus est, & putas manus inferens caelo, totis viribus dixit: *Gratias ago tibi domine Iesu Christe, qui me ad titulum dignitatis tuae vocare dignatus es, & beatorum martyrum tuorum consortem efficere.*

Egressus ab vrbe Patisiaca intrepidus peruenit ad montem Iouij: aduenientes impij sanctumque virum apprehendentes cum indignatione allocuti sunt eum: quem cum non possent à fide Christi auertere, vinculis manibus occiderunt. Sanctus vir nec terrore concutitur, nec dolore corporis superatur, sed consilijs in Domino, imbecilla senectutis membra iuuenili vigore sustentans, Christi nomen confiteri non metuit. Tunc vnus ex militibus euaginato gladio comparata iam sancta ceruice preciosum abscidit caput. Cumque sancti viri cadauer iaceret exanime, videntibus militibus lux de caelo super sanctum corpus emissa est, & vox pariter cum luce venit dicens: *Enge famule mi Ion, qui pro me sanguinem tuum fundere non dubitasti in terra, cum sanctis gratulari in aethere;* Dei autem sancto consilio, qui sanctos recedentibus à loco ministris nequam; erigens se sancti viri corpus exanime apprehendensque manu propria caput abscisum, stabilique gressu iter suum carpere coepit: milliaris cepit, portansque illud à monte castri milliario vno peruenit ad locum, quem vir sanctus funeri tradendum elegerat, ubi cum palma victor sanctus requieuit in pace. Cumque sanctum cor-

pus viri misericordiae recondere, aperte sunt nares eorum, senseruntque aromata Angelorum, qui à Domino ob sancti viri exequias fuerant destinati.

De vita sancti Caranni Carnotensis.

CAP. XXIII.

EX gestis eius. Sanctus autem Caranus Romano territorio oriundus, cum beato Dionysio diuicissime fuerat eruditus, qui à beato Clemente Parisios est directus. Qui cum super littora maris graderetur, nauem oneriferam reperiens in eam ascendit: & ecce ab orientali plaga dira grando prodijt. Nauis autem vndarum procellis iactabatur, ita vt omnes, qui aderant, periculum mortis adesse clamabant. Statimque vir Dei oculos in caelum intendens, cum signacula Crucis contra ventorum rabiem exhiberet, magna tranquillitas subito facta est, ita vt Ethnici, qui aderant, accipientes ab eo fidei signaculum crederent in Christum. Cum autem peruenisset ad quandam insulam, ubi templum *Veneris* habebatur, & spurcissimo ritu cum multitudine populi annua festiuitas celebrabatur: Ecce Sacerdotis filia graviter à Daemonio arrepta euolare cepit, & clamare per compita, Caranum Christi famulum aduenisse, eiusque occursum se debere praeparare: & cum ante virum Dei venisset daemoniacae multitudo per os eius clamabat. Cur serue Dei antiquis sedibus auellere nos venisti? huius quippe terrae populus fidem Christi non habet. Videntque vir Dei puellam grauius vexari, sub Trinitatis nomine eam liberantem expulso Daemonio. Quod videntes cuncti, qui praestigijs daemoniacae insultationis detenti erant, festinanter ad Dei famulum confluxerunt, Christi signaculum postulantes. Praeterea diuersas maris insulas, quicunque à Daemonio vexabantur, amentius clamabant famulum Dei aduenisse, eumque festinanter adire debere & quicunque accedebant reparata sospitate, fugatis spiritibus ad propria redibant. Cumque pro his signis ab omni populo honoraretur, timens ne uentus humani fauoris subriperet, quod in caelo humilitas collocabat, profpero cursu Massiliam petijt, ubi parum commoratus multos ab Idolorum cultura reuocauit, & in fide Christi solidauit.

Post haec ad Carnotum urbem illustrandam accessit, ubi à paucis Christianis qui ibi erant susceptus, multos quoque ab idolatria conuertit. Cum autem iter carperet, vj. ab vrbe milliario, occurrunt ei filij Belial armati, putantes eum plurimam ferre pecuniam, statimque omnibus suis comitibus fugientibus, inimicis persequentibus, ipse solus remansit intrepidus, malensque mori, quam fratres suos perire, altius clamare cepit: *Nolite homines, nolite perdere innocentes, pecunia quam queritis, en habetur mecum.* Tunc ad eum illi reuersi rogabant, vt proderet. Qui vnum tantum solidum, quem sibi pro viatico seruauerat, eis ostendit: reliqua enim omnia pauperibus erogauerat. Tunc illi putantes se ab eo illusos, euaginato gladio ceruice vltro subdita, caput eius amputauerunt.

De sancto Luciano Beluacensi.

CAP. XXV.

EX gestis eius. Sanctus quoque Lucianus Beati Petri Apostoli discipulus B. Dionysio, à beato Clemente, socius, & coadiutor traditus, quem Euangelizandi gratia Beluacum misit, ubi custodia Romanorum, & militaris exercitus residebat; quia gens Beluacensium semper bellicosa fuerat, ideo propter insolentiam eorum, seu propter custodias caeterarum ciuitatum his in partibus tunc Romanus versabatur

Huius meminit V. suar. d. 28. Maij & Baronijs: Eius vero acta ex antiquis manu scriptis edidit Mombrus. 30. 1. vit. Sane. paucis autem Petrus in catalogo lib. 5. cap. 80. Scripsit de eodem Epigramma Bonadijs, in l. 2. monod. 81.

Caranus multos ab Idolorum cultu reuocauit.

Sanctus Caranus à laetronibus capis amputato occisus est.

Huius meminit Petrus Cluniacensis lib. 1. cap. 2.

Agitur de Luciano Be-
luacensi in
Actu 8.
Quintilini,
qua extant
apud Suerii
tomo 5, die
31. Octobris.
In aliis sa-
boru Cris-
tini &
Crispini
habetur mi-
to de Lucia-
no una cum
Quintino:
sed cum ad
tempora Dio-
clitiani refe-
ratur, aliis
esse videtur
ab hoc de
quo hic agi-
tur, qui Pe-
tri Apostoli
discipulum
esse superius
dicitur est.

exercitus. Hic igitur Lucianus à B. Dionys. missus, à quo
presbyteri sumpsit officium, Christum predicare ce-
pit, multosque ad fidem eius à cultu demonum con-
uertit.

Erat autem vir miræ patientiæ, summæ abstinentiæ,
& omni copia gratiarum exornatus, nec alius erat ei ci-
bus assiduus, quam herbarum virentium esus. Potum
aquæ frigidæ corpori fessio tribuebat; quadragesimæ
diebus, bis in septimana cibum corpori ministrabat: Su-
stentabat enim eum cælestis alimoniz victus, & mem-
bra debilia diuina gratia roborabat. Cum autem Iulia-
nus Præfectus impiissimus, qui decreta Principum re-
ceperat, vt in Christianos seuiret, audisset Lucianum ab
vrbe Roma egressum, vt alijs prouincijs euangelium
veritatis inferret, & idola conterenda doceret, furibun-
dus præcepit tribus pueris suis fortissimis, Iacino, La-
rio, & Antro, vt sanctum Dei vbicumque possent, per-
quirent, cumque si reperirent audientiz suæ præsen-
tarent, vt gladio ferendum traderent. Qui cum eum
per diuersas prouincias quærerent, audito quod in Gal-
lia prædicaret, ira magis accensi, Gallias penetrarunt, eū-
que vj. idus Ianuarij Beluaci populum docentem repe-
terunt. Qui cum eos eminus venire perspiceret, à præ-
dicatione non destitit, sed populum exhortans, ait: Ecce
fratres, & filij charissimi, iam mihi Dominus laborum
meorum retributor adesse dignatus est: & iam corpus
quidem nimia senectute lassatum est, sed anima cum
fructu martyrij ad palmam perueniet. Vos ergo in ac-
cepta prædicatione firmissimi stete, nec terror Princi-
pum, aut mala suasio vos à vitæ monitis valeat reuoca-
re, vt ibi sequantur merita gregis vbi præcessit fortitu-
do pastoralis. His dictis oculis, & manibus in cælum
directis totis viribus cepit Christo gratias agere, quod
sancti martyris Dionysij dignabatur eum consortem
efficere.

De martyrio eius, & exequijs.

CAP. XXVI.

Tunc egressus ab vrbe cum duobus pueris Maxi-
mino, & Iuliano, peruenit ad montem tribus fere
miliaribus ab vrbe distantem super fluuium Thare.
Tunc apprehendentes impij à Iuliano directi, duos præ-
fatos pueros gladio interfecerunt. Sanctum vero Lu-
cianum cum indignatione allocuti sunt dicentes. Tu ne
es, qui maleficijs tuis populum seductis, vt sacratissimis
Dijs non immolent, sed inuidiosorum principum
decreta contemnant? Qui respondit: Ego maleficus
non sum, sed beneficijs eruditus supernis, populo viam
veritatis ostendo, & dominum Iesum Christum quo-
modo in offenso pede sequantur innotesco. Tunc ap-
prehendentes eum vinculis manibus cæciderunt: illoque
constanter perseverante, vnus ex militibus euaginato
gladio caput eius abscidit. Cumque cadauer sancti iac-
ceret exanime, videntibus militibus, & vulgi multitu-
dine, lux de cælo super sanctum corpus emissa est, &
vox cum luce pariter venit dicens: *Ecce bone famule Lu-
ciane, qui pro me sanguinem tuum fundere non dubitasti in
terris: veni ad præparatam tibi mansionem in cælis.*

Maximinus
& Iulianus
gladio inter-
fecti sunt.

Lucianus
Martyrij
gloria adop-
tus est.

Corpus ex-
anime caput
gressibus for-
mibus tribus
fere mil-
liaribus tu-
lit.

Recedentibus autem à loco ministris nequam: eri-
gens se sancti viri corpus exanime, apprehendensque
manu propria caput sanctum abscisum, stabili gressu
quali tribus miliaribus Thare vado transposito, peruenit
ad locum, in quo se funeri tradendum vir sanctus elegerat,
vno ab vrbe milliario, ibique requieuit. Viri autem
eiusdem loci, qui eius fuerant admonitione conuersi,
venerunt deuotissime cum aromatibus, & sepelie-
runt sacrum corpus. Cumque illud reconderent aper-
te sunt nares eorum, & senserunt odorem, qualem
nunquam antea senserant, aromata scilicet Angelorum,
qui ob sancti viri exequias à Domino destinati fuerant.
Et conuersi sunt eadem hora quasi quingenti
viri gratias agentes Deo. Iam autem per eum con-
uersi fuerant in Galliis plusquam triginta millia viro-

rum, exceptis mulieribus & paruulis.

De legatione sancti Reguli Siluanectensis.

CAP. XXVII.

Ex gressibus eius. Sanctus autem Regulus cum beato
Dionysio à beato Clemente in Gallias est dire-
ctus. Hic quondam, beato Ioanne Apostolo post
dispersionem per Iudæam, aliasque prouincias, præ-
dicante, adhuc iuuenis ex Græcorum finibus nobilis
profapia exortus, inter confluentium turbas ad eius
mellifluam cum summa deuotione prædicationem cu-
currit. Moxque fidelis auditor paternas possessiones,
& diuitias plurimas quibus affluebat detrahens: ho-
rum precium manibus indigentium sagaciter cælo
condidit, atque cunctis, adhuc nouus tyro Christi,
diabolicis renuncians pompis, ab huius naufragio
mundi gaudens, nudus euasit, & ad magistri docu-
menta mente libera rediit. Sed eo in Pathmos insu-
lam relegato, tanti patroni solatio destitutus, fletibus,
& orationi incubuit. Interim Ateopagitam Dionysium
Athenis cum pluribus eiusdem vrbs Christianæ
incolis Sacramentis imbutum audiuit, eiusque felici
cupiens iungi consortio Athenas venit: inde Romam
pergens, à B. Clemente Papa cum sancto Dionysio
multisque fidelibus, qui eum comitati fuerant omni
cum honore susceptus est. Cumque sanctorum con-
uentus Apostolicis informaretur sanctionibus. Hi sancti
viri à beato Clemente directi, Apostolica benedictione
roborati, & Spiritus sancti amore succensi, Dominici
fideles, Agricolarum, Barbaricis pectoribus verbum
Dei inferentes, Arelatensem venerunt ad urbem, tan-
tamque gratiam sanctis suis largitus est dominus, vt
eorum prædicationi plebs Arelatensis nullo modo re-
sisteret, sed euangelium Christi deuotis suscipiens men-
tibus conditorem omnium fideliter adoraret. Erat enim
ibi maximæ venerationis templum, quo Martis statua
ab omnibus colebatur, quam beatus Dionysius nullo
hominum labore, sed diuini nominis inuocatione con-
fregit, & eliminatis soliti cultus spurcitibus, ad regene-
randum populum Dei baptisterium ibi fieri præcepit.
Ipsum vero templum, sub veneratione beatorum Apo-
stolorum Petri, & Pauli ecclesiam consecrauit. Videns
autem regionis illius populum idolatriæ sacrificijs
deseruire, per diuersas prouincias comministros suos
diuidens, & per singulos dilectionis causa deflens, abire
permissit. Beatum vero Regulum Pontificali benedi-
ctione decoratum Arelatenis ecclesie præesse consti-
tuit: Ipse autem cum sancto Rustico, & Eleutherio
fines Galliarum penetrans, Parisios venit: vbi cum multis
afflicti tormentis, laboris sui palmam capitali sententia
repperunt.

Qualiter ei reuelata est passio sanctorum Dionysij,
& sociorum eius.

CAP. XXVIII.

Accidit autem, vt dum quadam interfectionis ip-
torum die, beatissimus præsul Regulus Arela-
tensis populo iam ex more ecclesiam frequentanti pu-
blicam missam celebraret, dominica oratione dicta,
& Apostolorum nominibus recitatis, adiunxit, &
beatis martyribus suis Dionysio, Rustico, & Eleutherio. Quo
dicto, paululum stupefactus, secum mirari cepit cur
præter solitum hoc dixerit: Et ecce apparuerunt tres
columbæ super altaris crucem residentes, horum
martyrum nomina pectoribus sanguine habentes
inscripta, quas beatus Præsul diligenter intuitus, bea-
tum Dionysium, & socios eius per coronam Marty-
ri cælos ascendisse per spiritum sanctum cognouit. Mox
autem columbæ ab oculis eius elapsæ sunt. Expleta au-
tem Dominici corporis consecratione, paucis secum

Hinc est
feruor
fuisse
pauca
loanna.

quod

quos voluit retentis, ceteros discedere fecit: quibus visionem amarissimè flens narrauit, & ait: Heu quam libenter corpus hoc neci traderem, vt tantorum virorum societate non carerem. Tunc vocato quodam Felicissimo Episcopo, qui à Beato Clemente Papa illuc forte tunc venerat, plebem sibi traditam illius custodiam delegauit. Ipse verò iter arripens pauco comitatu, sanctorum proiecitus vestigia Parisios venit. Tunc diligenti inuestigatione secreta Sanctorum Martyrum requirens corpora, & locum interfectionis ipsorum tandem ad vicum Catulliacum peruenit, & à quadam Matriona nomine Catulla, quæ ibi morabatur hospitium sibi præstari charitatis gratia petijt. Ipsa ergo an Christianus esset requirere cepit: fuerat enim à Beato Dionysio signo crucis præsignata; quo se esse Christianum respondente, addidit ipsa: Dic quæso ex consortio istorum Martyrum Dionysij, & sociorum eius fuisti? Ipse vero horum nomina audiens obortus profusus lachrymis consortem se esse confessus est. Nocte autem sequenti, nondum enim persecutionis procella quieuerat, sanctum Regulum ad sepulchra Martyrum duxit. Per tres autem dies cupiens diuinis instrui disciplinis ipsa Catulla beatum Regulum secum detinuit, & super sanctorum corpora basilicam ædificauit ligneam pro tempore satis honestam, quam sanctus Præsul honore ipsorum Martyrum consecrauit.

De aduentu eius in Siluanectum, & conuersione vrbis.

CAP. XXIX.

Deinde pro hospitalitatis gratia, Catullæ gratias referens, ad Siluanectensem urbem ire disposuit. Cum autem inceptum iter faceret in villa, quam dicunt Lanitram, inuenit non paruum multitudinem hominum idolo Mercurij sacrificij victimas offerentes; Quod videns athleta Dei ingemuit, & populo idolatriæ cultui edicto condolens, ad orationis confugium redijt, & præmissis Sanctæ Crucis vexillo, cunctis astantibus pastoralis simulachrum percussit baculo; mox diuino numine, & sancti præsulis intercessione comminatum est idolum, & quasi in puluerem redactum. Illa autem ruffica manus diuinæ cedens virtuti, nullâ aduersus eum (vt mos est eorum) seditionem excitauit, sed iussioni obediens præsulis, facto baptismate purificari non renuit. In loco vero vbi idolum confregit in honore Dei Genitricis altare dedicatum statuit.

Erat autem in ciuitate Siluanectensi Matriona quædam Callicia nomine, prædictæ Catullæ consanguinea: quæ beati viri audiens famam, ad prædictam villam occurrit, vt quantocius ad ciuitatem properaret, vnicuique sibi redderet filium à dæmone possessum, lachrymabiliter exorans, Qui lachrymis eius condolens, petiit, & domum ingressus, & increpato dæmone, *Orationem dominicam, & symbolum super caput pueri incepit recitare.* Mox vero dæmon hac oratione terditus, diuinoque verberatus in vespertilionem mutatus egreditur. Et quia immundissimus sordidum induerat animal, immundam non immeritò querere voluit hospitium: asinumque quo sanctus Præsul longi labore itineris fessus leuari solebat, cementibus cunctis qui aderant, cum assumpti corporis forma ingredi voluit. Sed qui quondam, quod natura negauerat, asinum humanis coegit vti loquelis: hunc asinum sancti Reguli meritis, salutis vexillum, quod nunquam cognouerat, componere docuit. Nam pede crucis signum in terra figurauit, & quasi Deum adiutorem sibi inuocaret, erecto in cælum capite plus solito rudire cepit. Sic diuina potentia sancti Præsulis Asinum ab iniquo hospite liberauit. Tunc maxima pars illorum, quorum Deus cor tetigit, confitentes peccata sua, vt sine dilatione baptizarentur, petierunt: Beatus autem Regulus puerum à quo Dæmonium eiecerat cum maxima populi multitudine baptizauit. Quod videntes templorum Pontifices inuidiæ faci-

Speculum Histor.

bus accenti, vt à sinibus suis Deorum suorum hostis exterminaretur, Quintiliano vrbis Præfecto suadere cœperunt. Tunc Præfectus Deorum suorum contempti motus, ira dictante respondit: Ite, & Dijs nostris ex more libamina præparate, vbi superueniens eum ad sacrificandum cogam. Vel si noluerit, diuersis cruciatibus afflictum merita neci tradam.

Qualiter in carcere victos miraculo liberauit.

CAP. XXX.

Cum autem beatus Regulus, baptizata immensa populi parte, ad hospitium, quod sibi Callicia parauerat, iam nocte imminente rediret, veniens ante ostium carceris, in ipso vrbis introitu, inuenit quosdam Christianos prædicti carceris ergastulo nexos: qui eius transitum audientes, vt eos respiceret imminens vocibus clamare cœperunt. Ad quorum voces subsistens, an Christiani essent requirere cepit. Illi se à beato Dionysio sub sanctæ Trinitatis nomine baptizatos, & propter huius confessionem à Præfecto relegatos voce clara responderunt. Tunc Athleta Dei non insani ferocitate consularis terditus, astantibus sibi quibusdam fidelibus. Non est, inquit, bonum, quos diuina clementia spiritualibus vinculis dæmonum absoluit, materialibus hominum nexibus detineri. Hæc dicens, pastoralis virga, imo virtute diuina carceris ostium percutiens fregit, & cum magna constantia illos abire præcepit. Mox custos carceris quod viderat concitè Præfecto retulit: quem nimio furore accensum, & ad perquirendum sanctum Dei iam insurgentem, Vxor eius quæ fuerat à Beato Dionysio baptizata, detinuit: & suis persuasionibus ab incepto desistere fecit. Beatus autem Regulus consuetam capiens cenam, & cum alijs discipulis suis per totam noctem in Dei laudibus perseverans pro populi conuersione Deum precabatur.

De conuersione Præsulis, & subuersione Idolorum per ipsum.

CAP. XXXI.

Interea Præfecto inani, & peruigili meditatione de nece Præsulis tractante, Christo vero solita pietate fidelis sui salutem disponente, iam maxima noctis transacta parte, sanctus Dionysius apparuit Præfecto cum suis duobus socijs in visu dicens: Quintiliane Dominus Iesus Christus, cuius seruos nos professione fideli fatemur, huc salutis tuæ causa nos misit, vt relicto dæmonum cultu ad eum conuertaris, & postposita tyrannide, dominationis præfectura, Christianæ religionis amodò fidelis cultor efficiaris. Summo vero mane fratrem nostrum inquire Regulum, à quo indulgentiam petens, quicquid dixerit sine contradictione pericias. Peracta visione ad se reuersus Præses, quæ viderat coniugi suæ per ordinem retulit, & sanctorum imagines euidenti relatione significauit. Illa autem dixit ei: Noueris, charissime, hos, qui tibi locuti sunt, Beatum Dionysium esse & socios eius, qui à Præside Fescennino Parisijs martyrij palmam susceperunt. Vnde bonum est, & salutare, vt sicut diuinitus per eosdem sanctos tibi reuelatum est, sanctum Dei Pontificem, non vt disposueras, requiras: &, quicquid præceperit, facias: ne Omnipotentis Christianorum Dei iram incurras. Beatus vero Regulus mane factò, templum quo Præfectus sacrificium parari dixerat, ingressus est, quod intra muros ciuitatis situm, magno venerabatur cultu. Erat enim miræ compositionis, & ornatus, in quo erant quamplurima Dæmonum diuersi generis simulachra: quæ cuncta diuini nominis inuocatione Athleta Dei, imo Deus per illum in momento subuertit. Tunc Sacerdotes, qui iussis insistebant sacrificijs, Deorum suorum interitum considerantes, cum magno ululatu discurrebant, pectora impiè tun-

Beatus Regulus Christiano: victos in carcere virtute diuina liberauit.

Sanctus Dionysius apparuit Præfecto.

Beatus Regulus cuncta idola templi subuertit.

dentes, & nunquam tantum scelus in seculo fuisse proclamantes: Præfecti domum cum magno strepitu ingressi dicebant: Cur maledicte Deorum sanctuaria destrui poteris? Cur Imperatoris legem euerterentem infelix præses non punis? Viuus debet incendi Regulus, qui sacrilega manu Deos nostros vrbis protectores tangere non timuit. Et dum talia indiscreto prosequerentur luctu; quidam ex maioribus populi, qui ob hoc illuc conuenerant, vt iudicis animum ab insana Sacerdotum proclamatione auerteret (Verbum enim vitæ iam per beatum virum susceperant) dixerunt: Non est bonum vt horum iniuste accusationis querimoniam aduersus sanctum Dei temere suscipias, donec, discussa veritate, quis horum potius credi debeat cognoscas. Ille diuinæ visionis non immemor, cum coniuge, & familia ad virum Dei se contulit, & ad pedes suos procedens pro ignorantia sua indulgentiam suis lachrymis postulauit. Et cum vidisset beatus Regulus totius vrbis multitudinem cum suo Præside cum omni deuotione confluentem exultauit, & publica voce Christo benedixit. Tertia vero die indicti ieiunij, templum in quo simulacra deposuerat, ecclesiam dedicauit, & altare in honore B. Mariæ Virginis statuit, populumque baptizauit.

Qualiter raris silentium imposuit, & de morte eius.

CAP. XXXII.

Cum autem ordinatis ecclesiasticis rebus; ecclesijs congruis in locis per vicos ædificatis, & pastoralis sollicitudine parrochiam ex more peragraret, vt si in officijs diuinis, & ecclesiasticis cultibus aliquid negligentius fieret: fidelis Christi cultor cognosceret: contigit vt quadam die ad vicum Iuliacum eiusdem deuotionis gratia, & studio religionis accedens, non modicam christicolæ plebis inuenerit multitudinem, mox præsentium consilio vt liberius multitudo loquentis verba perciperet, cathedram pontificalem extra ecclesiam sub dio parari præcepit. Cum autem diuinis insisteret verbis, & ad vesperum vsque sermonis protaheret textum. Ecce quadam garrulitas ranarum confuso & tædiofo sonitu, ex more vociferantium à lacu, qui forte ibi hycmali imbre maior solito congestus fuerat, exorsa est. Cumque sibi loquenti hanc inquietudinem obesse, & multitudinis aures inordinatis obstrui vocibus sensisset, tanto motus tædio, continuò præcepit, vt ipsæ, & omnis eorum posteritas frænis perpetui tenerentur silentij, præter vnam, quæ cæteris damnatis, solitæ vocis semper vteretur officio. Quod sancti Præfulis imperium nulla sæculorum vetustate consumptum, sicut prius iusserat, adhuc ibi videmus obseruatum. Completis igitur in regimine oculis Dei 40. annis 3. Kalend. Aprilis carnis vinculis absolutus, migravit ad superos, & sepelierunt eum ad orientalem partem ciuitatis in ecclesia beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, quam ipse sanctus Præful in honore ipsorum consecrauerat.

De ortu sancti Taurini Ebriensis.

CAP. XXXIII.

EX gestis eius. Tempore Domitiani Regis fuit vir quidam Romæ nomine Tarquinius Paganus, qui vt seculissimus Lupus persequebatur Christianos, neiciens vxorem suam esse Dei famulam. Illa autem sine cessatione assiduebat Dominum orationibus, vt virum suum conuerteret ad Christianitatis ritum. Insuper etiam talem ipsi filium daret, qui veluti Samuel semper Domino deseruiret. Et ecce quadam nocte cum fella quiesceret, vidit sibi astare Angelicum vultum vterum sua virga tangentem, & post paululum procedere virgam instar lilij cuius flores nimium dabant odorem. Adueniente autem tempore infans nascitur, & Taurinus à

parentibus vocatur. Mox autem vt tempus facti baptismatis aduenit ad baptizandum illum sancto Clementi Apostolico tradidit, eique somnium, quod aliquando viderat, narrauit. Quod audiens beatus Clementis, ipse eum de sacris fontibus sustulit. Vocans autem beatum Dionysium Arcopagitam, qui cum eo tunc Romæ versabatur, retulit ei somnium Eutyxiæ, & ait illi: Suscipe illum quoad vsque gratia Spiritus sancti confirmem illum: at ille gratanter suscipiens eum fertur tali voce erupisse: O fili, multa pro Christo tibi debentur certamina. Qui beatus Dionysius cum à beato Clemente in Gallias mitteretur, secum filiolium suum Taurinum precibus matris victus addaxit, & eum cum omni diligentia spiritali nutriuit. Et vt cognouit eum hoste rapido se habere constitutum, Taurinum eundem Ebriocæ ciuitatis ordinauit Episcopum. Iam enim ordinauerat in ciuitate Cameracensi germanum eius Gauge-ricum.

De accessu eius apud Ebriocæ, & conuersione vrbis.

CAP. XXXIV.

SANCTUS autem Taurinus à beato Dionysio confortatus, & instructus Ebriocæ adiens priusquam appropinquaret portæ ciuitatis in tribus se opposuit figmentis, contra illum dirus hostis. Vno in specie Vrii: alio Leonis: tertio Bubali: quibus diuina virtute superatis ait ad Sathan: O miser modo assimularis mutis animantibus, derelicto consortio tui conditoris: est tibi modo melius, aut aliquod gaudium? Respondit Sathan, & ait: Quale mihi gaudium erit modo, dum tu huc adueniens potestatem meam euertere cum Deo tuo? Tantum mihi hic locus remanserat in hac prouincia: Illum autem, qui huc te transmisit, cito faciam interire, vt tecum in eam singulare certamen: His dictis nusquam comparuit. Tertia die cum vir Dei in domo Lucij prædicaret, subito Dæmon filiam eiusdem Lucij vexare cepit, atque in ignem misit: quæ statim mortua est. Tunc beatus vir diuissime orauit, & infusus lachrymis tenens eius manus dixit: *Euphrasia in nomine Domini mei Iesu Christi surge:* quæ statim surrexit, & nullum signum adustionis in ea apparuit. Baptizati sunt autem illa die 120. homines, octo cæci illuminati, quatuor muti sanati, alieque virtutes non modicè patrate. Intransibus autem Fanum Dianæ, dixit beatus Taurinus: Ecce Dea vestra, rogare illam vt adiuuet vos: Sacerdotes autem prostrati cœperunt clamare dicentes: Sancta Diana inuictissima Dea vindica nos, & te, de malefico isto. Dæmon autem, qui intus latebat dixit: *Cessate miseri, cessate me invocare:* ex quo enim vir iste seruus Dei altissimi ingressus est hanc ciuitatem, ego catenis igneis relegatus teneor, nec auderem loqui nisi ipse iussisset. Tunc beatus Taurinus ait ad illos: Vultis videre Deam vestram? & præcipiente eo dæmoni, vt exiret de simulachro, apparuit Echyops niger quasi fuligo, prolixam barbam habens, ex ore scintillas igneas emittens. Hanc effigiem videntes populi prostrauerunt se ante pedes sancti, obsecrantes, vt ab hac eos mortifera bestia liberaret: quos ille consolatus est dicens: Nolite timere, tantum fidem habete. Et ecce Angelus domini splendens vt Sol aduenit, omnibusque cernentibus à templo, ligatis in dorso manibus, eum adduxit. Et baptizati sunt illa die duo millia virorum, multique infirmi curati. Inter quos, & ego Adeodatus, frater Euphrasie credidi, & baptizatus, ab ipso sum de sacro fonte leuatus, ac postea ad honorem presbyterij ab eodem promotus. Tunc expurgauit templum Dianæ ab omni spurcitia Idolorum, & consecrauit illud in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ. Tunc cepit circumquaque Idola destruere, & ecclesias consecrare, diocesim circumire, & canonicè ordinare.

Præfectus cum tota familia suis lachrymis indulgentiam pro ignorantia sua postulauit.

Sanctus Regulus summa sanctitate in pace quiescit.

Taurini Præfatus.

Taurinus à S. Clemente baptizatur.

Taurinus à Dionysio traditus apostolico.

Dæmon exiret de simulachro.

Sanctus Taurinus Euphrasiam suscitauit: multa virtutes patrate.

Species dæmoni in simulachro.

De sancto Eugenio Toletano.

CAP. XXXV.

Ex *gestis eius*. Sanctus quoque Eugenius ex socijs beati Dionysij fuit vnus, à quo Toletanis ad prædicandum destinatus, postquam multitudinem populi barbaricam ad Deum conuertit, nimio desiderio videnti beatum Dionysium succensus iter arripuit. Cumque iam pene quatuor millibus ab vrbe Parisiorum propinquaret loco nomine Diolio, subitò rabies persecutorum longe lateque dispersa inuenit eum cum multitudine credentium. Interrogatus ab eis quem Deum coleret, respondit se tota deuotione percolere Christum. Tunc iubent eum interfici, corpusque eius in lacum Mercasij iam dictæ villæ Diolio vicini præcipitari occultè, ne forte à Christianis inueniretur, & in memoriam ac laudem postmodum haberetur. Cumque multis diebus illic corpus sanctum delituisset, nulla tamen, quod dictum est, corruptionis putredine violatum est. Postquam vero persecutorum cessauit insania, quidam illustris, & diues nomine Ercoldus in prædicta villa præpotens, in somnis à quodam sene admonitus, simulque ab infirmitate qua tenebatur curatus, diluculo surgens cum comitatu multo ad lacum perrexit, ibique corpus beati martyris sicut in visione didicerat inconuulsam, & nulla tæbe infectum, ac si eodem die decollatum fuisset, inuenit. Cumque plaustrum impositum ducere vellet ad sancti Dionysij monasterium, vt ibi sepeliretur, Bobus subitò gressum figentibus, nec vltra pergere valentibus, rogauit omnes orare dominum, vt ostenderet quo martyr sepeliri deberet. Solutisque cunctis Bobus præter duos, erant enim quinque iuga. Illi duo concitè cucurrerunt donec ad præfati viri prædium peruenerunt, & tunc gradum fixerunt: vbi etiam modo requiescit, ibique multis miraculis claruit. Huius natale celebratur 17. Kal. Decemb.

Edictum Domitiani contra Mathematicos.

CAP. XXXVI.

E *Ursinus in chronica*. Anno imperij sui xiiij. Domitianus rursus Philosophos, & Mathematicos vrbe Romana per edictum extrusit.

Hilanderus lib. 40. Horum Mathematicorum vnus, vt supra positum est, Ascletationem nomine, sciscitatus est, quis eum maneret exitus? Qui respondit, vt in breui laceraretur à canibus: quem Domitianus statim iussit occidi, & sepeliri, vt quasi mendacij eum argueret. Sed repente orta tempestas eundem sepulcrum mox eruit, quem statim erutum, canes decerpserunt. Nec est mirandum, Mathematicum ante mortem potuisse prædicere, quod ei euenturum erat post mortem. Quia, vt ait Papa Gregorius, solent demones multa vera prædicere, vt possint animam ex aliqua fallitate laqueare. Et vt ait Augustinus: Quotiens astrologi mirabiliter vera respondent, non immerito creditur id occulto instinctu fieri Spirituum non bonorum, quorum cura est has falsas, & noxias opiniones de astralibus fatis inserere humanis mentibus, atque firmare: non horoscopi notati & inspecti aliqua arte, que nulla est.

Si autem queratur à me quomodo vel ipsi demones id potuerunt prædicere? Respondeo, iam Domitiano fortassis occultè inspirauerant, vt Ascletationem occidi, & sepeliri faceret, & iam tempestatem in proximo futuram, tanquam aeris habitatores præferant; & canes ad eundem locum venturos nouerant, aut etiam ipsi demones in canes transfigurati hoc fecerunt. Non enim dixit Suetonius hoc narrando, vtrum illi casus fantastici, aut veri fuerint. Hoc igitur prænuuciauerunt; quod facturi erant: certum est autem, quod li-

bentius eundem viuum decerpissent, quam mortuum, si permilli fuissent.

De arrogantia, & metulositate, & forma, & morte ac exercitijs eius.

CAP. XXXVII.

Hugo *Floriacensis*. Denique Domitianus in tantam superbiam euasit, vt Deum, & Dominum se totius mundi appellari iuberet.

Suetonius. In senatu iactare non dubitauit, & patri se, & fratri imperium dedisse, illos sibi reddidisse. Pari arrogantia cum Procuratorum suorum nomine formalem dictaret epistolam, sic cepit: Dominus, & Deus nosse sic fieri iubet. Vnde institutum est posthac, vt ne scripto quidem, vel sermone cuiusquam aliter appellaretur. Statuas sibi in Capitolio non nisi aureas, & argenteas poni permisit, ac ponderis certi.

Per hæc terribilis cunctis, & iniuis: tandem oppressus est amicorum, libertorumque intorum conspiratione, simul & vxoris: annum diemque vltimum vitæ, suspectum iam pridem habebat, quare pauidus semper, & anxius, minimis etiam suspicionibus prætermodum commouebatur. Tempore verò suspecti periculi appropinquante, sollicitior in dies porticum in quibus spatari consueuerat, parietes phengite lapide distinguit: ex cuius splendore per imagines quicquid à tergo fieret præuideret: vtque domesticis persuaderet, ne bono quidem exemplo audendam patroni necem: Neronis libertum cuius manu in adipiscenda morte adiutus ille existimabatur, capitali pœna condemnauit. Denique Flauium Clementem patruem suum repente ex tenuissima suspitione interemit. Quo maxime facto maturauit sibi exitum.

Statura fuit procera, vultu modesto, ruborisque pleno, grandibus oculis, verum acie hebetiore: caluitio quoque deformis, & obesitate ventris, & crurum gracilitate. Caluitio ita offendebatur vt in contumeliam suam traheret, si cui alij ioco vel iurgio obiectaretur.

Armorum nullo, vel sagittarum præcipuo studio tenebatur, quibus quarundam etiam ferarum capita ita ex industria figere à plerisque spectatus est, vt duobus ictibus quasi cornua effigeret. Nonnunquam in pueri procul stantis, præbentisque pro scopulo dispanfam dexteræ manus palmam, sagittas tanta arte direxit, vt omnes per interualla digitorum innocuè euaderent.

Hugo Floriacensis lib. 4. Sed cum in vrbe Roma Senatum populumque laniaret, & foris male dispositum exercitum assidua hostes cæde conficerent, à senatu est damnatus, & in palatio interfectus. Hoc quoque definitum est, vt omnes, qui ab eo in exilium extrusi fuerant, decreto Senatus reuocarentur, & suas reciperent facultates. Corpusque eius humana caruit sepultura.

Suetonius capit. 20. Occisum populus indifferenter, miles grauissime tulit. Contra senatus adeo letatus est, vt repleta certatim curia non temperaret, quin mortuum contumeliosissimo atque acerbissimo acclamationum genere laceraret, scalas etiam inferri, clypeosque & imagines eius coram detrahi, & ibidem solo affigi iuberet: nouissime eradendos vbique titulos, adolendamque omnem memoriam decerneret.

De Imperio Neruæ, & vita sancti Timothei Apostoli.

CAP. XXXVIII.

E *Ursinus in chronica*. Nerua denique senex Domitiano successit, cepitque anno Domini 98. mundi vero 4051. Imperauit autem anno vno, & mensibus quatuor.

Superbia
Domitiani.Cap. 13.
Sic Dion.

Cap. 14.

Mors Do-
mitiani.Cap. 17.
Statura eius
& Caluitio.De moribus
eius, & su-
dit.Cades eius
vt accepta
à populo, mi-
lite, & Se-
nato.

Nerva Im-
perator An.
M. 4051 Cb.
98.

Notissimus
hic est Paulus
Apostoli dis-
cipulus, cuius
nomen in eius
epistolis, tum
in actibus
Apostolorum
est frequenter
mentio. Pas-
sionem Ti-
mothei à Po-
lycrate scri-
ptam fuisse,
autem est
Sigebertus de
viris illustri-
bus cap. 3. sed
ignotus pro-
fus id Euse-
bio & Hi-
eronymo qui
agunt de Po-
lycrate.

Timotheus
cum Diana
immolantes
argueret la-
pidibus ob-
rutus, Paulo
post obdor-
minit in Do-
mino.

S. Iohannes
excitavit
Drusianam.

Author. Eodem anno ut legitur Sanctus Timotheus multa pro veritate passus ad Dominum migravit: cuius vitam Polycrates presbyter scripsit.

Polycrates. Hic Timotheus civitate Lystris Lycaoniæ ortus, à Paulo Apostolo edoctus est, & comperegrinus ei factus cum eo ad splendidissimam Ephesiorum Metropolim, à quo Episcopatum ibidem primus consecutus est, regnante Nerone apud Romanos, ubi in doctrinis, & miraculis ac conuersionibus coruscavit. Non solum verò Apostoli Pauli, sed & gloriosi Theologi Ioannis, qui supra pectus domini in cæna recubuit, visor & auditor factus est. Nerone enim Principes Apostolorum Petrum, & Paulum, male tractante martyrio, conuenit Ioannem Theologum adesse splendide metropoli, scaturientem de naufragio, ubi etiam, qui Discipulos Domini secuti fuerant, apud se constituta differentibus linguis conscripta de factis miraculis, à Domino, nescientes ordinatim componere, conuenientes ad Ephesiorum urbem secundum communem sententiam Ioanni Theologo obtulerunt, qui omnia considerans, gaudenter motus, quæ ab ipsis dicta sunt, in tribus Euangelij constituit, secundum ordinem Matthæi scilicet & Marci, ac Lucæ, eorumque nominationes singulas singulis Euangelij superposuit. Inueniens autem eos dispensationes humanitatis narrantes, ea quæ Diuino pectore hauserat, & ab illis dicta non fuerant, ipse pleniter narrauit; supplens etiam quæ minus ab eis dicta fuerant diuina miracula.

Post Nerone autem imperante Domitiano Ioannes ab ipso de vrbe Ephesiorum exul factus, & in Pathmos, quæ est vna Cycladum insula habitare iustus est. Interea Sancto Timotheo Episcopatum Ephesiorum Metropolis dispensante, reliquæ primæ idolatriæ in his qui tunc ipsam urbem habitabant, remanserant, nec sinebant frequentissime eos dehortante Sancto Episcopo Timotheo, In die autem abominabilis eorum festiuitatis, transcurrentes in medium porticus hortabatur eos, dicens: *Viri Ephesij nolite Idolatriam insinere, sed illum, qui Deus est, plane cognoscite.* At operarij Diaboli indignantes in Doctrina eius, palis & lapidibus vsi, iustum interfecerunt. Serui autem Dei repausauerunt eum adhuc spirantem in monte adiacente ciuitati, & ibi cum pace Spiritum Deo tradidit. Hoc factum est 22. die mensis Ianuarij imperante Nerua.

De reuocatione Ioannis, de exilio, & de suscitacione Drusiana, & de Cratone Philosopho.

C A P. XXXIX.

Hic vero Nerua primo suo edicto cunctos exules reuocauit, quos Domitianus exulauerat.

Milerus. Vnde factum est ut Ioannes, qui eius voluntate cum iniuria deportatus in exilium fuerat, cum honore Ephesum remearet. Occurrit autem ei omnis populus exultans, & dicens: *Benedictus, qui uenit in nomine Domini.*

Cum autem ingrederetur ciuitatem; Drusiana, quæ semper eum secuta fuerat, & aduentus eius desiderio fatigata fuerat, efferebatur mortua. Flebant autem pauperes, & viduæ, & orphanæ clamantes: Sancte Ioannes Apostole, ecce Drusianam efferimus, quæ sanctis monitis tuis obtemperans, omnes nos alebat & Deo in castitate, & humilitate seruientis, quotidie reditum tuum desiderabat, dicens: *O si videam Apostolum Dei antequam moriar; & uenisti; & te videre non potuit.* Tunc Sanctus Ioannes feretrum iussit deponi, & corpus solui, & clara voce dixit: *Domine meus Iesus Christus excita te Drusiana: Surge reuertere ad domum tuam, & prepara mihi illic refectorem.* Ad hanc uocem surrexit, & iuit, sollicita de iussione Apostoli; ita ut sibi uideretur quia non de morte, sed de somno excitasset eam.

Alterâ die Craton Philosophus in foro proposuerat

de contemptu huius mundi spectaculum, ut duos ditissimos fratres produceret, quos fecerat distracto patrimonio gemmas emere singulas, quas in conspectu omnium pueri frangerent. Quod cum facerent, contigit transire Apostolum: Qui conuocans ad se Philolophum ait: Stultus est iste mundi contemptus, qui hominum ore laudatur, sed Diuino iudicio contemnitur: Magister meus iuuenem cupientem ad vitam æternam attingere his uerbis instruxit, *ut si uellet esse perfectus, venderet omnia sua, & daret pauperibus.* Cui Craton dixit: *Humanæ cupiditatis fructus in medio hominum positus contractus est, sed si uere Deus est magister tuus, & hoc fieri uult ut harum gemmarum precium crogetur pauperibus, fac gemmas reintegrari, quod ego ad famam hominum feci, tu ad gloriam magistri tui facias fieri.* Tunc Apostolus colligens fragmenta in manu sua, oculos ad cælum leuauit, & ait: *Domine Iesu Christe cui nihil est impossibile, adesto nunc super lapides istos, quos ignorantes fructus elemosinæ ad plausus hominum confregere: in Domine per manus Angelorum tuorum eas recupera, ut eorum precio misericordie fructus expleatur.* Cumque fideles, qui cum eo erant respondissent *Amen,* ita solidata sunt fragmenta gemmarum, ut nec signum aliquod fractionis remaneret. Tunc Philolophus cum his iuuenibus, & cum Discipulis suis pedibus Apostoli prouolutus cum omnibus credidit, & fidem Domini nostri Iesu Christi prædicare cepit. Duo quoque fratres illi uenundantes gemmas, quas uendito patrimonio emerant, pauperibus traderunt.

De duobus, qui relictis omnibus pauperibus, & postea respuerunt.

C A P. XL.

Tunc etiam duo uiri honorati ciuitatis Ephesiorum sequentes horum exemplum, uendentes omnia sua, & dantes egentibus, sequebantur Apostolum per ciuitates euntem, & uerbum Dei prædicantem. Contingit autem ut intrantes Pergamum uiderent seruos suos in sericis uestibus procedentes, & in gloria sæculi refulgentes. Vnde factum est ut sagitta Diaboli percussis efficerentur tristes, quod se in pallio uno uidentegentes, seruos autem suos in potentia fulgentes, sed hos dolos Diaboli intelligens Apostolus ait: *Video uos, & animos mutasse, & uultus, eo quod Doctrinam Domini secuti estis, & omnia uestra pauperibus contulistis: Vnde si omnia recuperare uultis, quæ in auro, & argento, & gemmis habuistis, deferte mihi uirgas rectas.* Quod cum fecissent, *in uocato nomine Domini conuersi sunt in aurum.* Iterum ait: *Deferte mihi lapides minutos à littore maris.* Quod cum fecissent, *in uocato nomine Domini conuersi sunt in gemmas.* Tunc dixit eis per septem dies ite per Aurifices, & gemmarios, & dum probauerunt aurum esse uerum, & gemmas ueras, nunciate mihi. Quod cum fecissent ait: *Ite, & redimite uobis terras, quas uendidistis, quia cælorum præmia perdidistis. Emitte uobis sericas uestes ut pro tempore fulgeatis sicut rosa, cuius flos dum odorem pariat, ruborem ostendat, repente marcescat. In aspectu seruorum uestrorum suspirastis, & uos effectos pauperes genuistis: Estote floridi, ut marcescatis, estote diuites temporaliter, ut in perpetuum mendicetis. Ecce uos ipsi in uocato nomine Domini Iesu Christi infirmos sanastis: Dæmonia fugastis, cæcis lumina reddidistis: Ablata est hæc gratia uobis, & facti estis miseri, qui eratis fortes, & magni. Et qui terrorem iussu uestro incutiebatis Dæmonijs, amodo ipsi Dæmonia timebitis. Amator enim pecuniæ seruus est Mammonæ: Mammona autem nomen est Dæmonis, qui præest carnalibus lucris, & his qui mundum diligunt, dominatur. Hæc & alia plura dicente Apostolo, efferebatur*

iuuauit

iuuenis mortuus, quem turbæ facientes exequias cum matre eius vidua iactauerunt ante pedes eius, rogantes, ut sicut Drusianam, ita & hunc iuuenem suscitaret. Tuncque omnium erat fletus, ut etiam ipse Apostolus vix à fletu, & lachrymis temperaret. Tunc prosternens se in orationem, diutissime fleuit, & ait: O iuuenis Stactee lachrymas Domino, & preces simul effudi, ut surgas à mortuis vinculo reuolutus, & his duobus Acceto, & Eugenio amuncies quantam amiserint gloriam, & quantam incurrerint pœnam. Tunc exurgens Stacteus adorauit Apostolum, & cœpit increpare Discipulos eius dicens: Vidi Angelos vestros flentes, & Angelos Sathanæ in vestra deiectione gratulantes, iam regnum paratum vobis, plenum epulis, & delicijs, ac gaudijs amisistis, & loca tenebrarum vobis acquisistis, plena draconibus, & flammis stridentibus, plena cruciatibus, doloribus, setoribus, terrore, & horrore, ubi non cessat ululatus, & luctus. Rogate igitur Apostolum ut sicut me resuscitauit à mortuis ad vitam, ita & animas vestras, quæ iam de libro vitæ deletæ sunt suscitet ad salutem. Tunc ipse Stacteus prosternens se cum illis, & omni populo omnes pariter orabant Apostolum, ut intercederet pro his ad Dominum. Quibus Apostolus hoc dedit responsum, ut per triginta dies pœnitentiam Deo offerrent. In quo spacio hoc maxime precarentur, ut virgæ aureæ, & lapides ad suam naturam redirent. Quod cum factum esset flentibus, & pœnitentibus illis, & pro eis intercedentibus vniuersis, dixit Apostolus: Scire vos volo, quia Dominus suscepit pœnitentiam eorum. Ad illos autem conuersus ait: Ite & reportate virgas ad siluam, & lapides ad arenam. Quod cum fecissent, receperunt etiam gratiam curatio-
num, quam amiserant.

De conscriptione Euangelij Ioannis

CAP. XLII.

Hvgi vbi supra. Cum autem fuisset Ioannes in exilio pullulauerunt interea per Asiam hæreticorum semina quædam Cerinthi scilicet & Ebionæi vel cætorum, qui negant Christum in carne venisse. Quos idem Theologus in Epistola sua Antichristos appellat, mundum ab Angelis factum esse dicentes, & Iesum hominem tantummodo fuisse, nec surrexisse. Irridebant quoque Ecclesiastica dogmata, & resurrectionem mortuorum non credebant. Cum redisset ergo ab exilio iam dictus Apostolus, compulsus est ab Asiæ fratribus, & multarum legationibus Ecclesiarum, de coeterna patris, & Christi diuinitate facere sermonem. Qui mox in ipso sui Sancti Euangelij exordio patenter ostendit, quod in principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Cuius sermone prædicta hæretici abdicatur.

Enchiridion in historia Ecclesiastica lib. 3. cap. 24. Ioannem tradunt vsque ad vltimum penè vitæ suæ tempus, absque vilius scripturæ iudicij Euangelium prædicasse. Sed cum trium Euangeliorum etiam ad ipsum noticia peruenisset, probasse quidem dicitur fidem, & veritatem dictorum, deesse tamen vidit aliqua; & ea maxime, quæ primo prædicationis suæ tempore Dominus gessit.

Heliodorus vbi supra. Sed prius indixit ieiunium omnibus, ut orarent se digna scripturam. Fertur autem illum pro illo loco secretissimo in quo diuina scripturas secesserat, orasse, ut nullas huic insitens operi ventorum ibi aut imbrium iniurias pateretur, hancque eisdem loco vsque hodie reuerentiam elementa seruare.

Enchiridion vbi supra cap. 22. Irenæus in 3. contra hæresim lib. 1. Ecclesia inquit, quæ est apud Ephesum fundata est à Paulo, à Ioanne vero ædificata.

Polycrates. Nam Timotheus ab eo primus eiusdem

metropolis Episcopatum suscepit, qui postmodum de exilio rediens Ephesum, & eundem Sanctum Timotheum, secundum supradictum modum finisse vitam inueniens, per eorum postulationem, qui tunc inuenti sunt sacrorum Dei principes, præsulatum Apostolici throni suscepit, & permansit, illam magnæ metropolis sedem sacram moderans vsque ad Traiani imperium.

De filio eius spiritali, quem à latrocinijs reuocauit.

CAP. XLII.

Ephesius vbi supra. Clemens Alexandrinus. Audi inquit fabulam, non fabulam, seu rem gestam de Ioanne Apostolo, & memorijs omnium traditam. Cum post Tyranni obitum de Pathmo insula Ephesum rediret, rogabatur etiam vicinas lustrare prouincias, quo vel Ecclesias fundaret, in quibus non erant locis, vel in quibus erant, sacerdotibus ac ministris instrueret, secundum quod ei de vnoquoque Spiritus sanctus indicasset. Cum igitur venisset ad quandam urbem haud longe positam omnibus Ecclesiasticis solenniter adimpleret, vidit iuuenem quendam validum corpore, & vultu elegantem; sed nimis acrem, quem Episcopo illius loci commendauit summo studio sub Christi, & Ecclesiæ testimonio: & post hæc Ephesum redijt. Tunc Presbyter puerum susceptum in domo sua cum omni diligentia nutriuit, ad vltimum etiam ei Baptismi gratiam tradidit. Post hæc velut confidens gratiæ quæ fuerat communitus, paulo indulgentius iuuenem habere cepit. Sed ille immatura libertate potius, per æquiuos, quibus luxus, & desidia cordi est, primo quidem conuiuiorum illecebris decipitur, inde nocturnis eum furtis socium sibi participemque consciscunt. Tandem ex integro perditioni se tradens, nulli inferior in flagitijs esse patitur. Denique illos ipsos, qui prius Magistri criminum ei fuerant, discipulos facit, & latronum ex his tutam quibus ipse dux, & Princeps præesset, instituit, ac cum eis omni crudelitati grassatur. Tempore autem elapso (cum rei poposcisset utilitas,) inuitatur iterum ad illam urbem Ioannes: & cum cætera pro quibus venerat ordinasset, Age inquit, o Episcope, depositum representa, quod tibi ego, & Christus commendauimus. At ille obstupuit, pecuniam putans à se reposci, quam non acceperat. Quem Ioannes hærentem videns, iuuenem illum, inquit, repeto à te, & animam fratris. Tunc grauitur suspirans senior, & in lachrymas resolutus, mortuus est, inquit. Quomodo, inquit, vel quali morte? Deo, inquit, mortuus est, quia pessimus, & flagitiosus euasit: & nunc mortem quendam cum multa manu latronum, occupauit. His auditis Apostolus vestem continuo, qua erat indutus, scidit, & cum ingenti gemitu bonum, inquit, custodem animæ fratris dereliqui. Sed nunc mihi equus paretur, & dux itineris. Confestim igitur ab Ecclesia concitus properans, cum peruenisset ad locum, detinetur ab his latronibus, qui custodias obseruabant. Sed ille, nec fugere, nec declinare prorsus vsquam nitens, ingenti tantum voce clamabat: quia ad hoc ipsum veni, adducite mihi Principem vestrum. Qui cum veniret armatus, eminus agnito Apostolo, pudore coactus in fugam vertitur. Ille admissio post eum equo, confestim sequitur fugitantiem, etiam ætatis oblitus, simul & clamans. Quid fugis o fili patrem? quid fugis incertum senem? Noli timere, quoniam habes adhuc spem vitæ. Ego Christo pro te rationem reddam, certe & mortem libenter excipiam, sicut Dominus excepit pro nobis, & animam meam pro tua dabo, ita tantum & crede mihi, quia Christus me misit. At ille audiens, restitit, & vultum in terram demisit. Post hæc arma proiecit, & tremefactus flebat amarissime. Accedentisque ad se senis

Habitur in speculo magno exemplorum titulo Societas.

Iuuenis ad meliorem vitam reuocatur per Ioannem Euangelistam.

prouo-

provolutus est genibus, gemitibus, & vultibus, quibus poterat satisfaciens, & vberimis lachrymarum fontibus, iterum baptizabatur, solam dexteram suam occultans. Apostolus vero iurisiurandi sacramēto se ei à Salvatore veniam impetraturum pollicens, simulque genibus eius prouolutus, atque ipsam dexteram ex cuius cædis conscientia torquebatur, tanquam per penitentiam iam purgatam deosculans ad Ecclesiam reuocat, & indesinentes pro eo orationes profundens ac cū ipso crebra ieiunia ducens, indulgēciam à Deo quam ei pollicitus fuerat, expetebat. Sed & varijs sermonum consolationibus exterritos eius animos mitigans, non prius abstinit, quam eum in omnibus emendatum etiam Ecclesie præficeret; per hæc magna exempla penitentiae præbens, & in eo Trophæa visibilis resurrectionis ostendens.

Idem in 4. lib. Ioannes Discipulus Domini apud Ephesum cum balneis lauandi gratia fuisset ingressus, & vidisset ibi Cerinthum, fertur exiliuisse continuo, & discessisse non lotus dicens: Fugiamus hinc, ne & balneæ ipsæ corruant, in quibus Cerinthus lauatur veritatis inimicus.

De ruina Idolorum & veneno, quod sine lesione bibit.

C A P. XLIII.

Miletus. Cum autem omnis Asia Ioannem excoleret, & prædicaret, accidit, vt cultores Idolorum seditionem excitantes traherent eum ad templum Dianæ, & vgerent, vt ei sacrificaret. Ioannes autem blande exorabat populum, vt longe se faceret à templo. Cumque omnes foras exissent, voce clara coram omnibus Ioannes orauit, vt templum, & Idola, quæ in eo colebantur corruerent, ita vt neminem læderent. Statimque ad vocem eius omnia simul cum templo Idola in puluerem redacta sunt: eidem die 12. millia hominum conuersi sunt, & Baptismo consecrati. Tunc Pontifex Idolorum excitauit seditionem in populo, ita vt populus contra populum, pararetur ad bellum. Cui ait Apostolus: Quid tibi faciam Aristodime, vt tollam indignationem de animo tuo; Qui respondit: Dabo tibi venenum bibere, quo hauisto, si mortuus non fueris, apparebit verum esse Deum tuum. Cui annuente Apostolo, ille ait: Prius est vt videas bibentes, & statim morientes, vt vel sic possis hoc poculum formidare: pergensque ad Proconsulem petijt ab eo duos viros, qui pro suis erant sceleribus decollandi: & statuens eos in medio foro coram Apostolo, & omni populo fecit eos venenum bibere: Qui mox vt biberunt spiritum exhalauerunt. Illisque mortuis iacentibus, Ioannes intrepidus, & constans calicem accepit, factoque in eo signaculo crucis, dixit: *Deus cui omnis creatura deseruit, quem omnis potestas expauescit, cuius audito nomine serpens conuincitur, Draco fugit, Rubeta torpescit, Scorpium extinguitur, Regulus vincitur, & omnia venenata, & noxia animalia terrentur, tu extingue hoc veneni virus, & operationes eius mortiferas, & resque eius enacna, & da omnibus his oculos, vt videant, & cor vt magnitudinem tuam intelligant.* His dictis os suum, & se totum armauit signo crucis, & totum bibit, quod erat in calice. Attendens autem populus per tres horas vultum eius hilarem, nullaque signa palloris omnino aut trepidationis habentem, clamauit: *unus verus Deus est quem Ioannes colit.*

De suscitatione illorum, qui veneno interierant.

C A P. XLIIII.

ARistodimus autem, nec sic credens, ait Ioanni: Inest mihi adhuc dubietas, sed si istos, qui hoc veneno mortui sunt, in nomine Dei tui excitaueris, emun-

dabitur ab omni dubietate cor meum. At populi insurgebant in eum dicentes: Incendemus te, & domum tuam, si ausus fueris Apostolum Dei ultra in sermone facere laborare. Apostolus autem videns seditionem fieri, petito silentio ait: Prima est quam de diuinis virtutibus imitari debetis patientia, si adhuc infidelitate tenetur non cessabo ab hoc opere, quo possit medela vultibus eius prouenire. Et conuocans eum dedit ei tunicam suam dicens: Vade & mitte eam super corpora defunctorum, & dices, Apostolus Domini nostri Iesu Christi misit me, vt in eius nomine exurgatis, vt cognoscant omnes, quod & vita, & mors famulantur Domino Iesu Christo. Quod cum ille fecisset, & eos exurgere vidisset, adorans Ioannem festinauit ad Proconsulem dicens: Memorem te puto, quod contra Ioannem frequenter iram tuam excitauit, & multa mala contra eum egi; vnde vereor ne iram eius experiat, est enim Deus specie hominis latens: nam venenum bibens incolumis perseuerat, & veneno mortuos tactu tunice suæ per manus meas resuscitauit. Tunc venientes ambo prostrauerunt se Apostolo scilicet Aristodimus, & Proconsul indulgentiam flagitantes: quos ille suscipiens præcepit eis vnus hebdomadæ ieiunium, quo expleto baptizauit eos. Ipsi autem baptizati cum omni sua parentela, & affinitate, & famulis suis frugerunt omnia simulacra, & fabricauerunt basilicam in nomine Sancti Ioannis, in qua assumptus est.

De sancto Eutyche ac socijs eius, & ceteris huius temporis martyribus.

C A P. XLV.

EX *vita Sanctorum Nerei, & Achillei.* Audiens iterum Aurelianus, quia Domitilla magis adhuc diligeret Eutychem Victorinum, & Maronem, quam fecerat Nereum, & Achilleum, impetrauit à Nerua imperatore vt eos sibi daret, si sacrificare Idolis noluisent. Quos fortiter resistentes deposuit de insula, & quasi seruos per singula prædia sua diuisit, vt terram quotidie foderent, & sero cantabrum id est frumenti quisquilias manducarent. Sed cum ibi omnes gratiosi essent, & miracula facerent, & multos prædicando conuerterent, ab Aureliano pœnis varijs occisi sunt.

Autor. Porro sub præfato Imperatore nonnulli etiam alij pro Christo passi leguntur, quorum ad plenum gesta non reperi, sed ex Martyrologio breuiter collegi in hunc modum.

Ex Martyrologio. 17. Cal. Maij celebratur in Italia Natale Beatorum Martyrum Maronis Eutychetis & Victorini: qui primo apud insulam Pontiam in Christi confessione longum ducentes exitum; postmodum sub Principe Nerua cum conuertissent plurimos ad fidem, iussi sunt varijs interfici pœnis.

Item Romæ Nonis Septembris Beati Victorini Martyris, qui sanctitate, & miraculis præclarus Sacerdotium Amuterninæ vrbs totius populi electione adipiscitur. Inde postmodum sub Imperatore Nerua iussus est suspendi capite deorsum, in loco vbi putentes, & sulphureæ emanant aquæ: quod cum per triduum pro nomine Christi passus fuisset, gloriose coronatus, victor migravit ad Dominum.

Hugo vbi supra. Nerua denique Cæsar afflictæ reipublicæ multum consuluit, dum Traianum virum strenuum, & sapientissimum sibi in filium antequam moretetur, adoptauit.

Ensebius in chronicis. Ipse autem Nerua in hortis Salustianis morbo petijt, anno suæ ætatis 71. Decreto autem Senatus inter Deos relatus est.

Sanctus Ioannes oratione sua currit templum, & Idola in cinerem redigit.

Venenū sine lesione bibit Ioannes.

De Imperio Traiani.

CAP. XLVI.

ANno igitur Domini 100. mundi vero 4053. Romanorum Imperator Traianus regnavit annis 19. *Hugo ubi supra.* Hic apud Agrippam Galliae urbem insignia Imperij suscepit, moxque Germaniam trans Rhenum sibi subegit, & trans Danubium gentes multas superavit; barbaras etiam nationes trans Euphratem, & Tygrim sitas redegit in provincias. Denique Seleuciam, & Babyloniam occupavit, & usque ad Indiae fines post magnum Alexandrum accessit. Hic etiam fuit liberalis in amicos, habens in re militari diligentiam, in civilibus lenitatem, & in subleuandis civitatibus largitatem; denique prostrato, & debilitato statu Romano, in remedium malorum credebatur diivinitus datus.

Heliandus. Hic aliquando cum profecturus ad bellum equum ascendisset, vidua quaedam, apprehenso pede illius, miserabiliter lugens, iustitiam sibi fieri de illis, qui filium eius iustissimum, & innocentissimum occiderant, postebat. Tu, inquit, *Auguste* imperas, & ego tam atrocem iniuriam patior? Ego ait ille satisfaciam tibi cum rediero. Quid si non redieris, ait illa? Successor, inquit, meus satisfaciet tibi. At illa quomodo hoc scia, quod & si facturus est, quid tibi proderit, si alius bene fecerit? Tu mihi debitor es secundum opera tua, mercedem recepturus, fraus autem est nolle reddere, quod debetur. Successor tuus iniuriam patientibus, vel passuris, pro se tenebitur, te non liberabit iustitia aliena: Bene agetur cum successore tuo si liberaverit seipsum. His verbis motus Traianus, descendit de equo, & causam viduae praesentialiter examinavit, & condigna satisfactione viduam consolatus est.

De Plutarcho eiusdem Praeceptoris.

CAP. XLVII.

HVius institutor fuit Plutarchus Philosophus, qui habebat seruum hominem nequam, & contumacem, sed liberalibus discipulis eruditissimum. Contigit autem, ut ei, nescio, quam ob causam, tunicam detrahi cedere iuberet; loro caeperat ille verberari duriuscule. Cum tamen inficiaretur culpam, dicens se nihil deliquisse; postremo cum nihil proficeret rogando veniam, vociferari cepit, & inter verbera sua, & obiurgatoria loqui, non ita se habere Plutarchum ut Philosophum deceret. Irasci turpe esse ei praesertim, qui de malo ira sapientius disceptaverat; librumque pulcherrimum scripserat de patientia: adijciebatque esse probrosum, quod doctrinam moribus impugnavat, qui mentis ab integritate prolapsus, effusus, & prouolutus in iram, plurimisque plagis multaret innoxium.

Ad hoc Plutarchus, lente, & leniter, & summa cum gravitate ait: Nunquid, quod vapulas, tibi irasci videor: estne ira mea si a me debitum recipis? ex vultu meo, an ex voce, an ex colore, an saltem ex verbis ira me corruptum intelligas aut correptum? mihi quidem neque oculi (ut opinor) truces sunt, neque os turbidum: neque immaniter clamo, neque in spumam, ruboremque feruesco, neque pudenda dico, aut penitenda, neque omnino trepido ira, aut gestio: nec omnia quippe si nescis irarum signa esse solent. Et simul ad eum, qui caedebat conuersus: Interim, inquit, dum ego, & hic, disputamus, tu hoc age, & sine iracundia mea recundes servilem contumaciam, & iniquum praesumere doceas, quam iurgare.

De libro Plutarchi misso ad Traianum.

CAP. XLVIII.

Hic scripsit ad Traianum libellum pulcherrimum de constitutione politica, cuius titulus est: *Traiani institutio*, in quo qualis debeat esse Princeps, eleganter descripsit. Cuius principium hoc est: *Plutarchus Traiano salutem dicit.* Modestiam tuam noueram non appetere principatum, quem tamen semper morum elegantia merens induisti: quo quidem tanto dignior indicaris, quanto a crimine ambitionis videris esse remotior. Tuae itaque virtuti congratulator; & fortunae meae, si tamen recte gesseris, quem probe meruisti: alioquin periculis te, & me detrahentium linguis subiectum in non dubito; cum & ignauiam Imperatorum Roma non ferat, & sermo publicus delicta discipulorum refundere solet in Praeceptores. Sic Seneca Neronis sui merito detrahentium carpitur linguis: Adolescentium suorum temeritas in Quintilianum refunditur, & Socrates in pupillum suum fuisse clementior criminatur. Tu vero quid vis rectissime gerere, si non recesseris a teipso. Si primum te composueris ad virtutem, recte procedent vniuersa; politica constitutionis maiorum vires tibi exculpsi, cui si obtemperas Plutarchum vitendi habes auctorem: alioquin praesentem Epistolam testem inuoco, quia in perniciem Imperij non pergis auctore Plutarcho.

Idem Plutarchus quatuor principibus inculcare conatur, scilicet reuerentiam Dei, cultum sui, disciplinam officium, & potestatum, affectum & protectionem subditorum.

Idem scripsit librum de magistratuum moderatione, qui inscribitur Archigrammaton.

De transitu Ioannis Evangelistae.

CAP. XLIX.

H*Vgo ubi supra.* Traiani temporibus Ioannes Apostolus, qui quasi vnus de Paradisi fluminibus verba Sancti Evangelij in toto orbe terrarum diffudit, cum esset annorum 99. migravit ad Dominum.

Miletus. Nam cum esset 99. annorum apparuit ei Dominus Iesus cum Discipulis suis, & ait, Tempus est ut epuleris in conuiuio meo cum fratribus tuis; dominica die resurrectionis meae, quae post quinque dies futura est, venies ad me. Itaque dominica die conuenit omnis multitudo in praefatam Ecclesiam, & a primo Gallorum cantu agens mysteria Dei, omnem populum usque ad horam tertiam diei allocutus est; hortans eos ad perseverantiam, & nuncians eis vocationem suam. Post haec iuxta altare, foueam iussit fieri, & terram foris Ecclesiam proijci. Descendensque in eam expandit manus suas ad Deum, & ait: *Institutus venio gratias agens, quia me dignatus es Domine Iesu Christe ad tuas epulas invitare, sciens quod ex toto corde meo desiderabam te: odor tuus concupiscentias in me excitavit aeternas: & nunc Domine commendo tibi filios tuos, quos tibi virgo mater Ecclesia per aquam, & Spiritum regeneravit: aperis mihi ianuam vitae: princeps tenebrarum non occurrat mihi, & manus extranea non contingat me, sed suscipe me secundum verbum tuum, & perduc ad conuiuium epularum tuarum.* Et cum omnis populus respondisset, Amen, lux tanta apparuit super Apostolum vna fere hora, ut nullus sufferret aspectus. Postea inuenta est illa fouea plena, nihil aliud in se habens nisi manna, quod usque hodie gignit locus ipse. Ibi omnes homines ab infirmitatibus, & periculis liberantur, & precum suarum obtinent effectum.

Liber Plutarchi ad Traianum.

Sallustius Iohannes, ex hac vita migravit.

Beda de 6. aetate obiisse tradit anno aetatis 98. post quod vsu arduus ponit 99. Martyrolog. 27. Decemb. Baronius 93. cuius sententia fuisse videtur Epiphanius dicit Iohannes scripsisse Evangelium post annos 90. vita sua quod contigit triennio ante obiisse. Porro nouissimus omnium Apostolorum diem obiisse creditur.

De eius virginitate, & rigoris iusti temperie.

CAP. L.

Ioannes dilectus à Deo propter castitatem.

EX Prologo super Euangelium eius. Hic est Ioannes virgo electus à Deo, quem de nuptijs volentem nubere vocavit Deus. Cuius virginitatis in hoc duplex testimonium Euangelio datur, quod & præ cæteris dilectus à Deo dicitur, & huic Matrem suam pendens in cruce commendavit Deus, ut Virginem virgo servaret. Et hic sciens supervenisse diem recessus sui, convocatis discipulis suis in Epheso per multa signorum experimenta promens Christum, descendens in defossum sepulturæ suæ locum, facta oratione, positus est ad patres suos, tam extraneus à dolore mortis, quam à corruptione carnis alienus.

Cassianus in lib. 7. Collationum. Fertur, inquit Sanctus Abraham, beatissimus Ioannes Evangelista cum perdicem molliter demulceret, quendam ad se habitu venatorio venientem, subitò conspexisse: qui miratus, quod vir tantæ opinionis, & famæ ad tam parva, & humilia oblectamenta se submitteret. Tunc es, inquit, ille Ioannes, cuius fama insignis ac celeberrima, me quoque summo desiderio tuæ agnitionis illexit? Cur ergo oblectamenti tam vilibus occuparis? Cui Beatus Ioannes ait: Quid est, quod manu gestas? At ille, arcus inquit: & cur non eum tentum, ait, semper ubique circumfers? Cui ille respondit: Non oportet, ne iugi curamine rigoris fortitudo laxata mollescat, ac deperat: & cum oportuerit, ut fortiora in aliquam feram spicula dirgantur, rigore per nimietatem continuæ tentationis amisso, violentior ictus non possit emitti. Nec nostri, inquit Beatus Ioannes, animi, te offendat, ô iuuenis, tam parva hæc brevisque laxatio, qui nisi remissione quadam rigorem intentionis suæ interdum releuet, ac relaxet, in remisso rigore lentescens, virtuti spiritus, cum necessitas poscit, obsecundare non possit.

Relaxatio animi interdum necessaria exemplo arcus, & iuxta illud: Interpono tuis interdum gaudia curis.

Eusebius in Chronicis. Ioannem Apostolum vsque ad tempora Traiani Irenæus Episcopus permansisse scribit. Post quem auditores eius in signes fuerunt, Papias Hieropolitanus Episcopus, & Polycarpus, Smirnaeus, & Ignatius Antiochenus.

De crucifixione Sancti Simeonis Episcopi.

CAP. LI.

Simeon Cleopha filius Episcopi Hierosolymitanus.

E*Vsebius tertio libro cap. 32.* Post Neronem, Domitianumque, sub Traiano per singulas civitates ex insolentia populi persecutionem in nostros accepimus motam. Quo in tempore etiam Simeon Cleophae filius, quem secundum Hierosolymis ordinatum Episcopum supra docuimus, per martyrium carnis vinculis resolutus est: horum astipulator ipse est Egesippus. Is ergo refert, quod à quibusdam hæreticis accusatus sit supradictus vir tanquam Christianus, & multis supplicij affectus per multos dies, ita ut etiam Iudex ipse cum amicis suis de eius patientia miraretur, & ad ultimum iuberet simili eum, qua Dominus pertulit, passionem vitam finire. Sed & ipsa verba quibus hæc protestatur audire gratius puto. Ait ergo cum de hæreticis diceret: Ex his igitur ipsis accusaverunt quidam Simeonem Cleophae filium, tanquam qui esset ex genere David, & Christianus, & ita martyr effectus est, cum esset annorum 120. sub Traiano Cæsare apud Atticum consularem. Addidit etiam hoc, quod accusatores eius cum illis temporibus perquirentur, si qui ex genere David, & ex Regia tribu descenderent, comprehensi sunt inter ipsos. Quod autem Simeon vnus ex ipsis fuerit auditoribus Domini, vel longævitas eius indicio est, vel Evangeliorum fides: ubi etiam Mater eius Maria, Cleophae vxor refertur. Sed & alios quosdam idem scriptor refert, præter eos de quibus

Legi Baronium & Martyrolog. 12. Februarij.

supra diximus, nepotes Iudæ, vnus ex fratribus Domini per idem tempus, superstites inuentos, & Domitiani temporibus Martyres factos; hoc modo scribens: Veniunt igitur hi, & præsent omni ecclesiæ, tanquam Martyres, & propinqui Domini, & reddita pace ecclesiæ, permanserunt vique ad tempora Traiani Cæsaris; viquequo Consobrinus Domini Simeon de quo supra diximus, filius Cleophae calumniam pateretur ab hæreticis tanquam Christianus consulari delatus; à quo cum multo tempore supplicij fuisset affectus, martyrio contummatum est, omnibus, qui aderant, & ipso iudice admirantibus, ut 120. annorum senex crucis supplicium pertulisset.

De vita Sancti Clementis Pappæ.

CAP. LII.

EX gestis eius. Ea tempestate passus est Sanctus Clemens Papa, qui tertius post Beatum Petrum Apostolum, ita morum ornamentis pollebat, quod omnibus Christianis, & etiam Iudæis ac gentilibus rationis capacibus complacebat. Cum itaque Domitilam Neptem Domitiani Imperatoris in virginitate, sacro velamine consecrasset; & Theodoram vxorem Sifinij in castitate manere permitteret; Sifinius zelo ductus Ecclesiam occulte intrauit, scire volens cur illa Ecclesiam sic frequentaret. At ubi Clemens oravit, ita cæcus, & surdus effectus est, quod nil videns, vel audiens pueris suis dixit, ut se foras eijcerent. Sed illi gyantes per totam Ecclesiam ianuam eius inuenire non poterant. Quos cum vidisset Theodora sic errantes, primo quidem declinauit ab eis putans, quod apertis oculis cognoscere eam possent. Audiens autem per puerum, quem ad eos direxit, cur ita surdus, & cæcus esset, oravit Deum ut eum exire permitteret. Quo facto cum renunciaissent serui Theodoræ, quod adhuc cæcus, & surdus esset, illa post missam prostrata cum lachrymis ad pedes Sancti Clementis, rogavit eum ut pro viro suo, cui sic acciderat, oraret. Et Sanctus Clemens prorumpens in lachrymas, rogavit omnes, qui aderant, ut simul omnes pro illo Domino supplicarent. Et sic profectus cum ipsa ad eum, inuenit ipsum apertis oculis nil videntem, & nil penitus audientem. Cumque pro eo orasset, & ipse audiret, & videret, putans magicè se delusum; iussit seruis suis ut Clementem ligarent, & traherent. At illi ligantes, & distrahentes columnas, putabant sicut & Sifinio videbatur, quod Sanctum Clementem vincum tenerent, & traherent. Tunc Sanctus Clemens abcessit monens Theodoram ut pro viro suo semper oraret, donec eum Dominus visitaret. Flenti itaque Theodoræ, & oranti ad vesperum apparuit Sanctus Petrus canicie venerandus dicens: Per te saluus erit Sifinius, ut impleatur, quod dixit frater meus Paulus Apostolus: Sanctificatur vir infidelis per mulierem fidem. Hæc dicens abcessit. Sifinius quoque Theodoram ad se vocavit obsecrans ut pro se oraret, & Sanctum Clementem ad se venire rogaret. Tunc illa properans cum gaudio Sanctum Clementem adduxit: qui Sifinium de fide instruens, ipsum cum alijs de domo eius numero 400. & viginti quatuor in proximo pascha baptizavit. Multi etiam nobiles, & amici Neruz Imperatoris per hunc Sifinium crediderunt.

De exilio eius, & passione.

CAP. LIII.

DEnique Comes Sacrorum Publius Tarquinius pecuniam multis dedit, & contra Sanctum Clementem maximam seditionem commouit. Sed Mammertinus Præfectus adductum sibi cum multis verbis inclinare tentaret, & ille prudenter, & rationabiliter ad omnia responderet, mandavit Traiano Imperatori, quod

Neptem Domitiani

Simeonem

Simeonem

Simeonem

Simeonem

Simeonem

quod

quod Clementem Episcopum, qui nihil mali fecerat, sic populus accitasset. At ille remandauit, eum debere aut sacrificare, aut in exilium ire ultra mare. Quod cum fuisset à Senatu firmatum, tantam gratiam Deus Sancto Clementi tribuit, quod etiam Mamer- tinus fletus propter eum, & dans ei nauim, & omnia necessaria multis de clero, & populo comitantibus sic eum dimisit. Profectus autem in exilium venit, & in- trentit ibi plusquam duo millia Christianorum iam du- dum ad secanda marmora damnatorum: qui viden- tes Sanctum Clementem in fletum, & lachrymas pro- ruerunt. Quos cum ille in Domino confortasset, & à lex miliaribus aquam deferri audisset, orauit Deum vt fontem suis confessoribus aperiret. Et post circum- spiciens vidit Agnum stantem, & erecto pede dextro quasi locum ei ostendentem. Tunc Clemens intelli- gens Diuinum esse, quod solus ipse viderat, perrexit ad locum cum omnibus, præcipiens vt ibi foderent. Sed cum illum locum in quo Agnus stabat non tan- gent, ipse accepto breui sarculo locum sub pede Agni percussit, & statim aquis exundantibus fons erupit. Ad hanc famam, & Sancti viri Doctrinam in vna die quingenti, & amplius baptizati sunt, & intra vnum an- num 75. Ecclesias construxerunt. Post tres annos au- diens hoc Traianus ex maligna relatione gentilium, quendam ducem illuc misit: qui dum omnes velle mo- ti conspiceret, multitudini pepercit, & Sanctum Cle- mentem solum, ligata ad collum eius anchora, præcepit in mare submergi.

De miraculis eius post obitum.

CAP. LIIII.

Quod cum factum fuisset, & populus Christiano- rum in litore simul fletet, Cornelius, & Pha- bus Discipuli eius monuerunt omnes orare Deum vt sibi corpus sui martyris demonstraret; statim ma- ri per tria miliaria recedente, ingressi per siccum inue- niunt in modum templi marmoreum habitaculum à Deo paratum, & in arca, corpus Sancti Clementis Pe- tri Discipuli, & anchoram iuxta eum. Reuelatum est autem Discipulis eius ne eum tollerent. In omni au- tem anno, passionis eius die, recedit mare septem die- bus, & aduentibus iuxta ciuitatem Chersonam sic- cum præbet iter per tria miliaria, & expleto festo aquæ regrediuntur.

In vna solennitatum Mulier cum parvulo suo filio ad locum accessit, & post acta solemnia dormiente pue- ro repente mare rediens, omnes ad littus præperare coe- git. Tunc Mater oblita filij, cum ad littus venisset eum fletu, & euulato maximo per littora discurrebat, si quis forte corpus filij sui eiec- tum ad littus vidisset, & nihil inueniens, tandem confortata à propinquis ad propria redijt, & totum an- tum in lamentatione deduxit. Post annum verò properauit ad locum, si forte de filio suo aliquod inueniret indicium. Itaque recedente matre om- nes anticipans occurrit ad tumulum: & cum post ora- tionem suggeret, subito vidit infantem sicut eum reli- querat dormientem: quem credens mortuum, accedens propius dormientem cognouit, & excitatum velociter expectantibus populis, incolumem lenauit in vlnis: & interrogatus vbi per annum fuisset, respondit se nescire, si annus integer præterierat, sed se tantum vna nocte dormisse suauiter æstimabat.

De Sancta Domitilla, & eius sociabus.

CAP. LV.

EX gestis Sanctorum Nerci, & Achili. Porro Aurelia- nus reuocans Domitillam de exilio, iussit ad eam ire duas Virgines Euphrosynam, & Theodoram col- lectaneas eius, vt suaderent ei. At illa, cum eisdem de

Domino prædicaret, fratrem Theodoræ cæcum, & li- liolam nutricis Euphrosinæ mutam sanauit: quod illæ videntes, cum multis alijs paganis baptizatae sunt. Post hæc Aurelianus cum duobus sponis Theodoræ, & Eu- phrosynæ, & tribus Mimis, id est ioculatoribus venit, vt simul nuptias Domitillæ celebraret. Et cum à Sulpitio, & Seruiliano increparetur, verba eorum non curans, ius- sit includi in thalamo Domitillam, vt postmodum vio- lenter opprimeret eam: & deficientibus in cantando, & saltando Mimis ipse per duos dies tamdiu saltauit, quòd saltando deficientes expirauit: quod multi videntes con- uersi sunt. Tunc frater Aureliani nomine Luxurius im- petrauit à Traiano Imperatore, vt hos omnes ad sacri- ficandum compelleret, aut nolentes occideret. Vnde cum occidisset Sulpitium, & Seruilianum abiit ad præ- dictas Virgines ad Tarracinensem ciuitatem: & cum nolent sacrificare, supposuit ignem in cubiculo, in quo simul morabantur: quæ orantes prostratae in fa- cies suas Spiritum emisertunt. Quorum corpora San- ctus Casarius Diaconus mane illæsa reperiens, se- peliuit.

De Sancto Ignatio Antiocheno.

CAP. LVI.

EX gestis eius. Sub eodem passus est Beatus Ignatius Discipulus Sancti Ioannis, episcopus verò An- tiochie. Qui cum diu pro pace Sanctæ Ecclesiæ Do- mino supplicasset, non suum, sed infirmorum peri- culum timens. Traiano Imperatori de victoria rede- unti, & mortem Christianis omnibus comminanti oc- currit, & se Christianum profitens, ferro vinc- tus, iussus est Romam duci. Traditus est ergo decem mi- litibus, quorum crudelitas erga sanctum, nullis be- neficijs poterat mitigari. Veniens ergo, præsentatur Traiano Imperatori, qui dixit ei: Ignati cur Antio- chiam ciuitatem rebellare facis, & gentem nostram ad Christianitatem conuertis? Ignatius respondit: Vti- nam, & te possem ab Idolatria conuertere, & ducere ad Christum, vt semper obtineres fortissimum prin- cipatum. Traianus dixit: Sacrifica dijs, & eris Prin- ceptus sacerdotum meorum, & mecum regnabis. Igna- tius respondit: Nihil æstimo, quod promittis, nec sa- crificabo Dijs tuis, nec etiam honorem cupio tuæ di- gnitatis, facito de me quicquid vis, quia nullo modo me mutare poteris. Traianus dixit: Plumbatis scapu- las eius contundite, & vngulis latera laniate, & duris lapidibus eius vulnera conficite. Et cum in his con- stantior permaneret, ait Traianus: Expandite manus eius, & igne replete, & super carbones viuos cum nu- dis plantis facite ambulare. Respondit Ignatius: Nec ignis ardens, nec aqua bulhens, poterit in me Dei extin- guere charitatem. Traianus ait: Maleficia sunt hæc, quod tanta patiens non consentis. Respondit Ignatius. Nos Christiani Malefici non sumus, imo in lege nostra Maleficos viuere permittere prohibemur: Malefici vos estis qui Demones adoratis. Traianus dixit: Laniate vngulis dorsum eius, & aceto, & sale perfundite pla- gas eius. Respondit Ignatius: Non sunt condigna pos- siones huius temporis, &c. Traianus dixit: Tollite eum, & vinculis ferreis alligate, & in cippo in imo carceris custodite, & tribus diebus, & tribus no- ctibus à nemine videatur, & sine cibo potuque perma- nens post triduum à bestijs deuoretur. Tertio igitur die iussu Imperatoris Senatus cepit cum populo conueni- re, vt viderent Episcopum Antiochie, qui cum bestijs habebat pugnare: & sedens Traianus iussit adduci San- ctum Ignatium; quem cum moneret, vt vel iam con- sentiret, cum superari non posset, dixit; quoniam su- perbus est, & contemptor, alligantes eum, duos leones ad eum laxate, qui nec reliquias eius dimittant. Videns autem eos Sanctus Ignatius dixit ad populum: *viri Ro- mani, qui hoc certamen aspiciatis, non sine mercede laboratis, quia non propter prauitatem hæc patior, sed propter pietatem.*

Aurelianus saltando ex- pirauit.
Incenso cu- biculo in quo simul cum Euphrosyna & Theodora morabatur eorum glo- riosi marty- rij consum- mantis.

Passus est beatus Igna- tius 11. anno Traiani vt scribit Euse- bius in chro- nicis. & Hieronymus in- frascitatus vnde errat Zonaras qui dicit 3. anno Traiani il- lum passum fuisse.

Constantia Beati Ignatii in tolerandis tormentis. Rom. 8. Quod Chri- stianus repe- ritur dicitur ad bestias id ea de causa contigisse pu- tanus quod eiusmodi op- pliciu vicio- ribus impi- nis personis à legibus ir- rogabatur vt l. 3. ff. ad leg. Cornel. de- ficiat. cumque Christiani a- pud Gentiles talis essent estimationis vt habet pleribus a- pud Tertul- lianum in A- polog. id- circo frequen- ter illa ad- uersus eos vulgi concla- matio. Chri- stiani ad leonem suu. Christiani ad bestias

Triticum Dei sum, & dentibus bestiarum molar, ut panis eius efficiat. Hæc audiens Imperator dixit: Grandis est tolerantia Christianorum. Quis Græcorum tanta toleraret pro Deo suo? Respondit Ignatius. Non humana virtute hæc tolerari, sed fide, & adiutorio Christi. Hæc illo dicente, & Leones prouocante, accurrerunt, & præfocauerunt eum tantum, eius carnem non tangentes: & admirans Traianus discessit; & iussit ut si quis vellet tollere corpus eius, non prohiberetur. Christiani verò tollentes eum honorifice sepelierunt. Traianus autem cum audisset quædam scripta, quæ Plinius secundus ei misit, in quibus valde laudabantur Christiani, quos Imperator iussit occidi, pœnituit de his, quæ Sancto Ignatio intulerat, & decreuit ut nullus Christianus inquireretur, si quis tamen incideret, puniretur.

De Scriptis eiusdem.

CAP. LVII.

* Primus enim fuit Petrus, secundus Euodius, tertius Ignatius, quod ipse Ignatius absque ulla ambiguitate testari videtur, in epistola 12. ad Antiochenos, cui ait. Memoretis Euodij beatissimi patris vestri, qui primus post Apostolos gubernacula ecclesie vestra sortitus est.

Hæc eadem citat Eusebius historia eccles. lib. 3. cap. 36.

Nomen Iesus in corde (ut legitur) in singulis partibus inuentum est. Dixerat enim se habere Christum in corde. De hoc etiam Beatus Dionysius in libro de Diuinis nominibus: Scripsit, inquit, etiam Diuinus Ignatius: Amor meus est crucifixus.

* Alias Placidus, sic à Græcis dicitur.

Heronymus de illustribus viris. Ignatius igitur Ecclesie Antiochenæ tertius post Petrum Apostolum episcopus, persecutionem commouente Traiano damnatus ad bestias, Romam vincens missus est. Cumque nauigans Smyrnam venisset, vbi Polycarpus auditor Ioannis episcopus erat, scripsit vnam Epistolam ad Ephesios, alteram ad Magnesianos, tertiam ad Tallenses, quartam ad Romanos, & inde egrediens scripsit ad Philadelphios, & ad Smyrnos, & propriam ad Polycarpum commendans Antiochensem illi Ecclesiam, in qua de Euangelio, quod nuper ad me translatum est, super persona Christi ponit testimonium dicens: Ego verò, & post resurrectionem in carne cum vidi, & credo quia sit. Et quando venit ad Petrum, & ad eos, qui cum Petro erant, dixit eis: Ecce palpare me, & videte, quia non sum Diemonium corporale, & statim retigerunt eum, & crediderunt. Dignum autem videtur quia tanti viri fecimus mentionem, & de Epistola eius quam ad Romanos scripsit, pauca ponere. De Syria, inquit, & que ad Romam pugno ad bestias, in mari, in terra, nocte & die ligatus cum decem Leopardis hoc est, militibus, qui me custodiunt: quibus & cum benefecerim, peiores fiunt. Iniquitas autem eorum, mea Doctrina est, sed non idcirco infirmitas sum. Vtinam fruatur bestias, quæ mihi preparata sunt, quas, & oro veloces mihi esse ad interitum, & illiciam ad comedendum me, ne sicut & aliorum Martyrum non audeant corpus meum attingere. Quod si venire noluerint, ego vim faciam, ut ipse deuoret. Ignoscite mihi filioli: quid mihi promissit, ego scio. Nunc incipio esse discipulus Christi, nihil de his, quæ videntur desiderans, ut Christum Iesum inueniam. Ignis, crux, bestie, confractio ossium, membrorumque dimissio, & totius corporis contritio, & tormenta Diaboli in me veniant, tantum ut Christo fruatur. Cūque iam damnatus esset ad bestias, & ardore patiendi rugientes adiret Leones, ait: Frumentum Christi sum, dentibus bestiarum molar, ut panis mundus inueniat.

Passus est anno vndecimo Traiani. Reliquia corporis Antiochiæ iacet extra portam Daphniticam in cœmiterio.

Auctor. Scripsit autem Sanctus Ignatius Epistolas duodecim. Huius cor cum minutatim diuisum esset, nomen Domini Iesu Christi literis aureis inscriptum (ut legitur) in singulis partibus inuentum est. Dixerat enim se habere Christum in corde. De hoc etiam Beatus Dionysius in libro de Diuinis nominibus: Scripsit, inquit, etiam Diuinus Ignatius: Amor meus est crucifixus.

De Sancto Eustachio, & conversione eius.

CAP. LVIII.

Evstachius verò cognomento Placidus Magister militiæ Traiani Imperatoris Paganus erat, sed tamen operibus misericordie sedulus insistebat. Cum autem quotidie cū socijs suis venationi insisteret, quadam

die gregem Ceruorum inuenit, & circa eos militibus occupatis, vidit inter Ceruos vnum maiorem, & pulchriorem, quem desiderans capere, fugientem in nemus secutus est, donec Ceruus progrediens super altitudinem rapis staret. Dumque cogitaret Placidus quomodo eum capere posset, subito vidit inter cornua Cerui signum crucis, & imaginem Iesu Christi, qui sic ei locutus est per os Cerui. O Placide, quid me insequeris? Ego sum Christus, quem ignorans colis. Hæc audiens Placidus præ timore de equo cecidit, & post horam ad se rediens, & consurgens visionem inspexit. Et tunc dixit ei Dominus, quod ipse de nihilo cuncta creauit, & propter homines ad terram descendens mortuus, & sepultus, die tertia resurrexit. Statim Placidus se credere profiteretur: & iussit ei Dominus, ut pergens ad episcopum baptismum gratiæ mundaretur. Respondit Placidus; Domine vis ut hoc dicam coniugi meæ, & filijs meis, ut & ipsi credant in te. Dixit ei Dominus: Renuncia illis, ut & ipsi mudentur, & tu cras huc veni, ut tibi rursus appaream, & futura demonstrem. Descendensque Eustachius de monte, cum hoc coniugi dixisset in lecto, exclamauit vxor eius dicens: Domine mi, Crucifixum Deum vidi, quem colunt Christiani. Et ego transacta nocte vidi eum dicentem mihi: Cras tu, vir tuus, & filij tui venite ad me: & nunc cognoui, quod ipse est Iesus Christus. Protinus ergo media nocte perrexerunt ad episcopum Romæ, & petierunt baptismum: & ille baptizans eos cum gaudio, Placidum vocauit Eustachium, vxorem eius Theopistim & filios eius Agapium, & Theopistum.

De tentationibus quas Dominus ei immisit.

CAP. LIX.

Facto ergo mane Eustachius sicut prius ad venationem processit, & prope locum veniens dispersit milites suos, quasi sub obtentu inuestigandæ venationis, & stans in loco formam primæ visionis aspexit, cadensque in faciem cum postulasset Deum dicere, quod ei promiserat, respondit ei Dominus, Beatus es Eustachii, quia modo superasti Diabolum, & conculcasti eum, qui te deceperat. Modo apparebit fides tua. Oportet enim te multa pati, ut de lata vanitate humiliteris, & rursus in spiritualibus diuitijs exalteris. Tu ergo deficere noli, quia per tentationes oportet te alterum Iob demonstrari. Sed cum humiliatus fueris, veniam ad te, & in gloriam primam restituum te. Dic ergo si modo tentationem vis accipere, aut in fine vitæ. Dicit Eustachius: Domine si ita fieri oportet, modo accidere nobis tentationem iube, & da virtutem patientiæ. Respondensque Dominus: Constant, inquit, esto, quia ego custodiam te. Et sic Domino ascendente ad cælos; Eustachius rediens, nunciauit hæc vxori suæ.

Post paucos autem dies mortui sunt omnes famuli, & ancillæ, & omnia pecora quæcumque fuerant illius: & gratias agens fugit nocte cum vxore, ac filijs in Ægyptum, & tota eorum possessio ad nihilum deducta est per rapinam malorum. Dum verò iter agerent, appropinquantes mari intrauerunt nauem: & cum transfretassent, nec haberent vnde naulum redderent, Nauclerus retinuit vxorem eius pro naulo. Dum verò Eustachius contradicens pro ea supplicaret, comperito, quod eum præcipitare vellent in mari, reliquit vxorem suam: & accipiens duos filios suos, cum nimia lamentatione peruenerunt ad quendam fluuium, & propter inundationem aquæ non ausus ingredi cum duobus filijs suis, relicto vno circa ripam, alterum transportauit. Cum autem venisset in medium fluminis ut alterum transferret, ecce Leo illum rapiens portauit in siluas, & desperans reuersus est, spem habens alterius. Sed cum ibiret, ecce similiter Lupus alium rapuit, & abijt. Vnde non valens consequi eum, cum esset in medio fluminis,

Oblectatio frequentatione Eustachii.

Cruce illi supra caput cerui apparuit.

Ex eadē oratione effugit Christiani alloquium & conuincit.

Vxor Eustachii vocatur Theopistia; Traianus autem dicitur visum videri.

Post captum baptismum.

Mentem mutata vni baptizans.

Prædicta à Christiano.

Tempora Traiani Imperatoris.

Tempora Traiani Imperatoris.

Sua p[ro]p[ri]a dicitur.

Eustachius cum vxore & filijs in Ægyptum.

Uxor Eustachii vocatur Theopistia.

Leo autem filium.

Leo autem filium.

capitulum

cepit plangere, & capillos suos euellere, voluitque se proijcere in aquam; sed Dominus continuit mentem eius qui futura prouidebat. Pastores enim cum canibus eruerunt puerum Ltoni, & aratores consimiliter lupo alterum excusserunt; & sic ambo pueri in vno vico nutriti sunt: hæc verò Eustachius nesciuit, sed cum lactu, & lachrymis abiit ad quendam vicum, & ibi agros hominum per annos 15. custoduit. Post hæc mortuus est ille Naucletus, & per gratiam Dei cognoscere non potuit vxorem Eustachij.

Qualiter à militibus agnitus ad Imperatorem redijt.

CAP. LX.

Imperator autem grauitur infestatus ab hostibus, memoratus est Placidum quem semper strenue egisse cognouerat in conflictu bellorum: & dolens de tanta eius mutatione, milites direxit per mundum, promittens omnibus qui eum inuenirent diuitias, & honores. Eustachius itaque dum esset in agro vidit duos milites à longe venientes, & ex incessu eorum eos cognouit: & veniens in memoriam dignitatis suæ perturbari cepit, & dixit: Domine Deus sicut istos præter spem vidi, qui mecum aliquando fuerunt, da vt videam coniugem meam, nam scio de filijs meis, quoddam feris comesti sunt. Et ecce venit vox ad eum dicens: Confide Eustachij, quia modo recipies honorem tuum, & vxorem, & filios. Videns ergo milites ad se propius accedentes, obuiavit eis, & amplius cognouit eos. Illi autem non cognouerunt eum. Et quærentes ab eo si sciret hominem nomine Placidum cum vxore, & duobus filijs, cum ille nescire se diceret, tamen ad preces eius, in hospitium ipsius diuerterunt. Cumque Dominus domus propter amorem Eustachij alacriter eos reficeret, & Eustachius recolens pristinam vitam suam lachrymas continere non posset, egrediebatur plorans, & lota facie reuerfus ministrabat eis. At illi considerantes eum, paulatimque eum amplius cognoscentes ad signum ciuitatis, quod ex bello habebat in capite, cognouerunt eum, & exilientes, & osculantes eum cum lachrymis interrogauerunt eum si ipse esset Placidus, qui dudum Magister fuerat militum; & de vxore, & filijs quæsierunt ab eo: & confessus, quoddam ipse esset; de vxore, & filijs dixit quomodo mortui essent. Hoc audito vicini omnes quasi ad spectaculum concurrerunt, dum milites virtutem eius, & primam eius gloriam prædicabant. Tunc Milites dixerunt ei præcepta Imperatoris, & eum vestimentis optimis induentes, post iter 15. dierum ad Imperatorem cum magna lætitia deduxerunt. Et occurrens Imperator osculatus est eum, & interrogatus de causa suæ discessionis, exposuit coram omnibus quomodo vxorem, & filios perdidisset.

Qualiter vxorem, & filios suos recognouit.

CAP. LXI.

VT statim ad magisterium militiæ cinctus numeratis militibus paucos contra hostes tot esse cognouit, & iussit colligere tirones per omnes vicos, & ciuitates. Contingit autem, quod duo filij eius statura, & specie generosi de vico illo inter alios tirones ad Eustachium deducti sunt: & placentes ei ex moribus, & naturali affectu, primi inter conuiuas eius electi sunt: & sic profectus ad bellum subiectis hostibus repausauit exercitum suum tribus diebus in quodam hortulo, vbi vxor eius pauper, & hospita manebat. Cumque nutu Dei illi duo adolescentes hospitati essent in tabernaculo matris, nescientes, quoddam Mater eorum esset, sedentes meridie, cæperunt colloqui de infantia sua. Dicebat enim maior minori: ego dum infans eram nihil aliud recolo, nisi quoddam pater meus

Magister militum erat, & mater mea speciosa valde: duos filios habebat, me & alium qui & ipse speciosus nimis: & accipientes nos de domo exierunt nocte: & cum transfretantes egredere de navi, mater mea nescio quomodo in mari relicta est. Pater verò portans nos duos flens pergebat: & perueniens ad quendam flumini transiit cum fratre meo minore, & antequam ad me veniret, subito Leo de silua exiens rapuit me; & portauit in siluam: sed à pastoribus liberatus, nutritus sem in vico illo, quem & ipse scis; & non potui scire, quid factum sit de patre meo, nec de infante. Hoc audiens minor, exiliens, cepit flere, & dicere: Per Deum vt audio, frater tuus ego sum, quia qui me nutrierunt dicebant, quia de lupo erimus te, & amplexi, osculabantur se inuicem. Audiens hæc Mater eorum, considerans, quoddam euentum suum ita seriatim dixissent, diu tractauit apud se si illi filij sui essent: & sequenti die rogauit Magistrum militum vt se ciuem Romanorum, & captiuam duceret in patriam suam: & considerans signa mariti sui, cum se diutius continere non posset, procidit ante eum dicens: precor te Domine vt digneris mihi exponere vitam tuam: puto enim te esse Placidum Magistrum militiæ, quem sic, & sic conuertit Deus, & qui tantam, & talem sustinuit tentationem: ego hæc signa dixi tibi: tu dic mihi per virtutem Saluatoris tui. Audiens hæc Eustachius, & vxoris suæ speciem recognoscens, lachrymatus præ gaudio osculatus est eam, glorificans Deum, qui consolatur suos in omni tribulatione. Tunc dixit ei vxor sua: Vbi sunt filij nostri? Qui respondit à feris capti sunt. At illa dixit: Hæc sedens in horto audiui duos iuuenes sic, & sic, suam sibi infantiam exponentes: & statim vocans eos Eustachius, & audiens ab eis infantiam suam, recognouit, quod essent filij sui, & amplectens cum Matre, osculatus est eos. Congregatus itaque exercitus gauisus est nimis, & de inuentione eorum, & victoria Barbarorum.

De sancto Phoca, & eius altercatione cum Africano.

CAP. LXII.

EX gestis eius. Sub Traiano passus est sanctus Phocas cuius passio non solum in igne, sed in singulis quibusque tormentis qualis esset ostendit. Non omni vitæ suæ tempore tanto Dei amore deuictus fuit, vt non incuerrit martirium, sed impetrasse credatur. Sic enim infantie tempus exegit, vt admirabile nescio quid etiam tunc in eo diuinæ indolis appareret. Iam verò cum puberibus annis adolescentiæ primum limen ingressus est, senilem caput monstrare sapientiam: accessu placidus, mente sobrius, castitate gloriosus, amator iustitiæ, misericordie magister, humilitatis instructor.

Itaque cum singulos Christianos grauis gentilium terror vrgeret; & aliquantos iam diuersarum pœnarum excruciantes sæua tormenta, alijs latebra fuisset auxilium, Phocas pro opinione nominis sui, qua per omnes populos laudabatur, indignatione peritigli iubetur perquiri; & tandem inuentus adducitur, nec enim tantæ gloriæ vitæ diutius latere poterat, aut volebat. Cui sibi presentato Africanus ait: Quis es, qui Traianum, principem nostrum, Deum non esse testeris? qui omnes aduersarios suos vt vidit extinxit. Phocas ad ista sic tacuit, quasi non audisset, vel alteri putasset hoc dictum. Quo silente, Africanus exclamat: Quid taces? cur ad interrogata non respondes? an ignoras apud cuius tribunal assistis? Respondit Phocas; Iam Traiano non sufficit, quoddam dicitur Imperator, nisi diuinum sibi insuper inuisibile omnibus nomen asciscat: tu me Imperatoris tui minis à veritate æstimas posse subduci, cum tuus ille præceptor, vitæ suæ sine completo; qui est hodie, crastino non futurus sit. Desiderata sunt mihi supplicia, quæ minaris;

Duo fratres filij Eustachij tandem se mutuo agnoscent.

Quod pertinet ad historiam veritatis, cui tam Latini quam Craci ad stipulari sunt visi: cum Eustachius ante Christi fidem Placidus diceretur, hodie ille ipse videtur qui in bello Iudaico sub Vespasiano & Tito nobili militiæ titulo moritur; Præfectusque equitum egregium nauauit operam vt est author Iosephus de bello Iudaico lib. 3. cap. 4. & 13. & lib. 4. cap. 2. & lib. 5. cap. 3. cuius spectatissima virtus optimis nota erat Traiano, qui in eodem bello decima legionis præfectus dux erat, vt non mireris si Traianus factus postea Imperator quæ præficeret exercitui aduersus Barbaros profectus tam sollicitè Placidum perquirendum curauit.

festina, si consulis, in celeritate gaudium dabis, in dilatione supplicium. Africanus ait: Non est pœna, quæ expetitur, parco tibi itaque, quia perire festinas. Respondit Phocas. Si parcis, interfice: vivere enim me salutē perpetua prius scito non posse nisi hic moriar. Africanus ait: Ostende nobis Deum tuum, & ego ab Imperatore meo ut ei deserviat, obtinebo. Respondit Phocas. Dominus Deus noster regnat in cœlis, qui magnus est, & invisibilis. At ille: Demostenis, inquit, loquacitatem superasti: Sacrifica, quod restat, ne duro vris incendio: aspice quinquaginta millia plus virorum ad te unum, oculos animosque dirigere; quos si in pertinacia tua manseris, ad similem vanæ huius religionis es inuitaturus insaniam: Paris autem & magnis Dijs sacrificare debemus, quos tu sceleratos esse pronuncias. Respondit Phocas, Non scelesti solum, sed & miseri, adulteri, ac sacrilegi, ac dæmones æstimandi sunt: nec illi solum, sed etiam hi qui perditionis huius cultu Dei nomen ignorant, qui regnat in cœlis, cuius gloria, & virtus in sæcula sæculorum: Et omnis turba fratrum circumstantes respondit: Amen.

De visione terribili circa eum, & confirmatione Africanus.

CAP. LXIII.

Tunc tonitrua sonuerunt, & immensus imber effusus est, omnisque terra concussa est, & omnia vestigia nutare cœperunt. Cedit Præses Africanus in faciem, & cum his militibus, qui ei circumlocuti fuerant, sine voce, sine sensu solo stratus aduoluitur. Hoc aliquanti vidimus, quibus reuelationem voluntas diuina concessit, tantus enim paor, & tanta reuerentia illius miraculi fuit, ut vix paucis concederetur aspectus. Ignis enim se nimius è cælo (dum hæc aguntur) ostendit, qui feriendo oculorum aciem, occultum faceret esse, quod gestum est: quinquies itaque splendidior sole illa lux visa est: astabant enim tres Angeli equitū more compositi, quorum effigiem flamma formabat: statim tremor omnium membra peruasit: stetit exangues, & desperata salute, de sola iam morte solliciti. Illi autem ut erant ignei, & incredibili proceritate sublimes, lateri se sancti Phocæ libenter associant, & habita cum eo non parua confabulatione discedunt: petunt itaque cælum volatu. Et ecce post paululū Terentiana Africani vxor attonita, sparsis crinibus, vultu lacerato, veste deformi, cum filijs quinque, & omni familia ad Phocæ genua conuolauit, ibi in hærens pedibus, veniam tanti sceleris implorat: hæc quoque se pactione constringens, si ei donaretur Maritus, ut ad Christianam legem cum tota domo filijsque migraret: nec fuit hæc falla promissio, nam quicquid sponderat non negauit. Huius lachrymis flexus Phocas, omnes clericos conuocauit, & facta pro præfecto iugi oratione, præstitit ei remedium, à quo paulo ante formidarat exitium. Statim Africanus memor nouæ salutis, & cœlestis auxiliij Traianum perdocuit.

De supplicio eius, & carcere.

CAP. LXIII.

Imperator autem statim Phocam iussit accedere: quo introducto ait: Contemnis regiam potestatem, quis te ad superbiam erigit Deus quod tu Imperatorem spernis? Videamus quis est ille cui sacrificas. Respondit Phocas: Scire tibi non licet. Scriptum est enim. *Nescite margaritas vestras mittere ante porcos.* Traianus ait: Porci ergo tibi videmur, ut dicis? Respondit Phocas: Vtinam ut animalia essetis; Dei enim super vos iudicium non veniret; imaginem, quod est scelestius, humanam geritis, sensumque porcorum. Traianus ait: Ecce suspenderis ad lignum, videamus quid tibi profit animus iste tam pettinax. Respondit Phocas: Ego suspen-

sus in ligno ad cœlestia regna migrabo, tu autem cum Dijs tuis perpetuis tenebris inuolutus, æterna apud inferos morte torqueberis. Tunc ut erat suspensus impresso vngularum impetu, per omnia membra torquebatur, ut patentibus riuus latera ipsa dehiscerent. Sed nulum in hoc sermonem aut victus aut iratus emisit, tantum labia commouebat, & oratione tacita gratias agebat protectori suo. Sed cum venisset in sinem, Amen clamabat, & cælo vox insonuit cum ingenti marmure strepituque descendens, & ait: Alacer esto Phocas, ego sum tecum: ecce paratus est tibi in Paradiso locus cum omnibus Patriarchis, & cum his, qui nec me, nec patrem negauerunt, Traianus verò in eo quo voluisti loco, & in ea pœna cruciabitur. Statim Imperator expauit, auferrique eum ab eculeo iussit, & quatuor milites à quibus seruetur apposuit, Centurionem etiam Crispinianum nomine ad eius custodiam deputauit. A quibus susceptus Phocas, ibat lætus ad Carcerem, Domino vota persolvens, & tota nocte iuxta eius fores custodes sedebant; sed mox ut medium noctis tempus emersum est, cepit orare. Oratione completa, carceris claustra referata sunt, & infuso desuper lumine lampadarum, totum repente patefactum est. Mille autem amplius Milites quos habebat illa custodia, tanta virtute perterriti, & admiratione defixi, ad Phocæ genua remedia salutis implorant. Populi itaque extra muros ad pelagi littus accedunt, ibique ab eò, & gratiam baptismi, & signum crucis accipiunt. Et ut mentes adhuc teneras ac rudēs, nouellæ crudelitatis instabiles, radix fitior miraculi certiores amaret, ostendit se omnibus Dominus, & ut mortales oculi poterant cernere, maiestas cœlestis emicuit. Illi iam vilem ducentes huius sæculi vitam, redeunt non ignari diuine legis ad carcerem.

De ultimo eius agone.

CAP. LXV.

Sed nocte depulsa, mox ut lux orta est, omnis ad forum multitudo concurrat, futurum Phocæ certamen expectans. Cui ait Traianus exhibito: Sacrifica Neptuno, Respondit Phocas. Non sacrificio portentis hanc vocem semper effundam, quæuis exquire tormenta: christianus sum, sæpe iam dixi. Traianus iratus, crudelē offert sententiam. Nam mergi eum in caminum ardentis calcis perproperè iubet, & in illum lacum effluentis ardoris, præcipitem pronumque trudi, metues scilicet ne ad aliquam membrorum partem non perueniret incendium; & ait: Videamus, quid tibi profit ille, quem metuis. Impositus itaque flammæ, quam parari præceperat Imperator, cōtinuis tribus horis in igne eo durauit: qui ita integris omnibus membris, & vultu, inde productus est, quasi non fuisset in flamma. Superatus itaque in hac passione Traianus rediuit iterum inflammatur insania dicens: Thermæ propter te ante triduum sunt subustæ, quas adhuc nemo patefecit, ibi te iubemus induci. Phocas verò sibi signum crucis imponens, quo iubebatur ingreditur. Tantus autem in illis ignis fuit, & tanta vis flammæ, ut candescentibus hinc inde fornacibus ipsi etiam parietes colorem ignei ruboris acciperent. Ibi stans Phocas lætus, his verbis vota Deo reddebat: Gratias ago tibi Domine, quod pro cōfessione nominis tui carcerem, vincula, crucē, ignemque non timui: Et nunc Domine mitte Angelum tuum, & de Traiani manibus eripe me, ne quando dicant gentes, ubi est Deus tuus? Mox ut hæc toto mentis affectu Deo vota persoluit, & Amen in oratione compleuit, emisit spiritum. Patefactis itaque post paululum thermis, reliquæ compositæ, & nulla caloris acerbitate sedata inueniuntur in thermis. Corpus ipsum flatum nardi traiecit, & omne illud membrorum spatium quo iacebat similitudo recondierat, balneæ vero gelidæ, & glaciali quodam rigore perstrictæ quasi nunquam fuissent succensæ. Perpectis Traianus sancti Phocæ reliquijs, miraculo tantæ nouitatis obstupuit, & referte patientiam

Visio terribilis circa Phocam.

Tres Angeli cum Phoca conuersabantur.

Terentiana conuersa.

Africanus precibus sancti Phocæ reuocatur.

Sistitur Phocas tribunali Traiani.

M. 7.

Tempora Phocæ in carcere.

Confessio Phocæ ab angelo.

Carceris claustra referata sunt.

Multitudo hominum, & ceterorum deus in Phocam conuersus.

Phocas in igne.

eius militibus suis cepit. Stupensque virtutem mentis, & corporis eius, ait: *Vere non est alter Deus, nisi ille qui regnat in caelis.*

Hoc dicto ex illis balneis cum timore discedit. Cui se subito referenti pedem Phocas ante ianuam letus ostendit, & ait ei: Traiane, Traiane, perge ad loca ultionis abyssi, & ad preparata tibi tormenta festina, vbi nocte perpetua & leno es exurendus incendio: triduo hac in luce versaberis, quo emerso, caligo te mortis excipiet: nec enim diutius inultus innocentiam sanguis esse potest. Tunc palatium Traianus ascendit, & ex ipso miraculo; febrium calore constrictus dedit se statim lecto, & tertia die expiravit. Hac Phocas passione gloriosus merito Synope in Ponto habetur primus: quae celebratur pridie Idus Iulij.

De Plinio secundo, & eius relatione ad Traianum pro Christianis.

C A P. LXVI.

Eusebius tertio libro cap. 32. Tam immensa autem sub Traiano cateruz martyrum quotidie iugulabantur, ut Plinius secundus, qui tunc provinciam administrabat, multitudinem interemptorum per motus, referret ad Imperatorem, quod innumera hominum millia quotidie obtruncarentur, in quibus nihil omnino sceleris deprehenderetur admissum, nec aliquid contrarium Romanis legibus gestum, nisi quod antelucanos hymnos Christo cuidam canerent Deo. Adulteria vero vel caetera huiusmodi crimina apud eos, & illicita haberi, & penitus arceri: caetera vero secundum leges eos agere communes.

Tunc Traianus rescripti sui auctoritate decrevit, ut Christiani non quidem requirantur, sed si qui tamen inciderint, puniantur. Per quod ex parte aliqua persecutionis sedatum putabatur incendium, sed his, qui nequitiam suam aduersum nos exercere cupiebant, laedendi occasio non videbatur exempta. Interdum enim populus instigabatur, interdum etiam iudex, occasionibus utebatur, & negabat quos, quos puniri voluisset oblatos; Hae Tertullianus in Apologetico suo dicit, ex quo possunt instrui plenius scire cupientes.

Tertullianus ibidem. O sententiam necessitate confusam, negat inquirendos, ut innocentes, & mandat puniendos, ut nocentes: Parcite, & sanit, dissimulat, & animaduercit. Quid times, ipsum censura circumuenis? Si damnas, cur non & inquis? Si non inquis, cur non absoluis?

De libris eiusdem Plinij.

C A P. LXVII.

Autor. Igitur anno Traiani 14. Plinius secundus Nequocomensis orator, & Historicus insignis habitus est secundum chronicas, cuius plurima ingenij extant opera. Hic scripsit de Historia naturali libros 37. quos Vespasiano cum Epistola praemissa direxit. De quo ingenti eius volumine excerpta in speculo naturali locis congruis inserui: eiusdem epistolas ad diuersos circiter centum reperi.

Tranquillus Suetonius in catalogo virorum illustrium. Plinius secundus equestribus militijs industrice functus procuraciones quoque splendidissimas, & continuas integre administravit, & tamen liberalibus studijs tantam operam dedit, ut non temere quis in odio plara scripserit. Itaque bella omnia, quae vnquam cum Romanis gesta sunt 20. voluminibus comprehendit. Item naturalis Historiae. 37. libros absoluit. Perijt autem clade Campaniae. Cum enim Misinensi classi praesisset, & flagrante Vesauio alias Vesebio ad explorandas propius causas Liburnicas praetendisset, nec aduersantibus ventis remeare posset; vi pulueris, ac fauillae oppressus est; vel (ut quidam existimant) a seruo suo occisus, quem

actu deficiens; ut necem sibi maturaret, orauerat.

Autor. De huius epistolis hos paucos flores excerpti.

Plinius ad Iunium. Hoc ipsum amantis est, amatum non onerare laudibus.

Idem ad Cornelium Titianum. Prauum ac malignum est hominem non admirari, admiratione dignissimum.

Idem ad Cornelium Tacitum. Inventioni suae quisque fauet, & quasi fortissimum complectitur, cum ab alio dictum est, quod ipse prauidit. Est gratior multis actio breuis.

Idem ad Catinum. Animi magnitudo, nihil ad ostentationem, omnia vero ad conscientiam refert, rectique facti mercedem non ex populi sermone, sed ex facto petit.

Idem ad Voconium. Libro quem misi tibi ad vota, quae putaueris corrigenda: sic enim magis credam caetera tibi placere, si quaedam cognouero displicuisse.

Idem ad Vrsium. Sicut faces ignem assidua concussione custodiunt, demissum aegerrime reparant, sic dicentis calor, & audientis intentio, continuatione seruat: intercapedine vero, & quasi remissione languescit.

Idem ad Arrianum. Necessè est ut laudis suae spacio, & cursu, & peregrinatione quisque letetur: etenim nescio quo pacto vel magis homines iuuat gloria lata, quam magna.

Idem ad Fundanum. Votis suis audis plerumque praecurrit, & rerum quas assequi cupias praesumptio ipsa iucunda est.

Idem ad Vanum Maximum. Dum vita suppetit enitamus, ut mors quam paucissima, quae abolere possit, iuueniat.

De seditione Iudaeorum, & fine Traiani Imperatoris.

C A P. LXVIII.

Eusebius in Chronicis. Anno Traiani 17. terrae motus in Antiochia pene totam subruit ciuitatem.

Iudaei quoque qui in Lybia erant, aduersum cohabitatores suos alienigenas dimicant. Similiter in Aegypto, & in Alexandria. Apud Cyrenen quoque & Thebaidam magna seditione contendunt: verum gentilium pars superat in Alexandria.

Iudaeis Mesopotamiae rebellantibus praecipit Traianus Imperator Lixae Quietos, ut eos de provincia exterminaret: aduersum quos Quietos aciem instruens, infinita millia eorum interfecit: & ob hoc procurator Iudaeae ab Imperatore decernitur.

Tandem Traianus apud Seleuciam urbem Isauriae profusio ventris extinctus est anno aetatis 63. Imperij vero 19. Ossa eius in urnam auream collecta, & in foro sub columna posita sunt.

Helianthus. Hic solus omnium Imperatorum intra urbem sepultus est post Iulium Caesarem, quem senatus inter Deos anno sequente reulit, hac de causa, quia gloriam militarem, qua plenus extiterat, moderatione superauerat.

Romae, & per provincias omnibus se aequalem exhibens; amicos salutandi gratia frequentans; vel egrotantes festis diebus cum eisdem indiscreta vicissim habens conuiuia, vehiculis eorum, & vestibus indifferenter utens: Publice, & priuatim dicans omnes iomunitates ciuitatibus, largiens tributa provincijs, charus omnibus, nulli grauis, adeo ut vsque ad nostram aetatem in Senatu non aliter exclametur FELICIOR SIS AVGVSTO, ET MELIOR TRAIANO.

Statua eius in foro Traiani, in hoc habitu posita est, representans quomodo in expeditione positus, viduam liberauit: quod Beatum Gregorium postea mouit ad compassionem, unde & pro eo, tantum plorasse dicitur,

* Eusebius lib. 4. histo. Eccle. cap. 2. habet Lucio Quietos.

Traianus profusio ventris extinctus est apud Seleuciam in Cilicia ciuitatem qua postea appellata est Traianopolis inquit Dio.

Lego de hac
re Baroni
in fine impe-
rij Traiani;
qui libera-
tionem Tra-
iani putat si-
litanam.

Adrianus
Imperator
anno M.
4072. Chri-
sti. 119.

ut animam eius ab inferno obtinere liberari.

Eutropius. Inter alia dicta Vlpj Criniti Traiani hoc
ipsum fertur egregium: Amicis enim eum culpantibus,
quod nimium omnibus esset communis, respondit,
se talem Imperatorem priuatis; quales esse Imperatores priua-
tus optasset.

De Imperio Adriani, & studio, ac moribus eius.

CAP. LXXIX.

Hugo lib. 4. Igitur Aelius Adrianus consobrine
Traiani filius 13. ab Augusto principatum adeptus
est; anno ab incarnatione Domini 119. ab initio mudi
4072. imperauit annis 21. Hic fuit literis Græcis im-
pensius eruditus, & non sermone tantum peritus, sed
cæteris disciplinis, canendi, medendique scientia pol-
lens. Sic enim referebat carmen carmini, dictum dictui,
vt prorsus ad omnia diceret meditatum.

Helinandus lib. II. Aelius Adrianus cum Romæ præ-
fecturam splendidius ageret, ex Senatore Imperator
creatus est; qui, obsecrante Senatu, vt filium quem
habebat Cæsarem Augustum appellaret, sufficere inquit,
debet, quod ego inuitus regnauerim, cum non mereretur. Principa-
tus enim sanguini non debetur, sed meritis; & inutiliter regnat,
qui rex nascitur, & non meretur; & proculdubio parentis affe-
ctum exiit, qui paruulos suos importabili superiecta mole extin-
git, hoc equidem est suffocare liberos non promouere. Alendi
prius sunt, & in virtutibus exercendi, & cum in eo profice-
rint, vt probentur illos virtutibus antecedere, quos debent ho-
noribus antecire, imitati ascendant, & se ciuium suorum votis
non subtrahant.

Eusebius in Chronicis. Hic Adrianus Italice in Hispania
natus, Consobrinæ Traiani filius, Alexandriam à
Romanis subuersam publicis instaurauit expensis. Ipse
verò Traiani inuidens gloriæ de Assyria, Mesopotamia,
Armenia, quas ille prouincias fecerat, reuocauit exer-
citus.

Idem eruditissimus in vtraque lingua, sed in puero-
rum amorem parum continens. Reliqua tributorum
urbibus relaxauit, chartis publice incensis; plurimos
etiam ipsis tributis liberos præstitit. Ipse etiam Iudæos
cepit secundo contra Romanos rebellantes.

De SECVNDO Philosopho, & eius pertinaci
silento.

CAP. LXX.

SECVNDS
Philosophus.

EX gestis eius. Temporibus Adriani floruit SECVN-
DVS Philosophus; qui philosophatus est, omni
tempore silentium seruans, & Pythagoricam vitam du-
cens. Hic enim adhuc paruulus ad discendum missus,
audiuit in scholis verbum huiusmodi, quod omnis mulier
fornicatrix esset, & impudica. Tandem in Philosophia per-
fectus, remeauit in patriam suam, communem gerens
peregrinationis consuetudinem, baculum, & peram
circumferens coma capitis, & barba proluxa. Hospita-
tus est autem in domo propria, nemine domesticorum
eum cognoscente, neque propria matre, volensque pro-
bare de mulieribus si verum esset, quod audierat, voca-
uit vnam de ancillis, promittens ei, 10. aureos si persua-
deret matri. At illa consentiens ancillæ, vespere fecit
eum ad se introduci. Cumque illa æstimaret se cum il-
lo carnaliter debere commisceri, ille velut propriam
matrem amplectens, inter vbera illius dormiuit vsque
mane. Mane autem cum veller egredi, & discedere: il-
la apprehendens eum ait: Vt me tentares hoc fecisti?
Qui dixit: Nequaquam domina mater, neque enim
dignum est me illud vas maculare, vnde exiui. Illa au-
tem sciscitante, quis esset? Respondit: Ego sum SE-
CVNDS filius tuus. Illa autem recogitans in semet-
ipsa, & non ferens confusionem exanimata est. SE-
CVNDS verò sciens, quod per loquelam suam mori

matri contigisset; hanc à se in posterum exegit penam
ne amplius loqueretur, & sic vsque ad mortem tacitur-
nitatem conseruauit.

Circa verò idem tempus Adrianus Imperator veniens
Athenas, audiuit de illo, eumque ad se venire faciens,
primus eum salutauit: ille autem tacuit. Tunc Adrianus
ait: Loquere Philosopho, vt à te aliquid addiscamus. Illo au-
tem in proposito silentij perseverante Tirpon vocans
quendam spiculatorem ait: Hunc nolentem loqui Im-
peratori viuere nolumus, adduc eum, & torque. Adria-
nus denique spiculatorem latenter euocans ait: Lo-
quere ei in via, & persuade ei vt loquatur: & si quidem
persuasus respondeat, decolla eum: Si verò non respon-
derit, reduc eum ad me. Ducebatur autem SECVN-
DVS à spiculatore ad locum tormentorum: qui dixit,
ò SECVNDE, quare tacens morieris? Loquere & viues.
Sed ille vitam suam paruipendens, mortem tacitus ex-
pectabat. Spiculator itaque ducens eum ad locum de-
stinatum ait illi: Extende ceruicem, & suscipe in ea gla-
dium: ille extendens ceruicem silentio vitam post-
posuit.

Apprehendens igitur eum venit ad Adrianum dicens:
SECVNDVM vsque ad mortem tacuisse.

De his, quæ ad interrogata scripto respondit.

CAP. LXXI.

TVnc Adrianus admiratus Philosophi continen-
tiam, dixit ei: Quia lex ista silentij, quam ti-
bi ipse proposuisti, nullo modo solui potest, su-
mens tabulam istam scribe, & saltem manu tua lo-
quere.

Accipiens SECVNDS tabulam, scripsit in hunc
modum: Ego quidem ò Adriane nihil te timeo, quia
princeps huius temporis videris existere: me quidem
occidere potes, sed vocis meæ proferendæ nulla tibi
potestas est. Adrianus itaque legens ait: Bene excusatus
es, sed adhuc quædam tibi problemata propono, vt ad
hæc mihi respondeas: quorum primum est,

Quid est mundus?

Ille respondit: Mundus est incessabilis circuitus, spe-
ctabilis, supplex, multiformis formatio, æternus tenor,
circuitus sine errore.

Quid est Oceanus? Mundi amplexus, terminus co-
arctatus, hospitium fluuiorum, fons imbrum.

Quid est Deus? Immortalis mens, incompleta-
bilis celsitudo, forma multiformis, incogitabilis in-
quisitio, insopitus oculus, omnia continens, lux bo-
norum.

Quid est sol? Cæli oculus, caloris circuitus,
splendor sine occasu, diei ornatus, horarum distri-
butor?

Quid est Luna? Cæli purpura, Solis æmula, male-
factorum inimica, solamen iter agentium, directio na-
uigantium, signum solennitatum, larga roris, prælagium
tempestatum.

Quid est terra? Basis cæli, meditullium mundi, fru-
ctuum custos, & mater; operculum inferni, mater
nascentium, nutritrix viuientium; deuoratrix omnium, cœ-
latium vitæ.

Quid est homo? Mens incarnata, fantasma tempo-
ris, speculator vitæ, mancipium mortis, transiens via-
tor, loci hospes, anima laboriosa, parui temporis ha-
bitaculum.

Quid est pulchritudo? Flos marcidus, carnalis felici-
tas, humana concupiscentia.

Quid est mulier? Hominis confusio, insaturabilis be-
stia, continua sollicitudo, indefinens pugna, viri conti-
nentis naufragium, humanum mancipium.

Quid est amicus? Desiderabile nomen, homo
vix apparetis, infelicitatis refugium, indefinens fel-
licitas.

Quid dititæ? Auri pondus, curarum minister, de-
lectatio iniucunda, insatiabilis inuidia, desiderium inex-
plebile,

plebile, os excelsum, iniuita concupiscentia.

Quid est paupertas? Odibile bonum, sanitatis mater, curarum remotio, sapientia reperitrix, negocium sine damno, possessio absque calumnia, sine sollicitudine felicitas.

Quid senectus? Oportatum malum, mors uiuentium, incolumis languor, spirans mors.

Quid somnus? Mortis imago, laborum quies, infirmantium votum, miserorum desiderium.

Quid est vita? Bonorum lætitia, miserorum mœstitia, expectatio mortis.

Quid est mors? Eternus somnus, diuitum pauor, pauperum desiderium, inenitabilis euentus, latro hominis, fuga vitæ, resolutio omnium.

Quid est verbum? Proditor animi.

Quid est corpus? Domicilium animæ.

Quid est barba? Sexus discretio.

Quid est cerebrum? Custos memoriz.

Quid est frons? Imago animi.

Quid ocali? Duces corporis, vasa luminis, iudices animi.

Quid est cor? Receptaculum vitæ.

Quid est iecur? Custodia caloris.

Quid fel? Suscitatio iracundiz.

Quid splen? Risus, & lætitiæ capax.

Quid est stomachus? Ciborum coqus.

Quid ossa? Robur corporis.

Quid pedes? Mobile fundamentum.

Quid est ventus? Aeris perturbatio, mobilitas aquarum, liccitas terræ.

Quid sunt flumina? Cursus indeficiens, refectio solis, irrigatio terræ.

Quid amicitia? Æqualitas animorum.

Quid fides? Ignota rei miranda certitudo.

Quid est, quod hominem lassum fieri non sinit? Lucrum.

De Scriptis Quadrati, & Aristidis pro
Christianis.

CAP. LXXII.

Heronymus de illustribus viris. Eo tempore Quadratus Apostolorum Discipulus, Publico Athenarum Episcopo, ob Christi fidem martyrio coronato, in locum eius constituitur, & Ecclesiam grandi terrore dispersam, fide, & industria sua congregabat. Cumque Adrianus Athenis exegisset hyemem, inuisens Eleusinam, & in omnibus penè gratiæ sacris initiatus, dedisset occasionem his, qui Christianos oderant, absque præcepto Imperatoris vexare credentes: tunc Quadratus porrexit ei librum pro nostra religione compositum valde vtilem, plenumque rationis, & fidei, & Apostolica doctrina dignum, in quo, & antiquitatem suæ ætatis ostendens, ait, plurimos à se visos, qui sub Domino varijs in Iudæa oppressi calamitatibus fuerant, & qui à mortuis resurrexerant.

Aristides quoque Atheniensis Philosophus eloquentissimus, & sub pristino habitu discipulus Christi volumen nostri dogmatis rationem continens, eodem tempore, quo & Quadratus Adriano Principi dedit, id est apologeticum pro Christianis: quod vsque hodie perseverans apud Philosophos ingenij eius indicium est.

Hugo ubi supra. Tunc ergo præcepit Adrianus per Epistolam ad Minutium Fundanum Proconsulem Asiæ datam, vt nemini liceret Christianum sine obiectu criminis, ac probatione damnare.

Ensebius in 4. libro cap. 9. Hoc est autem exemplum Epistolæ Imperatoris Adriani ad Minutium Fundanum proconsulem Asiæ.

Accepi literas ad me scriptas à prædecessore tuo Serenio Grammo clarissimo Viro, & non placet mihi relationem silentio prætere, ne & innoxij perturbentur, & calumniatoribus latrocinandis tribuatur occasio. Itaque si euidenter provinciales huic

petitioni sua adesse valent aduersum Christianos, vt pro tribunali eos in aliquo arguant, hoc eis exequi non prohibeo. Precibus autem & in hoc solum, & acclamationibus vsis, eis non permitto. Etenim multo æquius est, si quis vult accusare, te cognoscere de obiectis. Si quis igitur accusat, & probat aduersum leges quicquam agere memoratos homines, pro merito peccatorum etiam supplicia statues. Illud magnopere curabis, vt si quis calumnia gratuita quæcumque horum postulauerit reum, in hunc pro sui nequitia supplicij seuerioribus vindices.

De Passione Sanctorum Quirini, & Hermis.

CAP. LXXIII.

Ex gestis Alexandri Papa. Alexander VI post Beatum Petrum, cum esset annorum 10. & iam 8. annis sedisset, iussu Aureliani comitis sub Adriano Imperatore missus est in carcerem, & Hermes præfectus vrbs, qui per eum crediderat. Cumque Hermes esset in vinculis apud Quirinum Tribunalum, dicit ei Tribunal: Miror te prudentem virum honorem præfecturæ dimittere, & aliam vitam credere. Hermes dixit: & ego ante hos annos omnia deridebam, & hanc vitam solam esse putabam. Respondit Quirinus: Fac ergo me probare, quod credis, & credam. Hermes dixit. Sanctus Alexander, qui habetur in vinculis, hic me docuit. Audiens hoc Quirinus cepit maledicere Alexandro dicens: Ego tibi dixi fac me probare, & tu mihi nominasti hominem, quem ego teneo pro sceleribus suis in vinculis alligatum: sed tamen si verum dicit, vadam ad eum, & dicam illi: Si vis, vt per te credam, fac, vt te cum Hermete inueniam, aut Hermetem tecum. Hermes dixit: Fiat. Abijt ergo Quirinus, & triplicauit super Alexandrum custodes, & claustra, & dixit ei cur hoc faceret? Orante ergo S. Alexandro venit Angelus, & duxit eum ad Hermetem in carcerem, & inueniēs eos Quirinus miratus est. Et cum Hermes narrauit Quirino quomodo Alexander filium suum mortuum suscitasset, & ancillam eius cæcam illuminasset, dixit ei Quirinus se habere filiam cæcam, & gutturosam, & promisit se credere, si illa per eos reciperet sanitatem. Dixit ei Alexander: Vade, & duc eam ad carcerem, & vincula mea ponte super collum eius, & mane inueniēs eam sanam. Respondit Quirinus: Cum tu sis hic, quomodo te inueniam in carcere? Sanctus Alexander respondit: Vade citò, quia qui me huc adduxit, citò me illuc reducet. Pergens ergo Quirinus duxit filiam suam ad carcerem, & inueniens eum humi prostratum, vti iam postulabat. Tunc dixit ei Alexander, vt adduceret ad se Euentium Presbyterum, & Theodulum Diaconum, pro Christo in eodē carcere alligatos, qui antequam rediret, inuenit filiam suam sanam, & baptizatus est cum filia sua, & multis alijs.

Audiens hæc Aurelianus interrogauit Quirinum cur se relinqueret, sequens Alexandrum? Qui respondit Christianus sum, quicquid vis fac, quia alius non ero. Tunc Aurelianus iussit, vt ei lingua abscinderetur; & in equuleo torqueretur: qui tamen adhuc loquens, & Aurelianus prouocans, iussus est manibus & pedibus absciscis, & decollatus, canibus proieci. Filia verò eius Balbina in virginitate permansit: cui sæpius osculanti vincula per quæ sanata fuerat; dixit Sanctus Alexander: Noli vincula mea osculari, sed magis osculare vincula Sancti Petri: quod cum diu fecisset, tradidit eam Theodoræ sorori Sancti Hermis, cuius ab Aureliano decollati corpus, ipsa Theodora sepeliuit.

Ethnici Christianorum vindictam petebant.

Hic erat Alexander dum passum scribit Hermis sub Aureliano Imperatore: Nam Aurelianus ille iudex erat & non Imperator: ut prædicta acta Sancti Alexandri significat; à temporibus enim Alexandri Papa vsque ad Aurelianum Augustum plusquam 150. annorum spatium temporis.

Pelagius Papa vndecimus illustrat camiterium S. Hermis. Erat celebris eius memoria apud Antium.

Angelus reducit Alexandrum in carcerem.

Quirinus torquetur. Plectitur capite.

S. Hermes decollatus.

Passio Sanctorum Alexandri Papae, Euentij, & Theoduli.

CAP. LXXIIII.

Cum ergo Sanctus Alexander multa miracula fecisset, & tentus nullo modo mutari posset, prius tortus in equuleo, deinde in furnum triduo accensum missus, illaesus in eo permansit: & cum ibi Deum laudaret, Aurelianus dixit: Audiamus, quid miser ille in incendio fabuletur. Cumque se applicaret facies eius semiusta est, & media pars clamydis eius exarsit; multi vero ex militibus inflammati, mortui sunt. Tunc Aurelianus iussit eum extrahi, & in alium furnum ardentissimum mitti: quod cum fieret, praedictus Theodulus stans in populo cepit flere, & Aurelianus de iniusto iudicio increpare. Quod audiens Aurelianus, iussit eum in eundem furnum iactari: exclamans autem Theodulus dixit: Sancte Alexander adiuua me, quia peccator sum, & igne ferre non possum. Sanctus Alexander dixit: Noli timere, sta, & viriliter age: & cum orasset, vocauit eum dicens: Veni huc ad refrigerium, quia mecum est ille, qui in Babylone tres pueros liberauit: & statim Theodulus in furnum exiit, & ceperunt simul laudare Deum. Audiens Aurelianus Theodulum cum Alexandro loquentem; iratus nimis, iussit eos in clibanum ardentem iactari. Tunc ait Alexander ad Theodulum: Quid eligis, an sanus euadere, an mecum ad Deum pergere? Cui ait Theodulus: Ego iam te non deseram, quia licet in principio grauius sim cruciatus, tamen ex quo pro me orasti, nec dolorem sentio, nec ardorem. Tunc dixit Alexander ministris: Cessate a labore, quia antequam novos ignes supponatis, ambo properamus ad Dominum; & orantes simul spiritum emiserunt.

Sanctus Alexander dicitur cruciatur.

Theodulus in furnum mittitur.

Das. 3.

Euentius in furnum proijcitur.

Aurelianus misere perit.

Cum hoc audisset Aurelianus, & pergeret insultare defunctis, subito virga ferrea ignita ante pedes eius apparuit, & vox audita est ab omnibus dicens: Aureliane accipe brauium meritorum tuorum, cum quo in inferno te scias esse mittendum. At ille magicis artibus haec impudens, iussit adduci Euentium, & in furnum proijci in medio sanctorum; sed antequam ignis poneretur, orans, emisit spiritum. Cumque, & huic Aurelianus insultaret, venit vox dicens illi: Aureliane istis quibus insultas caeli aperti sunt; ut illuc ascendant, tibi autem tartarus apertus est, ut illuc descendas. Ad haec expauit Aurelianus, & tantus eum tremor, & pauor arripuit, ut seruorum manibus ad palatium portaretur: quem Seuerina uxor eius excipiens, & ei nequitiam suam improperans perrexit ad sanctos, & eos honorifice sepeliuit, & ad eum rediens, inuenit eum in doloribus nimis linguam suam masticantem, & protinus expirantem.

Ex libro Pontificum. Alexander hic natione Romanus, sedit annis decem. Hic passionem Domini miscuit in precatione Sacerdotum quando Missae celebrantur. Item constituit aquam sparsionis cum sale benedicto in habitaculis hominum; martyrio coronatus est, & sepultus via Numatina, ubi decollatus est 5. nonas Maij.

Passio Sancti Sixti Papae, & Peregrini Antiodorensis.

CAP. LXXV.

Hic fuit huius nominis primus, de eius successione agit Liber de Romanis Pontificibus qui inscribitur nomine Damiani, Ireneus

Hic successit Sixtus natione Romanus, qui sedit annis 10. Hic constituit, ut mysteria sacra non tangerentur nisi a ministris. Idem etiam constituit, ut quicumque Episcoporum euocatus esset ad sedem Apostolicam, rediens ad parrochiam suam non susciperetur, nisi cum literis sedis Apostolicae, plebis saluationi conformatis. Fuit autem temporibus Adriani, & martyric coronatus, sepultusque est iuxta corpus B. Petri in Vaticano 3. nonas Aprilis.

Ex gestis S. Peregrini. Huius autem Sixti temporibus, dum, seuiente ubique Christianorum persecutione, paucissimi inuenirentur, qui se dicerent esse Christianos, nunciatum est eidem Sancto scilicet Sixto Papae a fidelibus Christianis poscentibus, ut ad Gallias talem virum dirigeret, qui iam extinctam lucernam fide illuminaret, & infideles praedicando conuerteret. Tunc Sanctus Sixtus beatum Peregrinum presbyterum ciuemque Romanum ordinauit Episcopum, Marcellinum Presbyterum, & Corcodimū Diaconum, & Iouinianum Subdiaconum, & Iouinianum lectorem ordinans, ad Gallias cum eo, causa praedicandi, direxit. Qui Marsiliam venientes, Lugdunum usque perducti celare se nullatenus potuerunt.

Venerunt itaque ad Autricum, quod nunc Antisiodorum dicitur (in qua tamen vrbe quidam locus adhuc mons Autricus appellatur) & inuenerunt gentiles Deorum suorum excubias obseruantes. Interrogati, qui & vnde essent? responderunt Christianos se esse, & eorum salutem causa praedicandi venisse. Tunc Sanctus Peregrinus ibi constanter praedicans primos loci illius ad Christum conuertit, & ibidem paruum Ecclesiam consecrauit. Crescente itaque numero fidelium, & ad Baptismum quotidie confluente, audiens B. Peregrinus ciuitatem Interamnem, quae tunc ciuitas erat, sed modo castelli nomen retinuit, culturae Deorum deditam, perrexit illuc: & Paganis festinantibus medium se ingerens, cepit Christum publice praedicare: vnde populus concitatus, de eo conquerens fecit eum iudici praetari. Cuius iudex natiuitatem, nomen, & officium interrogans, cum ad Deos inclinari non posset, iussit eum in vico Bangiano, qui vulgo Bos dicitur, in carcerem obsecrissimum vincum mitti, & diuersis supplicijs attritari. Ipse vero Christum semper praedicans multos in via conuertit: diu ergo ibi detentus Adriani Caesaris praesentiae seruabatur. Caesar igitur cum venisset, & re ordinem a narrantibus didicisset, educto de carcere B. Peregrino, ut idolaret, diuitias, & honores promisit. Sed cum ille vtrumque cum Deorum execratione respiceret, grauissimis supplicijs afflictus circa annum Domini 130. iussus est decollari.

Cum ergo ita feris expositus remansisset, ipsa nocte apparuit Angelus Domini cuidam Rustico Christiano eiusdem villae dicens: Surge, & iunctis curriculo duobus quos habes bobus, accipe corpus serui mei Peregrini, quod illic iacet, & apud Antisiodorum, vnde Episcopus fuit, defer. Cumque ille viam se nescire dixisset: Vade inquit, & ego conducam te. Sic fecit, & sic nutu Dei a media nocte usque ad auroram ambulauit, summo autem mane iter agentibus obuians quarebat si bene Antisiodorum tenderet: & illi mirantes, responderunt, quod Antisiodorum relinquens, iam ad Sanctum Dionysium propè Parisios propinquasset: ad hoc ille vehementer admirans processit, diuinam expectans voluntatem. Eadem hora vox in dormitorio Monachorum Sancti Dionysij insonuit dicens: Surgite, & occurrite seruo meo Peregrino Antiodorensi Episcopo, qui venit: & statim sponte conrepantibus signis Ecclesiae Monachi excitati occurrentes S. Peregrino, eum solemniter excepere: & audito rei euentu, ipsum in capsa argentea posuerunt.

Passio Sancti Taurini sub Licinio praeside.

CAP. LXXVI.

Cum autem beatus Taurinus Ebroicensis Episcopus Diocesim omnem circumiret, & Idola destruens Ecclesias Christo consecraret; antiquus hostis inuidus bonitatis, suscitauit quendam Praefectum Licinium nomine aduersus illum. Interea erant duo Magi Cambyfes, & Saraa, qui fuerant Sacerdotes templi Dianae, qui concitauerunt 20. Discipulos suos, ut eum interficerent: quos cernens vir Dei a longe, cognouit nequitiam eorum: porrexitque illis signum Crucis; &

illi tunc

aduersus haereses, lib. 3. cap. 3.

Peregrinus ante ordinatum Episcopum cum socijs in Suetonio multatus in Gallias: ubi sanctus excelsus persecutus aduersus Christianos.

Doctrina Christi in multis scripturis ad Christi fide conuertunt.

Sanctus Peregrinus fuit Proconsul.

Mancipatus carceri.

Poll. multo

Diocletiano

Qui plura

cap. 2. dicitur

cap. 3. dicitur

cap. 4. dicitur

cap. 5. dicitur

cap. 6. dicitur

illi steterunt illico fixi. Et ait ad illos: Quid statis? facite, quod iussum est vobis: Sin autem, abite si vultis. Ut autem cognouerunt se solutos, ceciderunt ad pedes eius, rogantes baptismum consequi immortalem: qui statim catechizauit eos. Videntes autem Magi sua signamenta deludi, proprijs se interemerunt cultris.

Audiens autem Licinius Beati viri famam, eum sibi presentari fecit. Qui cum traheretur, obuium habuit vnum Paralyticum, sororemque eius cæcam, surdam, & mutam: accepitque aquam & benedixit, ac super fudit illos; qui mox adepti sunt sanitatem; carnifices autem, qui eum trahebant crediderunt in Domino. Mox autem, ut vidit eum Licinius ait: Vnde es inueterata canities? Respondit Beatus Taurinus: pater, sum Romanus: matre verò, Græcus: genitor meus Tarquinius: mater mea Euticia vocabatur. Licinius dixit: Quantum temporis est ex quo fugisti Patrem tuum, meus etenim auus fuit. Taurinus respondit: Non fugi, sed Domino meo Iesu Christo ducente, huc adueni, à natiuitate Taurinus, fide tamen christianus. Licinius dixit: Propter hanc demeritiam ante sex annos occidi iussi matrem tuam. Sanctus Taurinus audiens Matrem suam coronatam esse martyrio ait: Gratias ago tibi Domine, qui matrem meam ante me suscipere voluisti. Audiens itaque suam irrideri Licinius insaniam, iussit eum nudum virgis cædi. Cumque percuteretur ait, Domine respice in me, & miserere mei iam senis: & facta est vox ad eum dicens: Noli timere famule meus, quia tecum sum. Statim autem aruerunt manus carnificum. Leonilla vero vxor Licinij dixit, monita à Spiritu sancto, adhuc tamen pagana: Nonne antea Domine meus dixisti, quod Pater istius senis, fuit auus tuus: Cur tam ferreum habes pectus, ut consobrinum tuum inbeas tam pessime flagellari? Ille verò ira accensus dixit ad eam: & tu Maga effecta es? Per salutem Deorum, easdem pœnas sustinebis. Cum ergo traheretur dixit: Serue dei adiuua me, si potes, & ego credam in Deum tuum. Sanctus Taurinus dixit: Noli timere nihil mali sustinebis.

Qualiter idem Sanctus illius suscitauit filium.

CAP. LXXVII.

Um hæc agerentur, Nuncius venit dicens mortuum esse filium eius, & vnum armigerum eius: venatione enim exercentes circa castellum, veloci cursu præcipitati, interierant. Quod audiens Licinius omnisque exercitus eius, nimia astrictus angustia, iussit laxari vxorem: que veniens cecidit ad pedes Licinij dicens: Precor Domine, ut credam Deum Taurini, & reuiuifcat filius noster: & Licinius iussit eum sibi presentari, dicens ad illum: Canicies veteranosa, potes mihi per tuas artes magicas resuscitare filium meum; (audierat enim vnum mortuum iam ab eo resuscitatum) Taurinus dixit: Deus meus dixit: *Omnia possibilia sunt credenti.* Tu ergo tantum fidem habe, & mox recipies filium tuum. Vbi verò in fide verbis est confirmatus, Beatus Taurinus duxit omnes ad ciuitatem, & intrantes Ecclesiam sanctæ Dei genitricis, prostrauerunt se ad orationem; deinde surgentes venerunt ad corpora defunctorum: Eleuans autem sanctus ad cælum oculos orauit, & puerum à morte reuocauit: qui quasi à somno surgens, à facie sua sanguinem excussit, & prociens ad pedes eius, petijt sibi dari baptismum, ut sibi ab Angelo fuerat imperatum. Surgens autem à fonte, ait ad patrem: Heu pater nescis, quam miseram vitam ducimus, quantalque pro hac nostri similes sustinent pœnas, & quantal gloria est his, qui diligunt, & seruiunt illi Deo, quem colit vir iste consobrinus noster: vidi eum inter Angelorum choros esse, & pro nobis deprecari. Cumque hæc, & alia his similia de vita æterna prædicaret, Licinius, & vxor eius omnesque optimates procedentes ad pedes eius, postulauerunt sibi dari sacrum baptismatis donum: & baptizati sunt in illa die 1200. viri. Marinus

autem prostravit se ad pedes eius, & dixit: Vir Dei altissimi, resuscita armigerum meum, ne remaneat in pœnis in quibus reliqui eum. Quod cum fecisset vir sanctus; Paschasius surgens, ait ad eum: Magnas sustinebam pœnas vir sancte, quando nuncius venit ab altissimo deferens in mandatis me ad te reduci: & ait ad seniorem suum Marinum: In die 8. cum albas deposueris, mandat tibi ille, qui me huc adduxit, ut redeas ad illum: qui mox leui febre corripitur, & secundum mandatum 8. die mortuus est.

Qualiter eidem sancto reuelatus est obitus proprius.

CAP. LXXVIII.

Interea dum hæc agerentur, & omnis plebs esset orans & laudans Deum: diabolus inimicus veritatis iterum vastissimam orientalem contra Gallos concitauit hostem. Cum verò certius compererunt Galli se casuros, nec villo modo quiuissent resistere, omnes vnanimis ad viri Dei confugerunt auxilium. Vir autem Domini triduanum illico indixit ieiunium; quo peracto, dixit ad eum Angelus Domini: gratias age creatori tuo, quia animas tantum modo impetrasti, locus vero iste desertus erit per longum tempus, sed iterum in melius restaurabitur, tu vero octauo die recipies coronam à domino laboris tui.

Mane autem factò conuocato in Ecclesia populo, annunciauit illis quid sibi ostendere Dominus dignatus esset: audiens autem populus valde perterritus est, sed vir Dei blande consolatus est eos: Nolite, inquit, diffidere, properate Romam, & nunciate Beato Sixto Papæ diem exitus mei, si adhuc non fuerit martyrio coronatus: ego autem Deo-datus, filius eius, iam edideram vnum libellum de sanctis, & bonis operibus eius, & de libris quos exposuerat.

Longum autem est narrare quomodo Matrem suam ibidem sepeliuit honorifice, quomodo etiam Licinius simul cum vxore sua pro nomine Christi gloriæ coronati sunt adepti, & quomodo accepta benedictione Sixti Apostolici remeauit ad propria: quæ omnia in libello superius memorato inueniuntur.

De Prophecia eius, & exitu, & exequijs.

CAP. LXXIX.

UT autem aduenit dies Dominica, affuit omnis populus in Ecclesia secundum consuetudinem: vir autem Domini post expleta missarum solemnia, ait ad omnem populum: Fratres quinta die omnes huc congregamini.

Prima igitur luce, quinta feria affuimus in Ecclesia omnes: interea exortus est luctus intolerabilis de discessu Patris: ipse verò inchoato officio, & ex more peracto, consolatus est vehementer populum, & prædixit eis multa ventura, quæ postea probauimus: & post multa prædicationis verba residens in sede Episcopali benedixit nobis dicens: Abite filii mei in pace, Dominus autem erit vobiscum. Nos prospicientes ad eum vidimus subito circa altare, innumerabilem multitudinem hominum candidatorum: & audita est vox dicentium ab omnibus nobis: *Veni nobiscum sancte Dei Taurine, qui multas pro Dei amore sustinisti pœniones, & intram gaudium domini tui.* Mox autem ut facta est vox, nebula impleuit domum tam densa, ut nullus ibidem potuisset comparem suum aspiceret. Transacto vero quasi vnus horæ spacio, recessit odorifera nebula, & apparuit sedens in sede Episcopali, quasi orans, extensas manus oculosque versos habens in cælum. Facta autem questione in populo, quo in loco sepeliretur, ne ab hostibus potuisset inueniri, deprecati sunt Dominum, ut dignaretur eis ostendere quid facerent de sanctissimi viri corpore. Moxque apparuit eis vir honorabilis, vultu candidus velut nix,

Reuelatur sancto Taurino dies obitus.

Obitus beati Taurini.

Traditur vir sanctus sepultura: ubi angelus dixit eis.

dicens

dicens ad illos: Fratres sumite corpus Patris vestri, & me preuentem sequimini. Confidentes ergo de visione nihil hestitantes sumpsimus corpus, & exiimus per portam Occidentalem sequentes virum vsque ad tertiam partem miliaris eiusdem Occidentis, & ibi dem, vir ille illico substitit, & ait: Deponite corpus fratres, deinde facta fossa posuimus mausoleum, & in eum corpus sanctum, factusque est stertus, & luctus quasi pertingens vsque ad caelum. Tunc erexit se quasi viuus de fossa, & ait ad nos: Filioli mei, quid hic facitis? Nolite timere, istum virum audite, & inclinato capite siluit. Nobis autem aspicientibus ad virum, qui nobiscum stabat, quid vellet dicere, ait: Fratres vos timetis Patrem vestrum a vobis auferri ab hostibus non autem sic erit, ego namque sui custos illius in vita, eroque custos illius in morte & eius memoria multa erit in saeculo: nunc autem ciuitas quidem ista subuertetur, sed nullus vestrum peribit. Et postquam omnia consummauimus sepulturae ornamenta, ait ad nos vir ille (vt credimus Angelus eius.) Recedite velociter, ne inuolamini ab hostibus, per longa autem tempora incognitus erit iste locus, postea nunquam compariat. Nos itaque accepta benedictione Angelica, timore gentium iam appropinquantium aufugimus; & ego Deo-datus, filiolus eius breuiter ista percurri, Mediolani consistens febre de-tentus.

Huius natale celebratur 3. Idus Augusti.*

De passione sanctae Serapiae Virginis.

CAP. LXXX.

EX gestis eius. Sub Adriano passa est Romae beata virgo Serapia Antiochena genere, iudice Beryllo. Cum enim in domo Sabinae praeclearissimae foeminae in vrbe commaneret, rapta ab officiali praesidis, exhibita est in conspectu eius. Qui dixit ei: Sacrifica dijs immortalibus, quibus sacrificant Domini Imperatores. Illa respondit: Deum omnipotentem colo, qui fecit omnia; nam quos iubet adorare non sunt Dijs, sed Damonia, & ideo non licet mihi adorare ea, quia Christiana sum. Cumque perseuerantissime fidem veritatis prosequeretur, iussit eam praeses duobus iuuenibus lasciuis tradi, vt ei nocturno furto insultarent: a quibus perducta in cubiculum valde obscurissimum, cum vellet eam tangere, subito terramotus factus est magnus, cecideruntque in terram exanimis membris omnibus resoluti. Diluculo autem cum venissent a praeside missi, qui requirerent seu de iuuenibus, seu de virgine: ingressi inuenerunt sanctam dei orantem, iuuenes vero impudicos velut mortuos terrae prostratos. Itaque ad rei factum cum plurimi concurrerent, iterum praeses iussit pro tribunali eam sibi adduci: & imperante Praeside deportati sunt iidem iuuenes, & positi ante conspectum Praesidis. Ad quos beata virgo, facta oratione, accedens, tetigit illos dicens: In nomine Domini mei Iesu Christi, erigite vos in statu vestro. Ad cuius vocem mox illi steterunt super pedes suos, quos Praeses interrogauit, quid faciendo haec mulier dementes vos fecit, & resolutos? Ingressus est, inquit, iuuenis quidam decorus miraeque magnitudinis, qui totus splendebat sicut Sol, stansque inter nos, & puellam hanc, tremore, & defectione nos claritate sua concussit. Praeses autem ad beatam Serapiam conuersus, sacrificia Dijs, inquit, ne morte plectaris. Cui virgo: Non faciam voluntatem Patris tui Sabinae, quia Christiana sum. Tunc praeses iussit lampades ad-lentes lateribus eius apponi: statimque, qui eas tenebant, conuersi sunt retrorsum. Cumque iterum suasa a Praeside, nollet sacrificare, fustibus caeditur: & ecce subito terramotus factus est magnus, & excussa de fuste, de quo caedebatur virgo Dei, assula, exiit in oculum Praesidis, quem post dolorem luscum fecit. Et iterum, dictauit sententiam in simili forma: Serapiam imperatricia praeccepta contempnentem, & in tantis maleficijs deprehensam, gladio percuti iubemus.

* sic de eo agit Martyrolog. Rom. V. suardus & alij.

Trahitur ad tribunal Berylli praesidis.

Constantia Serapia.

Traditur, duobus iuuenibus deservanda. Lasciuus iuuenes diuinitus puniuntur.

Sanat iuuenes pessime mulcator.

Lampades ei ad-lentes extinguuntur sed postea caeditur fustibus.

Capite percutitur.

Passa est autem 4. Calen. Augusti, sepultaque in monumento illustris martyris Sabinae, pridie Cal. Augusti compositum, & ornatum est venerabile sarcophagum ambarum, & locus orationis dedicatus 3. Nonas Septembris, quando, & memoria passionis eius celebrior agitur.

Passio sanctae Sabinae.

CAP. LXXXI.

EX gestis eius. Ipsa namque illustrissima foemina Sabina colligens reliquias Sanctae virginis Christi Serapiae, & ex more celebratis exequijs in monumento suo reposuit, quod ipsa sibi cum summo studio, & ornatu fecerat, & non cessabat ex eo die facere multas elemosynas permanens in fide, quam ei tradiderat Sancta Serapia: itudebat quotidie visitare infirmos, & in carceribus reclusos, praestans eis necessaria. Veniente igitur Praefecto Elpidio rapidissimo cane, indicatum est ei de illa. Quam sibi exhibitam in praetorio interrogauit, dicens: Tu es Sabina vxor quondam Valentini illustrissimae memoriae, & filia Herodis? Sabina respondit: Ego sum. Praefectus dixit: Quare oblita es tui, & sociasti te Christianis, quorum vita mors est, & non adoras magis Deos, & honoras quos adorant Domini, & Augusti nostri? Sabina respondit: Ego gratias ago Domino Iesu Christo, qui me peccatricem per sanctam famulam suam Serapiam de multis torribus, & potestate demonum liberare dignatus est, vt amplius non errarem, sicut & vos video errare, adorando daemones. Praefectus dixit: & tu dicis ergo, non solum nos, sed & domini Augusti nostri daemones adorant, & non Deos. Sabina respondit: Vtinam Deum adoraretis, qui fecit omnia, cuius nutu cuncta reguntur visibilia, & inuisibilia, & non stulta, aut insensata simulacra demonum adoraretis, quia cum ipsis pariter in gehenna ignis arsuris eritis, vos, & Imperatores vestri. Praefectus dixit: Per Deos omnes si non sacrificaueris, non elongabo te capitalem sententiam subire, sed mox te faciam gladio vita priuari. Sabina respondit: Non sacrificabo diabolo insane demonijs tuis, quia Christiana sum, & Christum habeo Deum, & ipsius sum ancilla, & cultrix, & illi soli me oportet sacrificare. Tunc Diaboli minister praefectus, protulit in eam sententiam dicens: Sabinam Dijs inobedientem, Dominos quoque, & Augustos nostros blasphemantem gladio percuti decreuimus, atque omnes facultates eius publicis titulis praesignari. Amputato igitur capite, Christiani corpus eius sepelierunt cum Sancta Serapia. Passa est autem 4. Calen. Septembris.

Passio sancti Eustachij.

CAP. LXXXII.

EX gestis eius. Sub Adriano quoque passus est Sanctus Eustachius de quo iam supradiximus. Huic enim reuertenti de praelio contra Barbaros, vbi miserat eum Traianus, occurrit Adrianus, qui Traiano interim defuncto in Imperio successerat, & pro victoria festiuatam celebravit. Et interrogans quomodo in praelio vixisset, & de agnitione vxoris, & filiorum eius prolixius extendit conuiuium. Altera die perrexit in templum Idolorum oblaturus: intrante vero Imperatore in templum Apollinis, non cum illo est ingressus Eustachius, sed retrocedens foris stetit: Imperator vero conuocans eum, interrogabat, quare non sacrificauerit Dijs propter victoriam, & victimas obtulerit eis, maxime propter vxoris inuentionem, & filiorum? Qui dixit ad Imperatorem: Ego supplico Christo Domino meo, & offero incessanter ei preces, qui miseratus est humilitati meae, & restituit mihi vxorem, & filios; alium vero Deum neque scio, neque colo, nisi Deum caelestem, qui facit mirabilia. Tunc ira repletus Imperator iussit ei solui

cingulum,

Passio sanctae Sabinae.

Epistola praefecta.

Ciffrone genitrix Sabinae.

Beata Sabina in Adria, 11. Nouemb. Tom. 2.

Persecutio Sabinae.

Passio sancti Eustachij.

Legis Romae.

Imperator Eustachium.

cingulum, & velut transgressorem astare pariter cum vxore, & filijs, & sic faciebat contra eum quæstionem. Considerans igitur Imperator immobilitatem eius, & in Christo fidem non mutari, iussit eum, cum vxore, & filijs introduci in arenam, & dimitti eis leonem: accurrens autem leo, & stans prope sanctos, submittens caput, & quasi adorans recessit, & cæpit egredi de arena. Quod videns Imperator, iussit bouem aram incendi, & ibi sanctos introduci. Introducti verò in machinam supplicauerunt carnificibus, vt darent eis orandi spacium, & extendentes manus suas orauerunt ad Dominum, vt eos in igne illo vitam finire iuberet, omnesque sui memores, & eorum suffragium invocantes, à periculis, & peccatis liberaret: & hoc illis dicentibus, vox de cælo venit dicens: Ita erit vobis sicut supplicastis, quia per bonam vitam certastis. Tunc sancti alacriter seipos tradiderunt igni, statimque ardor ignis compressus est, & laudantes Deum reddiderunt animas suas cum pace. Tertia verò die coram Imperatore extracti de Boue, ita penitus incorrupti sunt, quod nec capillos eorum vapores incendij contingerunt.

Passio sanctorum Faustini, & Iouite, & Caloceri.

CAP. LXXXIII.

EX gestis eorum. Sub eodem passi sunt in Italia ciuitate Brixiana Faustinus, & Iouita quorum passio celebratur. Calen. Martij. Et primo quidem diuersa genera bestiarum ferocissimarum contra eos dimissarum, non læserunt eos, sed potius in mansuetudinem versa, pedibus eorum se prostrauerunt, ita, vt videntes clamarent populi: *Magnus est Deus cælorum: Et crediderunt plusquam tria millia.* In medio quoque flammæ positi, Deum benedixerunt, & penitus illæsi permanserunt. Deinde excoari iussi sunt: sed Ministri iussa satagentes, implere nequiverunt. Post hæc præcepit iudex, eorum brachia constringi, & in altum suspensos vehementer torqueri. Ministri iussa impleuerunt: alij etiam plumbum super eos solutum ferebant: sed Martyres, Deo confortante, nihil ex his sentiebant. In equuleo quoque suspensi sunt, & lampades accensæ, quæ lateribus eorum apponi videbantur, extinctæ sunt. Tandem extra urbem ducti sunt, & ibi decollati.

Passus est autem cum eis beatus Calocerus 4. Calen. Maij, qui ingressus ante Adrianum vidit equuleos vacuos, & ministros torqueri; clamauit coram omnibus: *Vere magnus est Deus Christianorum; & sic certamen confessionis compleuit.*

De sancta Sophia, & tribus filiabus eius.

CAP. LXXXIII.

EX gestis eius. Eo quoque tempore Mulier quædam nobilis nomine Sophia cum tribus filiabus suis veniens Romam, exemplo suæ religionis, & sobrietatis, multas, ac nobiles fœminas conuertit ad fidem: & adherentes ei à virorum thoris, & sumptuosis conuiujs abstinebant. Vnde indignatus quidam primorum vrbis nomine Antiochus, iussit Adriano dicens: Mulier quædam cum filiabus suis ingressa hanc ciuitatem, separauit à nobis matrimonia nostra: docet enim colendum vnum Deum, & Christum filium eius, nec aliter in Christi cultu quemquam posse proficere, nisi & coniugio, & delicijs abstinerit: propterea denique vobres nostræ hærentes illis, iam nec ad consortium, nec ad cibum nobis conueniant. Tunc Imperator Adrianus iratus, iussit euocari per protectores Mulierem, & filias eius, & introduci in palatium: erant enim puellæ speciosæ valde, & in diuinis scripturis eruditæ. Ingressæ ergo palatium, pectus ac frontem Christi signacu-

lo munerunt: Et cum eas vidisset Adrianus, stupens ad pulchritudinem earum, nihil loqui potuit. Post paululum aduocans proximius Matrem, interrogauit nomē. Illa respondit: *Quod primum, & nobile est, Christiana mihi nomen est: Secundum carnem vero vocor Sophia, nobilissima de genere primo, & eminenti existens Italia, & veni Romam causa filiarum, vt eas offerrem in munere Christo.* Tunc Adrianus iussit eam custodiri interim cum filiabus suis in domo Paladij Senatoris.

Moranibus autem eis in illa custodia, hortabatur Mater filias ad contemptum vitæ præsentis, & ad tolerantiam passionum pro Christo. Tribus itaque diebus in domo Paladij exactis, iussit Imperator adduci eas Matre subsequente. Quibus ait: *O insautule miseremini atatis vestre, & senectutis matris: Sacrificate Dominatoribus vrbis, & adopto vos in filias sub testimonio sacri Senatus, & militaris exercitus. Si verò audire contempseritis, iuro per Deos, me, nec ætati parciturum, nec generi, nec decori, sed diuersis vos tormentis excruciatas consummabo, & membra vestra particulatim incisa, canibus in escam proijciam.* Ad hæc beata adolescentulæ quasi ex vno ore direxerunt: *Nobis Imperator, nec promissiones tuæ cordi sunt, nec comminationes terrori: Nos habemus Patrem, qui nos adoptauit ad æternam hereditatem, cuius etiam comminationes timeamus, quia æterna in illis tormenta sunt.* De cætero, si qua supplicia habere te æstimas, quæ fidem nostram veleant vincere, admove, & cognosces Christianorum vires tuis cruciatibus fortiores. Furorē repletus Adrianus aduocauit Matrem earum, & dixit, secundum ordinem ætatis, edicto nomina puellarum: Quæ respondens ait. Prima dicitur FIDES, anni verò eius 12. Secunda SPES, quæ est annorum 10. Tertia CHARITAS, annorum 9.

De Passione eorum.

CAP. LXXXV.

TVNC Imperator aduocans FIDEM, dixit ad eam. Immola magnæ, & sacre Dianæ; aspice, quam pulchra sit, vide quanto decore Domina nostra substat. Sancta verò FIDES respondit: *O insipientia cecitatis humana, derelinquere Dominum, qui omnia ex nihilo verbo suo fecit, & adorare ligna, & lapides arte hominis, & sculptura decoratos.* Audiens hoc sermones Adrianus iussit eam expoliari, & virgis cædi, donec se polliceretur Dianæ sacrificaturam. Duodecim itaque centurionibus in corpore puellæ mutatis, nullus tactus plagæ apparebat in corpore eius. Iterum iussit fetto inscidi mammillas eius: de loco autem inscissuræ pro sanguine lac fluebat. Tunc sancta virgo ad Regem: *Hæc sunt, inquit, totæ mina tuæ.* Iussit iterum Imperator imponi eam super craticulam, & asari. At illa requiescebat super eam quasi nauis in tranquillo mari. Iussitque illam transferri, & in sartagine frigi, pice, & cera, & bitumine in ea feruentibus: Cumque, nec hoc tormento læsa fuisset, Adrianus repletus ira, quod in nullo potuerit suadere virgini, vt immolaret, iussit eam gladio percuti.

Exinde aduocans sequentem blandiebatur ei dicens: Filia acquiesce mihi quasi patri, & sacrificata sacre Dianæ, vt subtraharis ab imminente pœna. Sancta autem puella respondit: *Scito, Imperator, quia nihil proficies inanibus verbis. Iussit ergo eam expoliari, & turdi neruis taureis, & cum decem fuissent in eius carnem mutati centuriones, non potuit à sancta martyre habere consensum.* Et conuersa ad Imperatorem dicebat: *Tyranne inimice Pietatis, si quod adhuc habes tormentorum adhibe, vt experimento agnoscas in me Dei esse virtutem.* Iratus Adrianus præcepit eam viuam incendi. Cumque ingrederetur in fornacem, statim flamma extincta est. Ipsa vero ibi posita cæpit orans laudare Deum. Audiens vocem orantis, & cantantis, Adrianus iussit eam educi de fornace, & suspensam torqueri. Cumque torqueretur de membris eius odor suauissimus exibat, & hilari vultu dicebat. *Tyrane non sentio pœnâ adiuuante*

Præclarium Sophia responsum. Traduntur Palladio custodiam icnda.

Adhortatio Matris ad filias. Blanditur iudex virginibus.

Eregia virginum constantia.

Certamen FIDEL.

Horridè torquetur sed tandem gladio percussur, quæ admodum & ducius fortior.

Certamen Sæcta SPI.

Domino meo Iesu Christo. Tyrannus verbis eius acrius inflammatus imperavit afferi vas æneam, & mitti in illud picem, & adipem, & ceram, & resinam: & factam est ita. Cumque feruente æneo vase ministri leuarent puellam, vt eam ibidem mergerent, resolutum est vas æneum, & liquor feruens excussus incendio excussit carnifices, vsque ad ossa. Adrianus nec tanto miraculo mitigatus, iussit eam decollari.

Passio Sæta CHARITATIS.

Post hæc euocans tertiam, id est, CHARITATEM, auditus eius sermonibus magis accensus; iussit eam suspendi, & per noua quædam augmenta torqueri, ac flagellari, deinde in ignem mitti: At illa ingressa incendium lignauit se in nomine Christi, & cum intrasset, erupit subito flamma de camino, & percussit grandem turbam virorum; Sancta virgo deambulabat in igne glorificans, & laudans Deum. Adrianus stupefactus erubuit, & præcepit eam de fornace educi per Protectores: qui cū proximassent ori fornacis tres cum ea viderunt deambulantes: quorum tamen aspectus Sole splendidior erat: & terrii ad visionem ceciderunt in faciem. Inde recuperato spiritu surgentes, humili prece, rogabant virginem, vt egrederetur: quæ egressa venit cum Protectoribus ad Imperatorem: & vt eam vidit illico iussit occidi.

Erat nobilitatis memoria Sancta Sophia via Atrelia qua hætenus perseuerat.

Sancta vero Sophia Mater puellarum collegit corpora, & condians ea aromatibus imposuit vehiculo, & portauit ad 18. miliarium ab vrbe Roma, ibique sepeliuit, & cum turbis præsentibus se proiecisset in oratione supra sepulchra filiarum, & cum lachrymis diceret *Filie, accipite me ad vos, velut sopore pressa, quieuit in pace.*

Ille ergo mulieres, quæ cum ea veniant, sepelierunt eam in loco iuxta filias. Tyrannus autem ægitudine coarctatus est: nam eius oculi exæcati sunt, carnes liquefactæ: de ore quoque eius plenitudo putredinis cum vermibus decidebat. Ad vltimum in extremis positus voce magna dixit: *Domine Deus trium virginum, & carum matris velociter animam meam educ de corpore: scio enim quod propter illas omnia mala hæc viderunt super me.* Et hoc cum dixisset in magno eiulatu exclamans, crepuit, & dispersa viscera eius, vix potuerunt colligi, & sepeliri.

Passæ sunt autem sanctæ dei virgines Romæ, FIDES, SPES, CHARITAS. Calen. Augusti.

De quadam Sancta Maria Virgine.

C A P. LXXXVI.

A Vthor, Adrianus Imperator legitur Antoninum sibi adoptasse in filium, qui etiam postea eidem successit in Imperium. Itaque sub Adriano, & Antonino legitur passa fuisse Beata Maria Virgo.

Ex gestis eius. Hæc ancilla quidem Tertulli principalis erat, sed nobilitatem Domini mentis benignitate vincebat, & Christo se probabat ingenuam. Natalem itaque filij celebrante Tertullo, cum impuris vanisque simulacris hostias immolaret, Maria incumbere ieiunij, & sociam suam ne proderetur Domine, occulta simulatione fallebat: diu tamen, insidiante conserua, latere non potuit, prodita, mox vocatur à Domina, diciturque ei, *Quæ est causa ieiunij, an occasio ista tristitiæ est, quod iratum tibi nuper Dominum perhorrescis?* Respondit Maria: *Nunquid nouum aliquid nunc vsurpo: semper mihi sunt hæc obseruata ieiunia: Christiana sum: Christiano nascor ex genere, hereditarius est mihi iste cultus Christi.* Tunc imperatrix Domina, vt sibi aliquid hauriret, illa noluit: & Domina indignata ei verbera grauiora, & pœnam etiam mortis, si repugnaret, intenuit. Sed dum altercatio ista verborum esset cogentis Domine, & repugnantis ancillæ, pedem à foris referens Tertullus ingreditur, qui ab vxore rebus omnibus inquisitis, inauditam statim flagellari præcepit ancillam; & afflictam diutino verberere detrudi in carcerem, administrato modico, & vili cibo, quo non satiaretur fames, sed deficientis quotidie animæ pars extrema seruarietur. Sed deuota mens pro Christo frangi hoc dolore non potuit, quin etiam quotidianis orationibus incumbere, vt facultas esset maior tolerandi. E-

Confessio Maria ancilla.

Flagellata dicitur & in carcerem detruditur.

meis vero 29. diebus Præfidi nunciatur, Tertullum Principalem illius ciuitatis occultare in domo sua Christianæ religionis ancillam; quod Imperatorum præcepta prohibebant. Stetit itaque adducta eadem; & quamuis contra Iudicem oculos tenderet, animum tamē habebat ad Christum. Clamor vndique populi frementis attollitur dicens: *Vna duro eremetur incendio.* Illa verò intrepida, quippe quæ Dei sui nosset auxilium, cælum intuens, clamauit ad dominum. Ait Præses: *Sacrifica, si effugere tormenta festinas.* Respondit Maria: *Supplicia, quæ mihi nec longi temporis, nec grauis doloris sunt: quæsi ergo ne differas, quæ malis; Christum habeo, ideo nihil timeo.* Tunc iussu Præfidis applicata tormentis, miserationem populi tantam adeptæ est, vt lachrymæ quoque à circumstantibus funderentur. Nec mora, clamore summo venia virginis postulatur: sed crudelitas iudicis accelerare tormenta mandauit. Et ecce secunda vox populi iudicium Præfidis castigantis emergit: vociferatio namque vna penè erat totius coronæ, *niuste lacerasi virginem crudelitæ iudicis, non culpa peccantis, agi contra leges omnia, nec equitatis iura seruari.* Stupens verò Præses, & sono tanti clamoris addictus, quippe præter humanam vocem ipsa etiam putasset tecta corruere, mox Mariam relaxari præcepit. Tunc seruari eam sub custodia libera Præses iubet. Maria verò signo Domini se munuit, & leuatis ad cælum oculis post relictum tribunal, orauit ad Dominum: viditque aciem Angelorum, & multitudinem sanctorum, atque filium Dei sedentem ad dexteram patris. Quæ tanta subito gratulatione perfusa est, vt iam se Paradisum ingressam putaret.

De petra, quæ se aperiens, refugium ei præbuit.

C A P. LXXXVII.

H I verò, qui eam fugientem persequerentur subita stupere virtute, sed vbi illa se circumdatam à persequentibus vidit, lachrymans clamauit ad Dominum: *Ne permittas, inquit, Domine tradi ancillam tuam, & lacerasi manibus impiorum, sed ostende misericordiam tuam: cito exaudi ancillam tuam: exaudi Domine Rex cælestis.* Et dum ita orauit, petra, quæ ante oculos eius iacebat, Domino iubente, patefacta, rimam profugij, qua virgo susciperetur, ostendit, & ad instar dulcissimæ nutricis, vel charæ Matris, motu quodam anxiam amplexans se præbuit. Moxque, suscepta virgine, latera ante aperta conclusit. Hoc cum Carnifices peruiderent, omnia loca petre illius perferutati sunt, sicubi erepta subito præda ex oculis latitaret, ibi adherentes exuariatū reliquias, & affixo saxo vestium frustra deprehendunt atque incredibili stupore confusi Præfidi gesta commemorant. Ille verò partim ira, partim admiratione commotus, iussit Philocomo principali Veronensium ciuitatis, vt ad prædictum locum festinus accedat, & ad erudendum lapidem numerosam secum multitudinem ducat, statim Præconis voce populus congregatur: qui vbi primum ad prædictum locum cum eo cui summa huius operis fuerat assignata, peruenit, mox iniicere manum lapidi tentauerunt: statim ab oriente fulgor nimij splendoris exortus est; nec mora tonitruum, & fragor quidam, vt putarentur cuncta corruere; statim terra concussa est, & nutantia omnium corruere vestigia. Ecce autem duo equites, magno fulgore radiantes, à cælesti sede venientes, terras volatu nimio petunt, quorum sellæ, fræna, & omnis ornatus ad instar lampadarum cælesti igne rutilabant. Hæc cum omnis illa, quæ conuenerat multitudo, conspiceret, ita timore causa præsentis virtutis expauit, vt fugiente sensu pariter atque anima in æternam mortem oculi clauderentur. Ceteri verò, qui euaserant, ad prophana templi simulacra fugientes; cum ad scelestam ingrederentur altaria, in ipsa perfugij sui sede ceciderunt. Nechorus ad ipsam templi ianuam spiritum fudit. Vbi vero templum omne repletum est, missus è cælo ignis, & populum exussit, & templum. Multifaria itaque mortis, tam à percussis, quam ab incensis, numerus

Passio Maria ancilla dicitur.

Præfidi respondit Maria.

Maria dicitur sine macula.

Maria dicitur peruenit ad refugium.

Petra dicitur repleta igne.

Refugium dicitur.

Ignis dicitur.

fuit

fuit duo millia septingenti. Pauci vero, qui euaserant, ciuitatem petentes, magnis per omne iter vocibus conclamabant: *Magnus Deus Mariae, magnus Deus Christianorum.* Et crediderunt, perterriti eo timore, tria millia ferme animarum.

De conuersione nouem millium militum.

CAP. LXXXVIII.

EX gestis eorum. Præterea sub Adriano, & Antonino passi sunt vna die nouem millia martyrum, quorum gesta videtur Anastasius Apostolicæ sedis Bibliothecarius de Græco transtulisse in Latinum eloquium. Igitur præfati Imperatores, audito quod Gadareni, & Euphratenfes rebellare cœpissent, irati contra hostes castrametati sunt, habentes in exercitu suo 9. & septem millia militum robustorum, id est sedecim millia. Simulachra quoque Iouis, Apollinis; quibus adipisci se posse victoriam confidebant, sed cum cernerent hostium multitudinem permaximam (erant enim centena millia) timore percussi cum septem millia militibus tantum, fugam arripunt. Tunc Primicerius nomine Achacius, & Heliades Dux, conuersi ad 9. millia dixerunt: Venite, & sacrificemus Dijs nostris, vt per eos de hostibus nostris triumphemus. Quibus hæc dum vnum sacrificiis, abundantiori formidine consternati sunt ita, vt impetum fugæ arripent. Tunc Angelus Domini in specie adolescentis ante facies eorum accurrit, & dixit eis: Cur sacrificantes Dijs vos pavor inuasit, & fugere compulsi? *Credite Iesum Christum Dei filium immortalem regem, & ipse pugnabit pro vobis.* Cum hæc & alia dixisset, mito consilio, vt rationem adolescentis probarent, omnes exclamauerunt dicentes. *In te Domine Iesu credimus, & ea, quæ nobis esse inuenis referant, in tuo nomine nos facturos esse promittimus.* Tunc hostes impetum facientes, Angelo suis auxilium ferente, cunctis deciderunt, multique in lacu proximo perierunt; alij verò præcipitio interierunt: Angelus autem Domini deduxit sanctos in verticem montis Ararath, qui distat ab Alexandria quasi stadijs quingentis, gloriantes in potentia Dei. Sedente Angelo in medio eorum, aperti sunt cæli, & descenderunt inter ipsos septem Angeli, docentes eos atque dicentes: *Beati estis, qui credidistis Deo viuenti: post tertium diem queremini, & in conspectu Regum deducemini, ne timeatis eos, quia Deus vobiscum est.* His dictis ab oculis eorum ablari sunt: at illi timore correpti, peccata voce sua confitebantur.

Post tres dies missi quidam ab Imperatoribus ad perquirendum eos, peruenerunt ad montem in quo erant: & audientes eos glorificare Deum agnouerunt quod Christiani essent. Quod cum Imperatoribus renunciasent, illi nimio dolore cœsternati, super capita sua cinerem imposuerunt: & quinque diebus lugentes, à cibo, & potu abstinerunt. Post iterperunt Epistolam quinque regibus, scilicet * Sapor, Maximo, Adriano, Tyberiano, & alij Maximo, vt ad se venirent, & quid super huiusmodi hominibus agendum esset, secum pertractarent. Tunc illi congregantes exercitum magnum venerunt, & primo quidem idolis victimas immolauerunt, post hæc reficientes corpora, novos Christi milites perquirere satagebant. Missi itaque quidam montis verticem conscenderunt, in quo sancti Deum colebant exorantes: quos vbi illos venientes ad se conspexerunt, Achacius dixit cæteris, vt surgerent, & contra Diaboli exercitum orationi operam darent. Illis itaque cervicibus inclinantibus, & poplite flexo Deum orantibus, eique laudes, & gratias referentibus, vox è cælo elapsa est dicens: *Audim, que petistis: Ne paucatis eos, qui occidunt corpus; ego enim Dominus vobiscum sum confortans eos.* Hæc audientes gemitu sunt in Domino: ad quos accedentes Milites Regum dixerunt: Miserunt nos Reges, & Imperatores ad vos, vt veniat ad eos. Tunc omnes de monte descendentes, in conspectu Regum steterunt; speciem in Regem habentes in Christo Domino. Videntes autem eos Reges lachrymati sunt.

Passio eorum cum decimo millenario.

CAP. LXXXIX.

ADrianus verò causam, vel modum, quò derelinquentes Deos in crucifixum credidissent interrogauit. Et beatus Achacius ex ordine rem enarrauit. Tunc Adrianus furibundus ait: Quia vos omnes Christo creditis, proculdubio penam illius sustinebitis. At illis minas eius contemnentibus, iussit eos lapidibus obrui. Qui cum lapidarentur, lapides in facies lapidantium vertebantur. Post hæc Imperator iussit eos flagellari: qui cum cæderentur, dixit quidam eorum nomine Draconarius germanus Achacij, & Heliadis: *Orate pro nobis viri sancti, quia grania sunt tormenta, quæ patimur.* Cui dicit Achacius: Perseuerate fratres in hac confessione, quia, qui perseuerauerit, saluus erit. Cumque orassent, factus est terræ motus, & innox atefactæ sunt manus flagellantium. Erat autem ibidem in exercitu Regis Maximi magister quidam militum nomine Theodorus habens sub se mille milites, qui huius miraculi stupore percussus, exclamauit: Domine Deus cæli, & terræ, qui opem misericordiarum tuarum 9. mille militibus contulisti, dignare nos connumerare peccatores cum sanctis martyribus tuis. Hæc dicens, & vocem in signum subtollens, cum suis mille ad sanctos Dei se transtulit. Sicque Deus omnipotens, palmitem decem millium numero compleuit vineam suam. Maximus itaque dixit: O Imperatores, quantam pro vobis patior iniuriam. Cui Adrianus ait: Patienter ferre te oportet ò Rex, qui enim exercitum meum abstulit, & tuum ademit. Maximus autem conuersus ad sanctos ait: Audite me decem millia viri: Hortor vos, vt sacrificetis, & iram meam effugiatis, ne male pereatis. Cui dicit Achacius: *Furor publicanus non preualet aduersus cernicem taurinam: Deum habentes vnum militem curamus.* Tunc Maximus furens iussit multitudinem clauorum trigonorum acutissimorum fieri, & spargi per stadia 20. vt exercitus Dei super eos nudis plantis incederet: At Angeli à Deo missi ante eos incedebant coaceruantes clauos in tumulum vnum, ne in pedibus eorum infigerentur. Maximo verò iubente, vt ad instar Christi paterentur; Ministri acutissimis clavis eorum latera aperuerunt, & in caputibus singulorum coronas spineas posuerunt: tandem data sententia in monte Ararath crucifixi sunt. Tunc Sanctus Heliades Primicerio Achacio dixit, vt exponeret de fide aliquid. Qui cum fidem sanctæ Trinitatis, & Verbi Incarnati exposuit; hora septima diei, tetra mota est, & petra scissæ sunt, & sancti pro his, qui memoriam passionis eorum cum ieiunio, & silentio celebrarent, orationem fuderunt: & respondentibus omnibus Amen, vox de cælo facta est dicens, orationem eorum esse exauditam.

Igitur circa horam nonam animæ sanctorum ad cæli palatia translatae sunt, & aperti sunt cæli, & lumen emicuit tunc supra corpora sancta.

*Mox etenim Dominus præmisso lumine cæli
Adfuit in terris stipatus rite choros,
Sanctorum medio præstans in vertice montis.
Letantur sancti tanto solamine septi.
Rursus mons fremuit concessus sanctis omnis:
Et stipati fixa mox soluant omnia membra.
Angelis manibus sinuatur terra sepulchris,
Et cuncti proprijs conduntur monte locellis.*

ANNOTATIO.

Radulphus Tungrensis putat hæc fabulosa esse, sed miratur vidum, (ad Baronium) aliqui cruditum & grauem, tam festinam de his martyribus protulisse sententiam: præsertim cum Romanum Martyrologium eorum passionis facit mentionem: sed quia data est aliquibus subsannandi occasio, eo quod mons Ararath dicitur esse prope Alexandriam, id eo opera pretium est, monere hic lectorem, quod plures possint esse eiusdem nominis cuncti atque. Et inter alios, Alexandriam iuxta Tigridem positam, cuius meminit Plineus lib. 6 cap. 27. & de hac loquimur in hac historia: quod satis apparet, ex eo, quod hic de Euphratenibus agitur. Quod ad numerum crucifixorum spectat, sane id non videtur nouum legenti Iosephum de bello Iudæico lib. 6 cap. 12. ubi spatium crucibus dedit, & crucibus corporibus affirmat, in illa miserabili Iudæorum clade Homogamus tamen, in his (quod in alijs ferme omnibus contigit) inesse aliqua, qua leui quadam indigeant emendatione.

*Festinitas
horum celebratur 10.
Cal. Iulij.*

De Quibusdam operibus Adriani, & morte eius, & quibusdam alijs.

CAP. XC.

Judaica religio & etiam sacerdotium funditus extirpatur.

Lege Chronicon 5. Adonias, Genebrardum in Alexandro ex Hieronymo, Dionis Sulpitio & alijs: ubi nota quod in hoc bello Judas ab Adriano captus, relegatus in Hispaniam; ubi sui protractum exilium usque ad Ferdinandum 5. Hispania Regis & Emanuelis regem Lusitania; qui circa annum 1500. illos suis ditibus abire coegerunt.

Comestor. Ipse quoque Adrianus Imperator in Hierusalem eversa per Titum, statuam suam posuit, ubi arca steterat, quia vestigia ciuitatis quaedam adhuc remanebant: & Iudaei, qui latentes vndeunque remanserant, quandoque ad locum sanctum redibant; & iterum multiplicati amouerunt statuam. Ob hoc Adrianus apposuit manum extremam, & funditus evertit urbem, & dixit ne quis Iudaeorum remaneret in terra illa. Et de hac vltima euerfione videtur dicere Lucas: *Et captiui ducentur in omnes gentes.*

Hugo ubi supra. Denique ipse Adrianus Hierosolymam reaedificauit, & illam Aeliam de suo nomine appellauit: cuius opere factum est, vt loca sancta, Dominica scilicet passionis, & Resurrectionis, quondam extra urbem iacentia, nunc eiusdem muro septentrionali circumduntur. Denique praecipit ne cui Iudaeo introeundi Hierosolymam esset licentia, Christianis tantum ciuitate permitta: vnde primus ibidem de gentibus Marcus Episcopus constitutus est: & ex hoc tempore, ac deinceps ibidem assumere Episcopos ex circuncisione cessatum est.

Eusebius in chronicis. Adrianus in puerorum amore parum continens fuit; vnde Antinum puerum regiam eximiae pulchritudinis, in Aegypto mortuum, diligenter sepeliens, (nam in delicijs cum habuerat) in Deos retulit: ex cuius nomine etiam urbs appellata est. Tandem, & ipse morbo intercutis aquae apud Baias mortuus est. Hic cum insignes plurimas aedes Athenis fecisset, Agonem edidit; Bibliothecam miri operis extruxit.

Huius temporibus Basilides Heresiarches in Alexandria commoratur a quo Gnostici. Cochebas Dux Iudaicae factionis, nolentes Christianos sibi aduersum Romanum militem ferre subsidium, omnimodis cruciatus necat.

Helmendus. Hic secundum alios Barcozbas appellatur, quod nomen signat stellam, per caetera, vit crudelis, & scelestus, sed & vocabulo suo velut vilibus mancipijs persuadebat se ad salutem eorum, sidus magnum caelitus esse delapsum, aegris mortalibus, & longa obscuritate damnatis, ferre lucis auxilium. Hic vt ait Hieronymus contra Ruffinum, stipulam in ore succensam anhelitu ventilabat, vt flammam euomere putaretur.

Hugo, ubi supra. Floruit in illis diebus Aquila Orator, genere Ponticus secundus interpres Mosaicae legis post 70. Sizto Papae successit Telesphorus.

Ex libro Pontificum. Hic natione Graecus ex Anachoretis, sedit annis 11. Qui constituit vt 7. hebdomada ante Pascha ieiunium celebraretur, & in Natali Domini, noctu Missae celebrarentur: nam omni tempore ante horae tertiae cursum, nullus praesumebat Missas celebrare, quae hora Dominus noster ascendit Crucem; & vt ante sacrificium Hymnus diceretur Angelicus, hoc est, *Gloria in excelsis Deo.* Hic Martyrio coronatus est, & sepultus, iuxta corpus B. Petri in Vaticano Non. Ianuarij.

De Imperio Antonini Pij, & Pio Papa, & Hermas.

CAP. XCI.

Antoninus Pius Imperator anno M. 4093. Christi 140.

E*usebius in chronicis.* Romanorum post Octavianum 14. imperauit Titus Antoninus, cognomento Pius, cum filijs suis Aurelio, & Lucio: coepit autem anno Domini 140. Mundi vero 4093. & imperauit annis 23. In Papatu vero sedit Hyginus post Telesphorum annis quatuor.

Hugo ubi supra. Antoninus Pius, erat vit pijsimus, & natura benignus, qui ab Adriano in filium adoptatus fuerat: cuius, & gener erat, & ita tranquillus erat, vt

merito Pius appellatus sit. Nam ad illum exterae gentes legatos misere, Indi, scilicet Baetiani, & Hircani, iustitia tanti Imperatoris comperita: erat enim carens appetentia gloriae, & ostentatione.

Ex libro Pontificum. Post Hyginum Papam pius natione Italus ex patre Ruffino, frater Pastoris, de ciuitate Aquileia, sedit annis 11.

Fuit autem temporibus Antonini Pij a consulatu Eruicij Clari, & Claudij Seueri.

Sub huius Pij Episcopatu Hermas librum scripsit, in quo mandatum continetur, quod ei praecipit Angelus Domini cum venit ad eum in habitu pastoris, & praecipit ei, vt Pascha die Dominico celebraretur. Hic Pius Papa constituit ne haeretici veniens ex Iudaeorum haerese susciperetur & baptizaretur. Sepultus est tandem iuxta corpus Beati Petri in Vaticano 5. Idus Iulij.

Hieronymus de illius vita. Hermas; cuius Apostolus Paulus ad Romanos scribens meminit dicens, *Salutate Phlegontem, Hermam, Probam, Hermen; & qui cum eis sunt, fratres:* asserunt auctorem esse libri, qui appellatur *Pastor*, & apud quasdam Graeciae Ecclesias etiam publice legitur. Est reuera utilis liber multique de eo scriptorum veterum vsurpauere testimonia, sed apud Latinos pene ignotus est.

Author. Hic quoque liber in manus nostras aliquando venit, sed eius flores excerpere non libuit, seu propter prolixitatem, ac verborum simplicitatem, seu quia inter scripturas apocryphas numeratur, quauis & in hoc opere nonnulla de apocryphis inserui, sed ea titulis proprijs annotaui.

Ex martyrologio. Apud Alexandriam Metropolim Aegypti 14. Calend. Nouembris celebratur Natale sanctorum martyrum, Ptolemæi, & Lucij, sub Antonino Pio: quorum prior multo tempore squalore carceris maceratus, ad vltimum cum de Christi magisterio publica confessione testaretur, iussus est duci ad mortem, Lucius quoque cum se Christianum libere faceretur similem sententiam accepit.

De Taurro Philosopho, & Galieno Medico.

CAP. XCII.

E*usebius in chronicis.* Temporibus Antonini Pij Apollonius Stoicus, natione Calchidicus, & Basilides Scyropolitanus Philosophi illustres habentur; qui verissimi quoque Caesaris praecipitores fuerunt.

Taurus quoque Berythus Platonicæ sectæ Philosophus clarus habetur.

Helmendus. Ad istum Philosophum Taurum leguntur aliquando Athenas venisse visendi cognoscendique causa, pariter Cretæ Prouinciæ praeses, & pater eius, sed priuatus. Inuitauit Taurus patrem primo, vt sederet: at ille de filio: *Sedeat hic primus, qui Romani populi magistratus est:* Absque prauidicio, inquit Taurus, tu interim sede, donec conspiciamus, quærimusque quid conueniat, tene sedere potius, qui pater es, an filium, qui gerit magistratum? Cumque ille resedisset, apposta est altera sella filio. Tunc Taurus his, qui conueniant verbum fecit de hac re, inter caetera sic dicens: *In publicis, inquit, locis, atque muneribus, patrum iura cum filiorum iuribus qui in magistratibus, aut potestate sunt collata interquiescere debent paululum, & conuiere: sed cum extra rempublicam in domestica re atque vita sederet, ambulatur, in conuiuio quoque familiari discumbitur, tunc inter filium, & magistratum, & patrem priuatum, honores publicos cessare, naturales autem, & genuinos seruari, æquum est.*

Author. Antonini Pij temporibus floruit Galenus insignis Medicus, sicut in chronicis scribit Eusebius.

Hic quidem scripsisse reperitur librum de Alchimia, cuius titulus est de Ramo pomi congelati.

De medicina vero libros plurimos, scilicet de complexionibus.

De elementis.

De malicia complexionis mentis.
De virtutibus naturalibus.
De compendiositate pulsum, & eorum differen-
tiji.

Item librum commentariorum super librum suum
de pulsibus his, qui introducuntur.

Item librum de anatomia.

De iunamento membrorum.

De morbo, & causa accidente.

De crysi.

De criticis diebus.

Item libros diademiarum maiorem, & minorem.

Item de simplici medicina.

De perfectis medicinis.

De proprietate.

De experimentis passionum.

Item librum tegni, miero tegni,

Librum de regimine sanitatis.

Item

Passionarium.

Antidotarium.

Librum secretorum suorum ad Monteum.

Item ad Glæueonem de pulsibus, & vrinis librum, qui
dicitur achinagoga. Item librum Epistolarum ad eun-
dem de febribus: & de apostematibus.

Item librum Epistolarum ad Paternianum.

Hieronymus contra Iovinianum libro secundo. Galenus do-
ctissimus Hipocratis interpres, athletas quorum vita, &
ars sagina est; dicit in exhortatione medicinæ, nec pos-
se diu vivere, nec sanos esse animasque eorum ita nimio
sanguine, & adipibus quasi luto inuolutas, nihil tenue,
nihil cœleste, sed semper de carnibus, & ructu, & ven-
tris ingluuie cogitare.

De sanctis Polycarpo, & Papiâ, & scriptis eorum.

C A P. XCIII.

Florebant eo tempore, Polycarpus Smyrneus E-
piscopus, & Papias Hierapolitanus.

Hieronymus de illustribus viris. Polycarpus Ioannis A-
postoli discipulus, & ab eo Smyrnæ episcopus ordina-
tus, totius Asiæ Princeps fuit. Quippe, qui nonnullos
Apostolorum, & eorum, qui Dominum viderant magi-
stros habuit, & vidit. Hic propter quasdam super die
Paschæ quæstiones sub Imperatore Antonino Pio, Ec-
clesiam in vrbe regente Anacleto, Romam venit; qui
plurimos credentium, Marcionis, & Valentini persua-
sione deceptos, reduxit ad fidem. Cumque ei fortuito
obuius fuisset Marcion, & diceret: Cognoscis nos? re-
spondit: Cognosco primogenitum Diaboli. Postea ve-
to Marco Antonino, & Lucio Aurelio Commodo re-
gnante, quarta post Neronem persecutione, Smyrnæ,
sedente Proconsule, & vniuerso populo in amphitheatro
aduersum eum personante, igni traditus est.

Scriptis ad Philippenses vtilem valde epistolam, quæ
vsque ad hodiernam diem in Asiæ conuentu legitur.

Papias Ioannis auditor Hierapolitanus Asiæ Episco-
pus quinque tantum scripsit volumina, quæ prænotant,
explanatio sermonum Domini. In quibus cum se in præ-
fatione asserat non varias opiniones sequi. Sed Aposto-
los habere auctores, ait: Considerabam quid Andreas,
quid Petrus dixissent, quid Philippus, quid Thomas,
quid Iacobus, quid Ioannes, quid Matthæus, vel alius
quilibet discipulorum Domini: quid etiam Aristion, &
senior Ioannes discipuli Domini loquantur. Non enim
tantum mihi libri ad legendum profunt, quantum viua
vox, & vsque hodie in suis auctoribus personans. Ex quo
apparet ex ipso catalogo nominum, alium esse Ioannem,
qui inter Apostolos ponitur, & alium seniore Ioan-
nem, quem post Aristionem enumerat. Hoc autem di-
cimus propter superiorem opinionem, quam à pleris-
que retolimus traditam, duas posteriores epistolas non
Ioannis Apostoli esse, sed Presbyteri. Hic dicitur Iu-
dæam mille annorum edidisse deuterofim, quem secuti

sunt Irenæus, & Apollinaris, & cæteri, qui post Resur-
rectionem aiunt in carne Dominum cum sanctis regna-
turum. Tertullianus quoque in libro de spe fidelis, &
Victorinus Pictauiensis; & Lactantius in hanc opinio-
nem ducuntur.

Helinardus. Igitur Papias auctor fuit hæreticorum, qui
dicuntur Chiliastræ, id est millenarij, non tamen inter hæ-
reticos, sed inter sanctos in martyrologio computatur.
Sicut nec Irenæus Lugdunensis, nec Victorinus Picta-
uiensis hæretici appellantur, qui gloriosi martyres fue-
runt, & tamen in hac opinione Papiam secuti sunt. Mul-
ti enim sancti simpliciter errasse in aliquibus leguntur;
sicut Beatus Cyprianus de hæreticis rebaptizandis; qui
tamen error eis non imputatur propter cæteras virtutes,
quæ in eis præcallebant: & quia non ex obstinatione a-
nimi, sed ex ignorantia simplicitate errabant.

*De Iustino Philosopho, & scriptis eius, & morte
Antonini Pij.*

C A P. XCIIII.

Hugo ubi supra. Porro Iustinus Philosophus Anto-
nino Pio, librum de christiana religione compo-
situm tradidit, & benignum illum erga Christianos
homines reddidit. *Hieronymus ubi supra.* Hic Iusti-
nus Philosophus, habitu quoque Philosophorum incedens,
de Neapoli vrbe Palestinae patre prisco Bachtio
pro religione Christi, plurimum laborauit, in tantum, vt
Antonino quoque Pio, & filijs eius, & senatui contra
Gentiles scriptum daret, & ignominiam Crucis non
erubesceret: & aliam librum successoribus Marco An-
tonino Vero, & Lucio Aurelio Commodo. Extat eius,
& aliud volumen contra gætes vbi de Dæmonum quo-
que natura disputat: & quartum aduersum gentes. Sed
& alius de Monarchia Dei, & alius liber quem præno-
tauit psalterem & alius de anima: & dialogus contra Iu-
dæos, quem habuit aduersus Tryphonem Principem
Iudæorum. Sed & contra Marcionem insignia volu-
mina, quorum Irenæus quoque in quinto aduersus hæ-
retes libro meminit: & alius liber contra omnes hære-
ses, cuius facit mentionem in Apologetico quem dedit
Antonino Pio.

Author. Pontapeus Trogus natione Hispanus, totius
orbis Historias à tempore Nini Regis Assyriorum, vi-
que ad Monarchiam Cæsaris, Latino sermone compo-
suit per libros 44. quorum epitoma, id est abbreviatio-
nem, fecit Iustinus eius discipulus, de quo multa in hoc
opere locis congruis inserui. Cæterum vtrum hic sit il-
le Iustinus martyr an forsitan alius ignoro.

Porro Apologetici, quem ad Antoninum Pium mi-
sit Iustinus pro Christianis hoc est inuium.

*Antonino Pio Cæsari Augusto, & Verissimo Philosopho, &
Lucio Philosopho Cæsaris proprio filio, ac Pio adoptiuo, ama-
tori sapientia, & senatui sacro atque omni populo Romano, pro
vinculis ex omni genere hominum congregatis, & iniusto odio
laborantibus, ac non digna patientibus: Iustinus Præcis Bac-
chi filius ex vrbe Neapoli Palestina, vnus pro omnibus hoc de-
fer postulat.*

In sequentibus autem dicit. Spero me ab aliquo eorum,
quibus pro veritate obfisto, insidias esse passurum: Spero baculo,
aut claua, ferendum certe, vel à Crescente hoc, non Philo-
sopho, sed Quirioniano id est non amatore sapientia, sed amatore ia-
ctantia. Neque enim dignum est Philosophum nominari enim,
qui de his, quæ nescit, publice protestatur, & Christianos sine
Deo esse, & impios dicit, ad gratiam, & libidinem co-
rum, quos in errore pestis ipse maioribus erroris laqueis invol-
uit. *Hugo ubi supra.* Porro Antoninus Pius decessit an-
no Imperij sui 23. Ob cuius honorem Tempa, Sacer-
dotes, atque alia multa honorum insignia, Romæ à se-
natoribus sunt decreta.

Tunc Marcus Aurelius Antoninus Romanum Imperi-
um assecutus, imperauit annis 19. Hic fuit vir tantæ
seueritatis, vt ab infantia vultum, nec ex lætitia, neque
ex mæore mutauerit. Hic etiam ascivit sibi ad imperij

*hæreticos in
munitur,
quod ea opi-
nio dænata
vt hæretica
nō fuerit of-
que ad tem-
pus Damasi
Papa.*

*Lege hic Ba-
ronium an-
no 164. Eu-
sebiū lib. 4.
historia Ec-
clesiastica.
cap. 17. A-
don. Viennen-
se, Onuph.
alios.*

*Pompeius
Trogus hoc
tempore flo-
ruit.*

*Lege Euse-
bium cap.
16. lib. 4.*

*Antonini
Pij Impera-
toris obitus.*

partem Lucium Verum propinquum suum : & hi ambo contra Parthos admirabili virtute, & felicitate, pugnaverunt, & vna de victoria Parthica triumphauerunt.

De Imperio Marci Aurelij & Lucij Veri & persecutiones eorum in Christianos.

CAP. XCV.

Marcus Aurelius & Lucius Verus Imperatores Anno Mudi 5016. Christi: 163.

Epistola Ecclesie Smyrneorum de martyrio D. Polycarpi.

Qualis quatus fuerit Polycarpus Sancti Ignatii epistola ad illum scripta facile significat.

Epistola Polycarpi ad Philippum, prolixior habuit apud se dum videtur Turrianus Græce scriptam.

Coimthum patrum constat martyr.

EVsebius in chronicis. Romanorum igitur quinquagesimus, regnavit Marcus Aurelius Antoninus, & Lucius Aurelius Verus anno Domini 163. mundi vero quinto millesimo centesimo decimo sexto. Hi primum æquo iure Imperium administraverunt, cum usque ad hoc tempus singuli Augusti fuerint.

Hugo ubi supra. Horum Imperatorum temporibus persecutio Christianorum, iam post Neronem, quarta vice excitata est: qua feruente Polycarpus vir egregius Iohannis Evangelistæ, & Apostoli discipulus, Simyrneorum Episcopus in Asia martyrio vitam finiuit.

Eusebius quarto libro cap. 15. De hoc excitat epistola ex persona Ecclesie Smyrneorum ad Ponticam Ecclesiam data, quæ de martyrio eius, & beato fine designat: qui etiam describentes cæterorum martyrum agones talia quædam scribunt: Deterrere etenim volentes inspectantem populum, nunc flagris usque ad interiora viscerum, martyres lamabant; ita ut abdita corporis, & quæ natura in arcibus locauerat, nudarentur. Nunc autem marinas cochleas, quos murices vocant, & acuta quaque fragmenta in dorsum supinatis martyribus substernebant; in quibus omne tormenti genus, & perna speciem consumentes, ad ultimum deuorandos eos bestiis exposebant. Sed in his præcipue designatur. Vir fortissimus effloruisse Germanicus nomine, qui per gratiam diuinæ virtutis mentem corporeæ fragilitatis exelsit. Volente namque Proconsule persuasionibus aggressi virum, & obijcere ei prima ætatis florem, debere enim suimetipsius miserationem capere. Ille nihil moratus, sponte dicitur præparatam sibi bestiam pronocasse, velut tardantes increpans pœnas, & iniqua huius vitæ ultro velocem expetisse discessum. Verum cum ex eius tam insigni morte stuporem cepisset astantis populi multitudo, & totius christianorum gentis mirari virtutem de contemnenda morte cepissent, conclamant omnes; tolle impios, Polycarpus requiratur: sed cum hac clamoratione grauis perturbatio fieret, Coimthum quendam natione Phrygen nuper de suis regionibus aduenientem, accidit primo quidem bestias cæteraque tormenta sponte latescere, de hinc fractis animis cedere, ad ultimum etiam salutem segnitie perdere. Quæ res cum ad martyrium procacia potius, & temeritate, quam deuotione posuissent declarat. Ipse namque se Iudicij ingesserat. Victus itaque exemplum euidentis omnibus dedit, cautius in rebus talibus, & circumspectius agendum; quia non temeritas, sed fides, & modestia coronatur. Sed de his quidem talia gesta sunt.

Passio sancti Polycarpi Episcopi.

CAP. XCVI.

Polycarpus orat pro pace ecclesie. Visio Polycarpi.

Insignis autem vir Polycarpus primo quidem cum audiret vulgus in se acclamationibus excitatum, in nullo quidem motus est sed mansit impavidus. Tranquillus namque erat moribus, & serenus aspectu: qui cum in eadem civitate vellet interitus permanere, acquiescens tamen deprecantibus se familiaribus suis, ad agrum quendam civitati proximum secessit, atque ibi cum paucis, die noctuque nihil aliud, quam in orationibus permansit, pro pace Ecclesiarum, quæ ubique sunt supplicans Deo, quod ei facere in omni vita perpetui moris fuit. Sed in oratione positus, ante triduum quam comprehenderetur, visionem vidit per noctem, cervical capitis sui flammis esse consumptum. Cumque euigilasset astantibus somnium suum interpretatus est dicens: pro certo se pro Christo per ignem moriturum. Cum autem comprehensores suos adesse comperisset, in occursum eorum progressus, lætante eos valde suscepit, ita ut stuperent omnes, & mirarentur, quod vir tantæ honestatis perquiri, & comprehendi iubereur. Continuo mensam hostibus, quasi hospitibus, iubet ap-

poni, eisque largius epulas ministrari, vnius hore spacio ab eis orationis gratia impetrato. Denique memoriam faciens totius Ecclesie Catholica quæ per orbem erat; instante iam hora progredistur, & asino sedens ad civitatem ducitur; pergenti occurrit ei Præfectus patris Herodes, & pater eius Nicetas, qui leuantes eum in vehiculo secum, persuadere conabantur, dicentes: Quid enim mali est Casarem Deum dicere, & immolare, & de cætero vivere securum? At ubi se nihil proficere senserunt, indignati, cum contumelia eum vehiculo deturbant, ita ut pedem leuaret præceptus actus. Cum vero tumultus ingens in stadio ex egressus eius exortus fuisset, vox à caelo elapsa est: Fortis esto Polycarpe, & viriliter age. Et auctorem quidem vocis nemo videre potuit, auditus tamen ad plurimos venit. Proconsul eo audito, misso Curione ad populum iubet magna voce protestari Polycarpum, tertio confessum se esse Christianum. Quo audito omnis multitudo tam Gentilium, quam Iudeorum civitatis Smyrnenisum cum ingenti furore clamabat: Hic est totius Asiae Christianorum doctor; nostrorum autem Deorum subuersor, ARDEAT. Tunc ipsis populis ligna, vel de balneis, vel de publicis locis quibuslibet, & sarmenta conuectantibus, velociter extractus est rogo. Cum autem eum rogo impositum, vellent etiam clavis affigere, ait; finite me: qui enim dedit mihi ignis ferre supplicium, dabit, & ut flammam immobiliter perferam. Tunc ommissis clavis, solus vinculis usi sunt: quibus post tergum vinctis manibus cum in ipsa Passione Deum benedixisset, & supposito igne flamma ingens relaxisset visum est miraculū à nobis omnibus quibus ea Deus à nobis videri concessit. Ex quibus, & quam plurimi à Deo ad hoc reservati sunt, ut annuntiarent cæteris, quæ viderunt. Flamma etenim ad modum camera curuata, specie, quasi velum nautis vento sinuatum supra corpus martyris stetit: quod in medio positum non erat, ut caro ardens, sed tanquam argentum, aurum in fornace candesceret. Tunc præterea odorem naribus hausimus, tanquam thuris incensi, vel preciosissimi fragrantis unguenti. Ad ultimum videntes scelerum ministri igni corpus non posse consisti, inserunt propius accedere confectores, & corpus cui ignis cesserat, mucrone transfodere. Quo facto, tanquam profusus est sanguis, ut resingeret rogam. Populus autem miraculi stupore attonitus discessit, erga electos Dei tanquam signi eius favore perspecto.

Cum eo etiam alij 12. ex Philadelphia venientes apud Smyrnam martyrio coronati sunt.

Passio sanctorum Pionij, & Iustini, & quorundam aliorum.

CAP. XCVII.

Inter cæteros autem, qui per id tempus martyres existerunt, famosissimus imbi refertur quidam Pionius nomine. Cuius per singulas interrogaciones responsionum constantiam, & profectum de nostra ad populum orationes, quamque apud iudices interitus semper asseruit; docens, & disputans etiam in ipsis tribunaliis, utque his, qui persecutione titubauerant exhortationibus suis ad consurgendum dexteram dedit; & in carcere positus, qualiter ingressus ad se fratribus, animos ad tolerantiam martyrij roborauerit, quosue etiam ipse pro martyrio pertulerit cruciatus, utque sit clavis affixus, & ardenti rogo superpositus, & ut in his beatorum sacerdotum si quis vult plenus scire, ex illa, quæ à nobis, de antiquis martyribus scriptura composita est, plenius discet.

Post hæc etiam aliorum apud Pergamum Asia urbem, martyrum gesta referuntur, Carpi cuiusdam, & Papyri, & Agathe, & Agathe optima femina, aliarumque multarum, quæ pro beatis confessionibus martyrio coronate sunt. Cum quibus, & vir mirabilis, de quo superius fecimus mentionem, Iustinus, cum secundo libro pro religionis nostræ defensione conscriptum, temporis illius iudicibus obtulisset, remunerationem lingue fidelis, & condita, martyrij munus accepit; quodam Philosopho Crescente nomine Cane tam professione, quam moribus, doctus viro, insidiosis tendente; quoniam quidem sepe cum eo disputans, auditorum veritate sibi suffragante, confuderat.

Hieronymus de illustribus viris. Cum ergo in vrbe Roma tæs hæreticæ haberet, & Crescentem Cynicum, quæ aduersum Christianos blasphemabat, redargueret, gu-

lolum,

losum, & mortis timidam, luxuriæque, & libidinum se-
catorum, ad extremum studio eius, & insidijs accusa-
tus, quod Christianus esset, pro Christo sanguinẽ fudit.

Eusebius libro 4. cap. 16. Idem quoque Iustinus prius-
quam proprium deludaret, aliorum, qui ante se
martyres extiterunt describens agones, & ego, in-
quit, spero me ab aliquo horum, quibus pro veritate obstru-
sitas esse passurum.

*De persecutione Lugdunensis, & Viemensis
Ecclesiarum.*

C A P. XCVIII.

HVGORIBI SUPRA. Hæc quoque persecutio durissima
Lugdunensem atque Viennensem, vrbes nobilif-
simas Galliarum, quas præcipiti lapsu, Rhodanus præ-
terfuit subintravit. Vnde Photinus egregius Episcopus
Lugdunensis, & Iustinus Viennensis in eisdem vr-
bibus martyrizati sunt cum multis alijs.

Eusebius libro quinto cap. 1. Præcipue autem milites per-
urgebant S A N C T V M nomine, quendam diaconum
Viennensem, & Maturum, neophytum quidem, sed in
fide, & patientia robustissimum: sed & Attalum Per-
gamenum ciuem, qui columna, & fundamentum Ec-
clesiæ nostræ in omnibus fuit; & Blandinam per quam
Christus ostendit, quia ea, quæ apud homines despecta
sunt, & in contemptu habentur, in magna gloria apud
Deum ducuntur: & quia charitas, ea quæ fragilia sunt
per naturam, per gratiam fecit esse firmissima. Cum
enim nos omnes de ea trepidarem, sed & ipsa eius car-
nalis Domina, quæ erat vna ex numero martyrum, ve-
reretur, ne forte Blandina cederet in tormentis, & pro
debilitate corporis vix ad primæ confessionis tormenta
sufficeret, tanta tolerantia virtute firmata est, vt resolu-
etur prius, & conciderent carnicum manus, qui sibi
pro contentiosa iudicis animositate inuicem succede-
bant. Denique à prima luce, vsque ad vesperam tormen-
ta semper innouantes, ad vltimum victos se profitentur,
stupentes quomodo in ea spiritus permaneret, cum ni-
hil in illa ex corpore per supplicia resedisset. Sed illa ve-
re beata, vt postmodum nobis differuit ipsa, quotiens
voce confessionem emisit, & Christiana sum proclamauit,
totiens nouæ vires corpori reddebantur & tanquam ab-
latis per confessionem doloribus, instaurabatur recen-
tior ad agones.

Diaconus quoque S A N C T V S nomine etiam ip-
se supra quam dici potest, & supra quam fas est natu-
ram terre: acrius insistentibus ministris demonum quo-
aliquid ab eo elicere possent confessionis illicitæ, noua
genera pertulit, & quæ longe substantiam
pœnarum genera excederet. At ille vir Deo plenus
humanæ conditionis excederet. At ille vir Deo plenus
intantum crudelitates eorum irritis, & feruam in qua-
estione sauitiam, vt nunquam dignatus sit, vel quis es-
set genere, vel domo, vel patria, vel nomen saltem eis
fateri. Sed de his singulis interrogatus, nihil aliud in-
omnibus tormentis nisi CHRISTIANVM se esse
respondit. Hoc, inquit, mihi nomen, hoc genus, patria &
est: aliud, inquit, omnino nihil sum, quam CHRISTIA-
NVS. Vnde & incredibilis eos agitabat infania, quod
tantis pœnarum generibus consumptis, extorquere ei-
ne professionem quidem proprii vocabuli potuissent.
Ad vltimum candentes laminas æris, & ferri erga ingui-
nis loca, & delictiora quæque membrorum instauratis
ignibus adhibebant: ex quo carnes quidem eius adustæ
igni defluebant: ipse vero permanebat immobilis, in-
concussus, intrepidus, cælestibus æternisque fontibus,
qui procedunt de ventre Iesu, humanas in se temperans
flamas. Veruntamen membris omnibus martyr erat, &
toto corpore vnum vulnus horrebat. Perijt in eo huma-
næ formæ agnitio, & non solum quis esset, sed etiã quid
esset, tormentorum crudelitas, ne cognosci posset, abstu-
lerat: C H R I S T V S tamen in eo solus per martyrij glo-
riam cognoscebatur. Sed artifices scelerum nequaquam
martyris erubere virtutem. Post paucos etenim dies,

considerantes, quod si tumentibus adhuc vulneribus,
quæ indignarentur etiam ad mollissimum manus ta-
ctum, tormenta rursus inferrent, & denuo membra iam
putrefacta vexarent, vnũ è duobus fore, aut in sua eum
impietatis iura cessurum: aut si in tormentis animam
posuisset, terrorem crudelitatis, & metum cæteris in-
tentandum: sed hoc longe contra, quam impij cogita-
uerant, cessit. Nam, quod vix credi ab infidelibus potest,
restitutum est in primam speciẽ corpus per secunda tor-
menta; & officia membrorũ, quæ abstulerat prima cru-
delitas, secunda reparauit, ita vt iterata supplicia, non ei
iam pœnam cõtulerint, sed medelã. Sed & Blandina, quã
paulo ante cõmemorauimus, simili exemplo ad secunda
supplicia reuocatur. Quæ cum semiuia penè, & in mor-
tis quodam confinio posita, iteratis fuisset pulsata cru-
ciatibus, velut è somno quodam subito euigilans, in me-
moriã futuræ beatitudinis venit, & voce constanti
tanquã de excelso, & edito concionaretur ad populum,
& ait: *Multum erratis ò viri, quod putatis infantum visceribus
vesci eos, qui nec multorum animalium carnibus vituntur;*
& sic in confessione perdurans, iterum numero marty-
rum consociata retruditur.

Passio sanctorum Photini, & sociorum eius.

C A P. XCIX.

BEATISSIMUS PHOTINUS Lugdunensium Episcopus,
cum nona generatio maior esset ætate, & corpore,
vt pote illius qui inuoluitus, cætera pene iam mortuus so-
lo martyrij amore vivebat; ducitur ad tribunalia, potius
defertur, senio, & languore resolutus. Cuius ad hoc ani-
ma solum seruabatur, vt Christus per eum magnificen-
tius in fragili corpore triumpharet. Statuitur interea se-
nior pro tribunalibus, impiæ plebis vndique clamor at-
tollitur, hunc ipsum esse insonant Christum. Cum verò
à Præside interrogatus, quis nam esset Christianorum
Deus? respondit: Si dignus fueris scies. Hinc verò cun-
ctos velut rabies immensi cuiusdam furoris inuasit, ita
vt qui propè astabant, alij pugnis, alij calcibus subige-
rent senem, nec ætati, nec grauitati aliquid reuerentiæ
deferentes. Illi verò qui longius erant, quicquid furen-
tibus teli venisset in manus eminus iaciebant; ita vt v-
nusquisque summi sibi esse delicti duceret, vbi aliquid
in eo sceleris non intulisset. In hoc etenim vindicandos
Deos suos esse credebant: quem cum semi-necem pro-
iecissent in carcerem, incontaminatum paulo post spiri-
tum reddidit.

Denique Maturus, & Sanctus, ac Blandina, & Atta-
lus, in illis diebus, innumeris millibus gentium diuersa-
rum ad spectaculum congregatis, statuuntur in medio
arenæ; & rursus Maturus cum Sancto, quasi nihil prius
gestum fuisset, ad omnia tormentorum, & verberum
genera renouantur; certantibus omnimodis aduersa-
rijs, quatenus eorum patientiam frangerent, & ab ipso,
vt ita dicam vertice coronas eorum diriperent, inanis
populi vocibus instigati. Sed illis eo magis animos ro-
borabat spes vicinæ iam gloriæ, quam sibi iam iamque
manu contingere, & contrectare dexteris videbantur.
Cumque & suppliciorum genera, & spectaculorum
pene iam tempus fuisset absumptum, nec moueri à sen-
tentia vllatenus valuissent; cum etiam sellæ ferreæ su-
perpositi, consumptam verberibus carnem, ignis sub-
ministratus exureret, ad vltimum infatigabiles marty-
rum spiritus, ferro cæsis ceruibus effugarunt.

Blandina vero religata ad stipitem, atque in modum
crucis distenta, bestijs pabulum præparatur. Quæ tamẽ
in ligno pendens vultu intetrito, & satis lato, oratio-
nem fundebat ad Dominum. Sed cum nulla ex bes-
tiji corpus eius auderet attingere, deposita de ligno,
rursus reuocatur ad carcerem, alijs adhuc agonibus præ-
paranda.

Attalus quoque populi vocibus postulatur. Erat enim
valde nobilis, & quod cunctis nobilius est, vir optima
cõscientiæ, & in fide Christi per omnia exercitia semper

Maturus.

*Blandina ad
tormentum re-
uocatur.*

*Accusabatur
Christianus
quod visceribus
infantum vesce-
retur.*

*Eusebius lib.
5. cap. 2.*

*Maturus,
Sanctus,
Blandina,
Attalus.*

*Maturus &
Sanctus co-
ronati gloria
martyrio ad-
depi sunt.*

*Blandina per
multas vi-
siones caput
tortuosi ser-
pentis atte-
rit.*

*Anno Chris-
ti 169.*

Eusebius in Historia Ecclesiastica lib. 5. cap. 3.

Legit hic Eusebius Lugdunensem in sermone de sancta Blandina qui falso titulo Eusebii Emisiani inscribi habet. Et conuenit, ut testatur Baronius.

Attali cum prunis torretur, vox.

Sancta Blandina, secum infirmior, corpore imbecillior, conditione deiectione, dicitur. & uerbior acer tamina subiani, & fortis adhuc permanent, gladio iugulata ceteros secuta est quos hortabatur ad palmam Martirolog. Rom. die 2. Iunij.

martyr. Cumque circumactus fuisset in amphitheatro, titulo se præcedente, in quo scriptum erat, ATTALVS CHRISTIANVS, fremere in eum vulgi insanientis furor vehementius cœpit. Rursus itaque furor, rursus pœnæ, rursus tormenta præparantur. Et si qui forte Romani ciues reperti sunt, hos plecti capite decreuit, cæteros vero bestijs tradi.

Passio sanctorum Alexandri, & Attali.

CAP. C.

IGitur cum erga supradictos qui ante negauerant fidem, quæstio haberetur, Alexander quidam genere Phryx, Medicus disciplina, vir religiosus, & prudens, & vitæ, ac morum probitate cunctis charus, acceptusque, amore Dei concitatus, cum assisteret tribunali, nutibus hortabatur ad confessionem eos, in quos quæstio agitabatur: ita ut omnibus, qui astabant palam, quid animo gereret, fieret. Cumque id populi notauiissent, indignantes maxime pro his, qui quod prius negauerant, rediuita nunc confessione reuocabant: clamabant aduersum Alexandrum hoc ipso instigante committi. Qui iussus à Præside in medium statui, & quis esset interrogatus, Christianum se esse libera professione testatur: quem continuo præparandum bestijs condemnauit. Et postera die simul cum Attalo producit, quem contra præceptum Cæsaris gratificari populis volens, etiam ipsum bestijs tradi iussit. Sed cum ferarum nulla sanctorum corpora contigisset, omnibus eos verberum cæterarumque pœnarum supplicij cruciatis, ad vltimum in conspectu populi in medio arenæ iugulari iubet, beato Alexandro in omnibus quas perpessus est pœnis, ne vnum quidem proferente sermonem, sed ab initio vsque ad finem intra semetipsum semper cū Deo loquente, & in laudibus, & precibus permanente. Attalus vero cū prunis subteriectis in sella ferrea torretur, cumque midor adustæ carnis ad nates, & ora inspectantis populi perferretur, voce magna exclamat ad plebem: Ecce hoc est homines comedere, quod vos facitis: quid à nobis velis occultum facinus queritis, quod vos aperta luce committitis? Nos enim neque comedimus homines, neque aliud quid mali egimus. Et cum interrogaretur quod nomen habet Deus? respondit: Qui plures sunt, nominibus discernuntur, qui vnus est, non indiget nomine.

Passio sanctorum Pontici, & Blandinae.

CAP. CI.

POST hos nouissimo Ianuarij die Blandina rursus inducitur cum Pontifico annorum fere 15. puero, quique, & impiorum cruciatibus iussi sunt semper astare, quo magis ceterorum videntes supplicia, terrentur. Statuuntur ergo in medio, & iubentur iurare per Deos illi vero e contrario nullos esse aiebant istos, per quos iurare cogentur. Cumque alij quam plurimis verbis exprobrarent gentium Deos, insanire magis eos cœpit populi multitudo, neque teneram pueri aetatem, neque sexum feminae miserantes, sed per omnia tormentorum genera quasi quodam eos circulo peragentes, nihil deesse pœnis patiebantur, quod crudelitas inuenisset. Tunc Ponticus maximum patientiæ robur materna exhortatione suscipiens, & perseverans in confessione veræ fidei impollutum spiritum reddidit. Beata vero Blandina vltima omnium, velut omnium nobilis mater, præmissos ad martyrij coronam filios, insequi iam secuta festinat, exultans, & ouans, velut ad thalamum sponsi inuitata, & ad nuptiale conuiuium. Ex quo fiebat, ut in verberibus tripudiaret, & craticulis exusta gauderet, ac tam hilaris videretur, & læta, quasi inter dapes regias accubaret. Post hoc ad bestias traditur, sed ab his intacta perdurat. Inde etiam aliud excogitatur crudelitatis genus, ut reti constricta,

objiceretur Tauro ferociter instigato. A quo cum fuisset innumerus ictibus lecessita, & toto arenæ ambitu iactata, nihili penitus læditur, sed permanebat læto (vt semper) vultu, mente constanti, spe ipsa, & animi præsumptione cum Christo colloquens. Ad vltimum iugulari gladio iubetur, stupentibus etiam ipsis impijs, & dicentibus: quod nunquam fuerit femina, quæ tantis ac talia ferre potuisset.

De nimia sanctorum Gentilium in Christianos.

CAP. CII.

SED nec siquidem satietatem aliquam capere crudelitas quirit. Antiqui etenim serpentis virulentia concitati, feri ac barbari mores mansuescere nesciebant. Ex ipsa quippe sanctorum patientia, sauioris contentionis rabies accendebatur, & velut pudore quodam fatigabatur. Igitur inaudito sauitiæ genere, eorum qui necabantur in carcere corpora, canibus iubeantur exponi, adhibita simul custodia die noctuque, ne quis collectas reliquias, humanitatis intuitu traderet sepultura. Sed si quid forte, vel bestijs, vel igni reliquum ex martyrum corporibus fuerat, ipsa cum truncis suis capita punitorum insepulta per custodias militum seruabantur, & quærebatur, si quid vitra possit humana crudelitas, etiam in eos qui iam vitæ huius limen excesserant. Exultabant tamen gentiles magnificantes simulacra sua: quorum virtute datam in illos vindictam dicebant. Itaque attente & sollicitè curabant ne daretur extremis ossibus sepultura.

Post aliquot autem dies cum nullam sepeliendi gratiam præstitissent, incensa ossa martyrum, & in fauillam redacta, cum reliquo terræ puluere in Rhodanum fluium disperere, ne vsquam eorum reliquæ residerent: quasi vero hæc agentes, Deum vincerent, & (sicut dicebant) spem eis per hoc resurrectionis adimerent. Sperantes enim (aiebant) de sepulchris quandoque se esse resurrecturos, idcirco noua, nescio qua persuadente sibi superstitione, læti se tormentis mortique subiiciunt. Nunc videamus si resurgent, & si potest eis adesse Deus eorum, & eripere eos de manibus nostris. Tanta autem erat in eis humilitas, vt cum rebus ipsis essent martyres, nominis tamen instantiam fugerent. Apud gentiles vero cum omni fiducia subsistebant, nobilitatem animæ per contemptum iniuriæ, & suppliciorum patientiam demonstrantes. Erant ergo inter fratres humiles, inter persecutores elati, suis mitres, aduersarijs terribiles, Christo subiecti, Diabolo crecti. Humiliabant se sub potentissima manu Dei, per quem minime sublimius exaltati sunt.

Passio sanctæ Felicitatis cum septem filijs suis.

CAP. CIII.

EX gestis septem fratrum. Temporibus Antonini Imperatoris Felicitas illustris femina, cum septem filijs suis Christianissimis tenta est, quæ in viduitate permanens, Deo suam vouerat castitatem: & die noctuque orationis vacans, magnam de se ædificationem castis mentibus dabat. Hanc itaque Pontifices templorum, accusauerunt apud Augustum dicentes. Contra salutem nostram hæc mulier vidua cum filijs suis Dijs nostris insultat; quæ si non venerata fuerit Deos, sciat vestra pietas eos sic irasci, vt penitus placari non possint. Tunc Imperator iniunxit Præsecto vrbis Publico, vt eam compelleret cum filijs, Deorum suorum iras sacrificijs mitigare. Publicus itaque iussit eam priuatim adduci, & blando colloquio ad sacrificium eam prouocans, minabatur pœnarum interitum. Cui Felicitas dixit: Nec blandimentis tuis visum potero, nec terroribus tuis frangi: habeo enim spiritum sanctum, qui me non permittit à Diabolo vinceri; Et ideo secunda

Blandina gladio iugulata.

Gentium crudelitas barbarior. Pulchre sagittatus mox: quod maior mox cruciatus, quæ cruciatus colat vultu. Uniquis ab hoc mox argit, & mox pœnis addit. Facti mox Dan. 11.

Abijcitur cetero in Rhodanum fluium vt meminit Augustinus libro de ciuitate dei cap. 21. p. 1.

Quæ de Blandina Blandina. Quæ de Felicitate Felicitas. Quæ de Pontificibus Pontifices. Quæ de Augustino Augustinus. Quæ de Publico Publicus. Quæ de Dijs Dijs. Quæ de Imperatore Imperator. Quæ de Præsecto Præsecto. Quæ de vrbis vrbis. Quæ de Deorum Deorum. Quæ de iras iras. Quæ de sacrificijs sacrificijs. Quæ de minabatur minabatur. Quæ de pœnarum pœnarum. Quæ de interitum interitum. Quæ de Cui Cui. Quæ de Felicitas Felicitas. Quæ de dixit dixit. Quæ de Nec Nec. Quæ de blandimentis blandimentis. Quæ de tuis tuis. Quæ de visum visum. Quæ de potero potero. Quæ de nec nec. Quæ de terroribus terroribus. Quæ de tuis tuis. Quæ de frangi frangi. Quæ de habeo habeo. Quæ de enim enim. Quæ de spiritum spiritum. Quæ de sanctum sanctum. Quæ de qui qui. Quæ de me me. Quæ de non non. Quæ de permittit permittit. Quæ de à à. Quæ de Diabolo Diabolo. Quæ de vinceri vinceri. Quæ de Et Et. Quæ de ideo ideo. Quæ de secunda secunda.

sum, quod te vna superabo; & si interfecta fuero, melius te vin-
cam occisa. Publius dixit: Misera, si tibi suave est mori,
vel filios tuos fac viuere. Felicitas respondit: *Vinent fi-*
ly mei, si non sacrificauerint Idolis; si vero tantum scelus admi-
serint, in aeternum ibunt incendium.

Alia itaque die sedens in foro Martis, iussit eam addu-
ci cum filijs suis, cui & dixit: *Miserere filijs tuis iuuenibus*
bonis, & flore prima iuuentutis florentibus. Respondit Feli-
citas: *Misericordia tua impietas est, & exhortatio tua crudelita-*
ta. Et conuersa ad filios suos dixit. *Videte filij celum, &*
sursum aspiciete: Ibi vos expectat Christus cum sanctis suis: Pu-
gnate pro animabus vestris, & fideles vos exhibete in amore
Christi. Audiens hæc Publius, iussit eam alapis cædi, di-
cens: *Audes præsentare me, ista monita dare, vt Domino-*
rû nostrorû statuta cõtēnant. Tunc vocat primû filium
eius nomine *Iannarium*, & infinita illi promittebat bona
præsentia, & mala verberum comminatus est, si sacrifi-
care Idolis contempsisset. Iannarius respondit: *Stul-*
ta suades; nam sapientia Domini me conseruat, & faciet me
omnia hæc superare. Statim iussit eum iudex virgis cædi,
& in carcerem recipi; secundum vero filium eius *Fa-*
licem adduci; deinde quoque tertium, nomine *Philip-*
pum: quarto, *Siluanum*: quinto *Alexandrum*: sexto
Vitalem: septimo *Martialem*. Sicque singulis sigilla-
tim interrogatis, ac singulorum auditis fidelibus res-
ponsis, omnia eorum gesta scripta per ordinem Anto-
nino ingessit: qui misit eos per varios iudices, vt varijs
supplicijs laniarentur: ex quibus Iudex vnus fratrem
primum plumbatis occidit: alter secundum, & ter-
tium fustibus mactauit: alius quartum præcipitio inter-
emit: alter quintum, & sextum, ac septimum capita-
lem sententiam subire fecit. Matrem quoque earum
capite truncari iussit, & sic eos varijs supplicijs inter-
emit.

Passio sancti Pontiani.

C A P. CIIII.

EX gestis eius. Passus est etiam Sanctus Pontianus in
ciuitate Spoletina sub iudice Fabiano, qui ab An-
tonino Imperatore illuc directus, ei sibi præsentato ait:
Quis vocaris? Qui respondit. Quod à parentibus meis
mihî nomen impositum est, Pontianus vocor, matris
autem nomen Christianus. Cumque Fabianus ei suadere
niteretur, vt Dijs sacrificaret, & ille nullatenus acquies-
ceret, sed eum potius dure increparet, iussit eum spo-
liari, & virgis cædi, donec sanguis eius vt fluius in ter-
ta manaret. Inde præparatis carbonibus, duo iudicia
proposuit ei dicens: *Aut thura in carbonibus istis po-*
ne, aut nudis pedibus super eos ambula: qui signum
crucis sibi in fronte faciens, super carbones nudis pedi-
bus ambulare cœpit, dicens: Ecce ego in nomine Christi.
ambulo super carbones, tu mitte, si potes, in nomine
Iesu tui, manum tuam in aquam calidam, & liberet te.
Tunc iratus iudex iussit equuleum præparari, & vnci-
nos ferreos fieri, eumque ibi suspendi. Quibus factis mi-
nistri deficientes, clamabant. *Væ nobis, quia magis tor-*
quemur, quam iste detestabilis: manus nostræ defece-
runt, & vncini fracti sunt. Tunc iudex iussit eum in imo
carceris claudi, & post hoc in Amphitheatro duci, duos-
que diros Leones ad eam comminuendum dimitti. Sed
cum ille orationem complexisset: Leones cum rugitu ve-
nientes, vt viderunt eum, ita mansueti facti sunt, vt in-
clinantes capita sua, adorarent eum. Quod videns om-
nis populus, exclamauit: *Magnus est Deus Christianorum:*
dimitatur sanctus Dei, Tunc Fabianus videns seditionem
in populo fieri, iussit eum iterum in carcerem trudi, vbi
Angelica visitatione meruit cõfortari, posteaque plum-
bo terente perfusus, tandem gladio percussus est 14.
kal. Februarij.

Passio sancti Flocelli Pueri.

C A P. CV.

EX gestis eius. Temporibus quoque Antonini passus
est S. Puer Flocellus sub Valeriano Præside: nam
cum Christianos in fide confortaret, dicens: *Nolite ti-*
mere eos, qui occidunt corpus &c. Tentus à Præside, iussus
est in equuleo suspendi, & vehementer flagellari, deinde
in carcerem cum Leone deuorandus mitti, sed illo or-
ante, Leo cecidit, & mortuus est; apparueruntque ibi
candelabra septem lucidissima cum odore incensi, &
esca Domini refectus est. Audiens hoc quidam de ci-
uitate, qui habebat filium cæcum, surdum, & mutum;
intellexit esse apud eum gratiam Dei, & veniens ad o-
stia carceris, rogauit eum cum lachrymis, vt pro puero
oraret, qui ait: *Crede in eum, in quem Christiani cre-*
dunt, & sanabitur. Tunc ille se credere confessus est, &
orante Flocello, puer sanatus est. Apparitores autem à
Præside missi ad carcerem, vt viderent si à Leone Flo-
cellus deuoratus fuisset, viderunt luminaria, & Leonem
mortuum; & audierunt sanctum psallentem. Quod cum
renunciassent Præsidis, ait: *O Flocelle quam preualens male-*
ficia tua: & præcepit rogam magnû extra ciuitatem fieri,
eumque cremandû duci. Qui cum oraret, facta est vox
de cælo cõfortans eum. Properantibus ergo eis ad ignem,
semper ab Angelo sibi à dextris assistente sanctus Dei
protegebatur: & cum proiectus in medio ignis iaceret
illico tempestas valida de cælo veniens ignem extinxit,
ipsumque Angelus illæsum ab igne liberauit. Post hæc
uocatus *Maleficius* in palmis & lingua eius clauos confi-
xit. Tandem Imperatori præsentatus Antonino, vesti-
bus spoliatus, & stola linea indutus, foras in plateam tra-
ctus est & feris expositus; à quibus discerptus, martyrio
coronatur 15. Kal. Octobris.

Passio sanctæ Praxedis virginis.

C A P. CVI.

EX gestis eius. Virgo autem venerabilis Praxedes post-
quam nimis afflictæ erat propter transitum foro-
ris suæ Potentianæ; multi nobiles Christiani venie-
bant, & consolabantur eam, vna cum S. Pio episcopo. Ve-
niebat quoque ad eam germanus noster Nouatus, qui
est frater noster in Domino, & consolabatur eam, & mul-
tos pauperes Christianos donis suis reficiebat, & mini-
strabat omnibus de facultatibus suis in honorem virgi-
nis S. Praxedis, rogans, & petens ab ea, vt orationibus eius
indulgentiam à Domino mereretur. Qui etiam nos fre-
quenter cum beatissimo Pio episcopo ad altare Domini
commemorabat. Post annum vero, & dies 28. ægritudi-
ne detentus ipse Nouatus absens erat à conspectu vir-
ginis B. Praxedis: Pio autem episcopo rogitante de om-
nibus Christianis, vna cû virgine Praxede requiritur No-
uatus vir Dei: & dum nunciatus fuisset, quia ægritudine
detineretur, contristati sumus omnes; factaque consti-
tutione, nocte vna cû episcopo Pio, & virgine Dei Pra-
xede, perteximus ad eum. Hoc cum audisset Nouatus,
omnes scilicet simul congregatos ad se venisse, gratias
cœpit agere Deo, quia meruit à sanctis cum deuotione
visitari; omnique sua substantia derelicta 13. die transi-
uit fidelis ad Dominum. Facta autem persecutione, vir-
go Dei Praxedes feruens Spiritu sancto, multos Chri-
stianos occultauit in titulo, quem S. Pius in thermis
Nouati constituerat, in quo loco, & Baptisterium con-
secrauerat. Illic ergo eos occultatos, & cibo pascebat,
& verbo spiritus sancti. Tunc diuulgatum est, Anto-
nino Imperatori quod conuentus fieret in titulo Praxedis;
qui mittens apparitores tenuit multos. Inter quos
etiam tenuit Simeum presbyterum, cum alijs 22.
quos sine interrogatione gladio puniri præcepit, in co-
dem titulo. Quorum corpora noctu B. Praxedes col-
legit, & sepeliuit in cæmeterio Priscillæ die 7. Kal. Ian-
uarij. Tunc afflictione constricta B. Praxedes ingemuit,
& orauit

*Recitat eia,
a. M. M. M. M.
tom. 1. & Pe-
trus in Ca-
tholico lib.
8. cap. 92.
qui in tota
historia hu-
ana sancti co-
nuenit cum
Vincentio.*

*Pater S. Pra-
cedis fuit
Pudens à S.
Paulo instru-
tus Noua-
tus erat ip-
sus virginis
germanus vt
cõstat ex ca-
tologo Pe-
tri, lib. 6. cap.
121.*

*Sacrosanctus
in ecclesia e-
rigere Apo-
stolici est in-
stituti.*

*Praxedis go-
sta extant
Ms. qua Pa-
trist presbyter
conscriptisse
fertur qui eam
sepeliuit, sed
doctis displic-
ent: tamen
licet hoc vo-
num notare,
videlicet, a-
tissi ea qua
in hoc capite
adferuntur à
Vincetio, vi-
deantur esse
Pastoris, ta-
men in nullis
sermo dissen-
tiant à Mar-
tyrolog Rom-
Baronio, A-
done & a-
lij. & prop-
terea ratio
non est, cui
quispiam ea
inter Apo-
crypha re-
censent.*

*Comendatur
virga ex
martyrii se-
pulturis.*

& oravit ad Dominum vt transfret ex hoc mundo ; cuius orationes & lachrymæ ad Dominum Iesum Christum pervenerunt. Peractis autem 33. diebus post necem supradictorum sanctorum, & coronam, migravit ad Dominum virgo sancta 11. kal. Augusti. Cuius corpus ego Pastor presbyter sepeliui iuxta patrem suum in cimiterio Priscillæ via Salaria, vbi hodie florent orationes sanctorum.

Passio sanctorum Victoris, & Coronæ.

CAP. CVII.

Horum vita edidit Metaphrasas. Rofort eadem Lippomani tom. 7. & Surus tom. 3. Mombrit. tom. 2. & alij licet non nihil inter se differant.

Victor horum affectus est cruciatibus à Iudice & Sebastiano. Passi sunt Victor & Corona in Syria pridie Idus Maij. ut restatur Petrus in catholico lib. 4. cap. 168.

Corona inter duas arbores scissa coronam sibi calitatem ostensam obtinuit.

Hic confertur Surus tom. primo, sed aliqua insunt eis corrigenda, inquit Bavonius, ij demque nonnulla addenda.

EX gestis eorum. Sanctus etiam Victor miles à Cilicia temporibus Antonini, cum in conspectu Sebastiani ducis, Christi militem se esse diceret, & Idolis sacrificare renuisset, iussit dux eius digitos confringi, & nervos eius euelli, quousque de cute eius exirent. Illoque gratias agente, & in fide permanente, commotus Iudex iussit eum in caminum ardentem mitti. Sed illo orante, ignis eum non tetigit, neque fumus : & post triduum inuentus est viuus. Tunc dux fecit venenum confici mortiferam, & dari ei à malefico, vt ederet ex eo. At ille manducauit, & nihil mali sensit. Tunc maleficus alia peiora venena obtulit ; & cum ille manducaffet, & nihil mali sensisset ; maleficus omnes libros suos combussit, rebusque suis renunciatis in Christum credidit.

Iterum Victor commonitus, cum sacrificare noller, Iudex iussit nervos à corpore eius euelli, dein de in pudendis eius oleum bulliens mitti : iterum quoque illi suspensio lapides candentes applicari, & ad latera eius poni : at ille nihil doloris sensit, sed à Deo confortatus est. Iratus ergo iudex iussit acetum, & calcem simul misceri, & in eius gutture dari. Post hoc oculos eius euelli : at illo dicente : *Noli mihi parcere, paratus sum omnia tormenta tua tolerare*, iussit eum capite deorfum per triduum suspendi, quousque sanguis de naribus eius stillaret in terram. Milites ergo venerunt post triduum, vt viderent si adhuc viueret, & videntes eum, cæci facti sunt, sed statim orate sancto martyre illuminati sunt. Qui cum ad ducem redissent, & ei omnia intimassent, iussit eum excoiri.

Tunc vxor cuiusdam militis nomine Corona ætatis annorum circiter 16. exclamavit : *Beatus es Victor, & beata opera tua, susceptum est sacrificium tuum, sicut sacrificium Abel, quod obtulisti Domino in sinceritate mentis tue.* Cum hæc, & alia plura loqueretur addidit : *Ecce video duas coronas de celo venientes, manibus Angelorum deferri : ex quibus dabitur tibi maior, mihi autem breuior. Sed & si vix infirmum sum, spero tamen in Regem Christum quod habeam hereditatem cum fortibus.* Hæc cum audisset Dux iussit eam vocari ad se & sacrificare : at illa respondit : *Ego Corona dicor, & quæris coronam meam perdere. Cum que noller acquiescere, iussit dux militibus, duas arbores ad invicem inclinare, illicque beatam Coronam vtriusque partibus ligari, ac subito dimitti. Qui vt subito dimiserunt arbores, diuisa est beata Corona in duas partes, sicque martyrium suum confidenter impleuit. Victori autem Dux caput præscidi iussit, Quod cum fieret sanguis, & lac de collo eius exiit. Multi ergo miracula viderunt, multique crediderunt.*

Passio sancti Concordij.

CAP. CVIII.

EX gestis eius. Sub Antonino quoque passus est sanctus Concordius. Hic Romæ nobili familia ortus fuit, patre Gordiano, qui eum in scripturis sacris erudiuit, & à sancto Pio Papa Subdiaconum ordinari fecit. Hi itaque scilicet pater, & filius ieiunijs, & orationibus atque elemosynis iugiter vacabant, & à Domino petebant, vt rabiem Imperatoris euadere possent. Potro filius, à patre accepta licentia, ad sanctum Eutychem, qui

tunc morabatur in prædolo suo via Salaria perrexit : à quo cū magno gaudio, & gratiarum actione susceptus, eum simul habitavit. Illic ergo cum ieiunijs & orationibus insisteret, multi varijs vexati languoribus ad eos veniebant : quos illi orantes in nomine Domini Iesu Christi sanabant. Tunc audiens eorum famam Torquatus Comes Tuscia, qui tunc habitabat in Spoletana ciuitate, mittens accersit S. Concordium, & ait ad eum : *Quis vocaris ?* Ille respondit : *Christianus sum.* Dixit ei comes : *De nomine tuo requiro, non de Christo tuo : Sacrificasti Dijs immortalibus, & esto noster amicus ; ego quoque Domino meo Imperatori suggeram, vt faciat te sacerdotem Deorum.* At ille : *Tu, inquit magis Domino Iesu Christo sacrificasti, vt possis euadere tormenta ; nam si non feceris, tu & Dij tui in æternum ardebitis.*

Tunc Comes iussit eum mactari fustibus & in custodia publica claudi. Nocte autem venit ad eum B. Eutyches cum B. Antimo episcopo, qui erat amicus comitis, & rogauerunt comitem, vt eum sibi iuberet concedere paucis diebus : qui concessit eum beato Antimo, multisque diebus habitavit cum eo ; quem etiam consecrauit presbyterum tempore opportuno ; & cæperunt ambo orationibus vacare. Postea misit Comes, & tulit eum, dixitque ei : *quid tractasti circa salutem tuam ?* Qui respondit : *Salus mea Christus est, cui quotidie offero sacrificium laudis ; tu vero, & Dei tui in inferno ardebitis.* Tunc iussit eum in equuleo suspendi : ille vero alacri vultu glorificabat Deum. Dixit ei Comes : *Sacrificasti Ioui magno.* Cui ille : *Non sacrificabo, inquit, lapidi surdo, & muto, quia Iesum Christum Dominum habeo, cui seruit anima mea.* Iratus Comes, iussit eum in ima carceris includi, & in collo, ac manibus eius, ferrum mitti, nullumque ad eum ingredi, vt fame deficeret. At illo gratias agente Deo, Angelus Domini media nocte apparuit, dicens ei : *Noli timere, quia ego tecum sum, & viriliter age.* Post tres dies misit ad eum Comes duos satellites suos, vt aut sacrificaret, aut capitalem sententiam subiret. Quibus auditis beatus Concordius Deo gratias agens, ipsumque glorificans expuit in faciem Iouis. Tunc vnus ex eis euagians gladium, caput eius amputauit, & in confessione Domini spiritum emisit. Duo vero clerici, & quidam religiosi viri venientes, tulerunt corpus eius, & posuerunt non longe à ciuitate Spoletana, vbi aquæ multæ emanant. In quo loco, precibus beati Concordij martyris, (præstante eo pro cuius nomine passus est) cæci illuminantur, infirmi sanantur, dæmones expelluntur.

Huius natalis dies celebratur kal. Ianuarij.

Passio sancti Marcelli.

CAP. CIX.

EX gestis eius. Cum vero Lugduni sanctus Plotinus episcopus cum alijs 48. comprehensus esset, & 50. animæ Deum confitentes in vnum carcerem retrusæ essent : Ex his Marcellus, & Valerianus nocte ab Angelo euocati pariter, ac soluti : alter eorum Sequanorum, & alter Eduorum provincias petierunt. Itaque testis Dei Marcellus ad prophanum conuiuium inuitatus, & huius epulas errore prophano pollutas execratus, conuiuias obiurgandos potius credidit quam vitandos. Et cum se Christianum, interrogatus, fiducialiter prodidisset, nouis afficiendum cruciatibus protinus fœui Præsidis decreuit imperium. Sic ergo cum vinculis elatus, in arborem per dissidentes ramos in omni corpore laqueis impositis tenderetur, & membrorum compage districta, extenti artus, astricti nexibus disungerentur vetustum Adæ terreni Patris crimen contempsit in arbore : cælestis Christi regenerantis noui gloriam Domini imitatus declarauit in ligno, vt dum pomiferum contemneret edulium, inuisum crucis procederet ad triumphum. Dumque in proposito sanctus Marcellus vicino mortis frigore, calore fidei immobilis perduraret ; persecutoris nequissimo

tractatu

tractatu competentius viuum est, vt in conspectu populi
allatis supplicijs puniretur. Tunc ait crudelissimus Præ-
ses: Nomen tuum Marcelle, & errorem tuum com-
perimus; Sacratissimi Imperatores nostri, diu talia præ-
cepta constituerunt, vt qui venerandorum numinum
principatum, Saturnum patrem, ac Iouem omnipotentem, co-
rumque filios, ac propinquos adorare detrectant, capite punian-
tur: quod si non feceris, trucidus supplicij punieris. Sanctus
Marcellus respondit: Simulacra ista, que nominas, adeo
fuerunt mortalia, vt suis polluta criminibus dudum mor-
tua, & in infernum sepulta perierant; quibus si quis cre-
didit, omnipotentis, qui ante secula fuit, & semper est, &
semper futurus est, æternum, ac tremendum pœnarum iudicium
sustinet; Christianus sum, Christum Dei filium sancto patri
coequalen, cæli, & terre, marisque factorem, & que sunt re-
rum omnium conditorem, me credere libera, & irremocabili de-
nunciatione profiteor.

Præses vero Præses animi indignatione succensus san-
ctum Marcellum martyrem, impijs trucidandum car-
nificibus assignauit. Quem cum in supplicij diuini fa-
uoris gratia aduertet fortiozem; inaudito crudelitatis
exemplo, plusquam fatore persecutoris insanens, defo-
dere eum cingulo tenus iussit. Atque ita medius iam
sepultus, sed totus viuus, ad cæli regna festinans, terræ
supplicia non refugit; sed triduo in laudibus Christi
omnipotentis Domini, ac Dei sui amore perdurans, ter-
ris interim terrena membra commendans, spiritum mi-
sit ad cælos.

Acta sunt hæc in vrbe Cabilonensi, sub Antonini per-
secutione.

*Passio sancti Valeriani & quorundam
aliorum.*

CAP. CX.

Avdidit autem Præses, sanctum ibidem
Valerianum orationis secretissimam cellulam ha-
bere, multosque Christicolos effecisse. Tunc iussit eum
perquiri, & suis conspectibus presentari: ad cuius tu-
guriam cum milites directi peruenissent, ille æstimans
eos christianos, gratia charitatis, & more hospitalitatis
inuitabat, quem illi primitus intuentes, signum crucis,
& intra cellulam suam habere, & suo adhibuisse vultui,
conspexerunt. Itaque post tergum vincis manibus, ve-
luti scelerati criminis reus, Præsi Præsi presentatur.
Qui beluino corde inflammatus ait: Aut Dijs sacrificabis
immortalibus; aut longe collega tuo Marcello gra-
tulus punieris. Cumque ille renueret; Præses eum stipiti
appensum, iussit vnguibus ferreis laniari. Qui cum auxi-
lio Dei nullis fatigatus supplicijs in Dei laude perdura-
ret, iussit eum gladio interfici. Tunc ille Prothomarty-
ris Stephani gratiam habens, & gloriam reminiscens,
in cælum intuens, vidit illum sibi offerre coronam, cui
moriendo non metuuit martyrij præbere victoriam. Hu-
ius passio recolitur 17. kal. Octobris.

Ex martyrologio Romano. Item 6. idus Martij apud
Apamam in Phrygia sanctorum Alexandri, & Caij, qui
sub Antonino Vero martyrio coronati sunt.

Item 10. kal. Maij, Lugduni sancti Epipodij, qui per-
secutione Antonini Veri, post illata sibi tormenta gra-
uia, martyrium capitis abscissione compleuit.

Item 8. kal. Maij, Lugduni sancti Alexandri, qui sub
Antonino Vero post carceris custodiam, primo ita ver-
beratus est crudelitate verberantium, vt crate soluta co-
stactum, patefactis visceribus, interiora corporis pande-
rentur. Deinde cruci affixus, spiritum emisit.

Passi sunt etiam cum eo, & alij 34.

*De lue post persecutionem, & de miraculo pluuie
in exercitu.*

CAP. CXI.

Statim vero persecutionem secuta est lues magna,
quæ multas late prouincias deuastauit, maximeque
Italiam adeo contulit, vt passim villæ, & agri sine cul-
tore & habitatore remaneret. Ab armis demique nul-
la vsquam quies erat, sed per omnem orientem, Illyri-
cum, Italiam, & Galliam, bella sauebant. Terræmotus
quoque non sine interitu ciuitatum, & inundationes
flumium crebrescebant. Lues etiam crebræ, & Locu-
starum agmen, prorsus agros infestabant.

Eusebius in chronicis; lib. 5. hist. eccl. cap. 5. Antonini
temporibus quibus hæc gesta referuntur, Marcum Au-
relium fratrem eius Cæsarem bella inferentem Germa-
nis, ac Sarmatis, tradunt historia, cum siti eius periclitat-
retur exercitus, æstuantem, & quærentem, quid facto
opus esset, repperisse in legione quadam milites Chri-
stianos; quibus (vt nostris mos est) flexis genibus ob-
secrantibus, exaudisse Deum supplicationes eorum; &
subito contra omnium spem largissimis imbribus pro-
fusus, exercitus quidem periclitantis, pro quo orauerant
Christiani, sitim sedatam: hostes vero, qui iam exitialiter
imminebant, fulminibus crebris & cælitus prolapsis
ignibus effugatos. Quod factum, refertur quidem & ab
historijs gentiliū, sed quod nostrorum id orationibus
impetratum sit, non refertur, quippe apud eos etiam cæ-
tera miracula, quæ à nostris gesta sunt, non habent fi-
dem. Nostrorum vero, & Tertullianus hæc commemo-
rat: apud Græcos Apollinacis, quam etiam ipsam legio-
nem pro insignis facti miraculo, mutato nomine, vocita-
tam dixit ab Imperatore FVLMINIAM.

De Hegesippo, & ceteris illius temporis doctoribus.

CAP. CXII.

EO tempore Hegesippus insignis habebatur, & Dio-
nysius Corinthiorum episcopus, sed & Pinytus nobilissimus apud Cretam episcopus fuit: Philippus etiã,
& Apollinaris, & Melito, Musanusque, & Modestus, &
præcipuus Irenæus. Quorum omnium ad nos vsque
Apostolicæ fidei, & sanæ doctrinæ præclarissima moni-
menta perlata sunt.

Hieronymus de illustribus viris. Hegesippus vicinus A-
postolorum, omnes à passione Domini vsque ad suam
ætatem Ecclesiasticorum actuum texens historias, mul-
taque ad vtilitatem credentium pertinentia hinc inde
congregans; quinque libros composuit sermone sim-
plici, vt quorum vitam sectabatur, dicendi quoque ex-
primeret charactere. Afferit se venisse sub Aniceto Ro-
mam qui decimus post Petrum episcopus fuit, & perse-
uerasse vsque ad Eleutherium eiusdem vrbis episcopum,
qui Aniceti quondam Diaconus fuit.

Præterea aduersum Idola disputans, quo primo erro-
re creuissent, subtexit historiam.

Dionysius Corinthiorum episcopus tantæ eloquen-
tiæ, & industriæ fuit, vt non solum lux ciuitatis, & pro-
uinciarum populos, sed & aliarum prouinciarum, & urbium
epistolis erudiret. Ex quibus est vna ad Lacedæmonios;
Alia ad Athenienses: Tertia ad Nicomedenses: Quarta
ad Cretenses: Quinta ad Ecclesiam Amaltrianam, & ad
Ecclesias ponti reliquas: Sexta ad Gnosianos, & ad Pi-
nytum eiusdem vrbis episcopum, qui & ipse scripsit ei
elegantem epistolam, in qua docet, non semper lacte po-
pulos nutriendos, ne quasi paruuli ab ultimo occupen-
tur die, sed solido debere vesci cibo, vt in spirituali pro-
ficiant senectutem: Septima vero ad Romanos, quam
scripsit ad Soterem episcopum eorū: Octaua ad Chry-
sophoram sanctam femina. Claruit sub Imperatore
Marco Antonino Vero; & Lucio Aurelio Commodio.
Eusebius ubi supra lib. 4. cap. 23. Hic Dionysius in episto-

*Leges Capitoli-
næ in Mar-
co Eusebium
in chronicis
anno 170.
& sequenti-
bus.*

*Leges Gregor.
Nyffe orat. 2
in 40. mar-
tyres: Add.
Vien. in
Chronicis
Genebr. in
Sotere. Bar.
anno 176.*

*Leges Tertul.
in Apologet.
cap. 5. & in
libro ad Scap-
ulam cap. 4*

*De his lumi-
nibus ec-
clesiæ lego
Eusebium in
hist. eccl.
lib. 5.*

*Hegesippus
non is qui de
ecclesia Hie-
rosolymitano
scripsit; leg.
Euseb. in hist.
ecclesiast. lib.
2. cap. 22. &
lib. 4. cap. 8.
Onoph. an.
110. & Ni-
ceph. lib. 4.
cap. 7.*

*S. Dionysius
Corinthiorum
episcopus in-
tente &
doctrina co-
spicuum, Ro-
manorum ps-
sifici obser-
uantissimus;
quorum epi-
stolas legere
consueuerat
Domini
diebus publi-
ce.*

Eius libros recenset Eusebius lib. 4. hist. cap. 23. vid. Bar. an. 170.

Legi Nicephori lib. 4. hist. cap. 23. & Bar. an. 172. 174.

*sive ut Bar. an. 9. anno. Quia horum Imperatorum diversa nomina nonnullis auctoribus causam erroris praebuit, ideo aequum duxi, observare hic ex Diono, Capitolino, & alijs, quod cum uterque, sive à maioribus, sive ex adoptione aut mutua conventionione, dicitur atque Aurelius utque Verus, & Antoninus sint dicti, proprio tantum nomine discriminantur ab invicem, ut alter Marcus, alter Lucius nominetur, vide Baron. an. 163. Sed nec quod Lucio superadditum est nomen Commodi quis putet intelligi filium Marci, dicitur Lucium Aurelium Commodum: nisi iste non nisi lege post cepit cum patre regnare: praterea Lucium Marci

la ad Athenienses designat, quod Dionysius Areopagites, qui ab Apostolo Paulo instructus credidit Christo, secundum ea, quae in Apostolorum actibus designantur, primus Athenis ab eodem Apostolo Paulo episcopus fuerit ordinatus. Hieronymus ubi supra. Theophilus quoque sextus Antiochenae ecclesiae episcopus sub Imperatore Marco Antonino Veri contra Marcionem composuit, qui usque hodie extat. Feruntur eius & ad Autolicum tria volumina, & contra heresim Hermogenis liber vnus; & alij breues elegantisque tractatus ad aedificationem Ecclesiae pertinentes. Legi sub nomine eius in euangelium, & proverbia Salomonis commentarios, qui mini cum superiorum voluminum elegantia, & phrasi, non videntur congruere.

Apollinaris Asiae Hierapolitanus episcopus, sub Imperatore Marco Antonino Veri floruit, cui, & insigne volumen de fide Christianorum dedit. Extant eius alij quinque aduersus gentiles libri, & de veritate duo, & aduersus Cataphrygas, tunc primum exortos cum Priscilla & Maximilla infans vatis, incipiente Montano.

Philippus episcopus Cretensis vrbis, alibi Corinthiae Gortinae, cuius Dionysius in epistola sua meminit, quam scripsit ad eiusdem ciuitatis Ecclesiam; praclarum aduersus Marcionem edidit librum, tempotibusque Marci Antonini Veri, & Aurelij Commodi claruit.

De morte Aurelij, & Antonini.

CAP. CXIII.

Hugo ubi supra. Igitur Aurelius Commodus dum cum fratre in vehiculo veheretur * 11. Imperij sui anno casu morbi, quem Graeci apoplexim vocant suffocatus est. Quo defuncto Marcus Antoninus solus Reipublicae praefuit. Denique seueriores leges nouis conditionibus temperauit: per omnes enim prouincias tributa donauit, omniaque fiscalium negociorum calumniosa monumenta simul congesta, in foro iussit incendi. Hic in Panonia constitutus, repentino morbo obiit. Ob cuius honorem templa, columnae, & alia multa condita esse reperiuntur. Cui successit Lucius Aurelius Commodus filius eius.

Temporibus Antonini floruit Theodotion tertius diuinae legis interpres, & Atticus Philosophus Platonicus. Eusebius in chronicis. Horum Imperatorum temporibus Fronto orator insignis habetur, qui Marcum Antoninum Verum Latinis literis erudiuit.

Seleucia Syriae vrbis cum trecentis millibus hominum à Romanis capta est.

Apud Pisas Peregrinus Philosophus rogo, quem ex lignis composuerat incenso, semetipsum superiecit.

Eo tempore Smyrna vrbis Asiae tremotu ruit. Ad cuius instaurationem decennialis tributorum immunitas data est. Tanta etiam per totum orbem pestilentia fuit, quod pene usque ad interuersionem Romanus exercitus deletus est.

De Imperio Aurelij Commodi.

CAP. CXIII.

Hugo ubi supra. Aurelius igitur Commodus patre defuncto imperauit annis 13.

Euseb. in chro. Caepit autem anno Domini 182. mundi vero 5035.

Hugo. Hic luxuriae & obscenitati deditus interfecit plurimos Senatorum, illos tamen maxime, quos aduertit industria, vel nobilitate praecellere. Eusebius 5. lib. cap. 21. Ea tempestate pax Ecclesijs, per omnem terram propagabatur, & sermo Domini ex omni genere hominum ad agnitionem, & pietatem Dei summi, animos congregabat. Denique & in vrbe Romana multos, ex illis illustribus, & praedictibus viris cum liberis, & coniugibus, ac propinquis, atque omni pariter familia sociavit ad fidem.

Sed hoc non aequis oculis ille antiquus humanae salutis hostis aspexit. Continuo denique aggreditur varijs nostris machinis impugnare. Primo in vrbe Roma Apollonium quendam, virum in fide nostra, & in omnibus philosophiae eruditionibus illustrem, ad iudicium pertrahit; accusatore ei suscitato quodam infelicissimo, & desperatae salutis homine. Quique, quonia lex, quae oblatos puniri iusserat Christianos, in delatore prius animaduertendum censebat, à Perennio iudice, ut eius cura comminuerebantur, sententiam primus excepit. Tunc deinde exhortatur B. Apollonius martyr, ut defensionem pro fide sua, quam audiente Senatu atque omni populo luculenter, & splendide habuerat, ederet scriptam; & post haec, secundum Senatusconsultum, capite plexus est. Ita enim à prioribus lex iniquissime promulgata censebat.

De sancta Eugenia, & Protho, & Hyacintho.

CAP. CXV.

Philippus autem illustrissimus vir Romanus ab Imperatore Commodo ad Aegyptum directus, ut Alexandriae praefecturam ageret, filiam suam Eugeniā literis liberalibus perfectissime edocuit; pulchra erat corpore, sed pulchrior castitate. Cumque à multis in coniugium peteretur, omnino obstitit. Iam enim licet sub paganissimis parentibus vitam ageret, animo Christiana esse ceperat. Et quia Christiani iussi fuerant ab Alexandria discedere, rogauit parentes, ut in vehiculo permetteretur praedia sua in suburbano posita, circuire. Quod cum statim impetrasset, & ab vrbe ad villam properaret, instructionem Apostoli Teclae virginis factam, in Baisterna legens, audiuit Christianos psallentes & dicentes: Omnes Dei gentium demonia &c. Tunc suspirans, & stens ad Eunuchos suos Prothum, & Hyacinthum dixit: Philosophorum sillogismos vano labore perscrutatus sumus Aristotelis argumenta, & Platonis ideas, & quicquid Orator inuenit, vel Philosophus cogitauit, cuncta in hac sententia excluduntur, qua tripudiantes Christianos audimus dicentes: Omnes Dei gentium demonia &c. Tunc vehiculum stare praecipit, & diutissime vim carminum considerans, ait: Si volumus perire credendum est. Dumque de Deo vero, mutuo sermone tractarent, sit concordia fidei, & ordo quaeritur, quo possit sancta fuga statui, & fides recta teneri. Tunc illa dixit. Audio Helenum dici Episcopum, cuius est habitatio illa, in qua die noctuque Dei laudibus insistitur, sed ad congregationis huius diuersorium nullam feminam accedere patitur. Hoc ergo considerans, tondere me debere existimo, ut vacua pertransiente Baisterna, nos tres virili habitu simul ad Dei homines properemus. Factum est autem, ut eadem hora, qua ad monasterium uenerunt, sanctus Helenus perueniret Episcopus, & cum eo psallentium multitudo. Cumque se iunxissent psallentibus, quaesierunt quis esset senior, qui solus Afelli vehiculo ueretur, & in medio populi sequentis, & praecedentis: & audierunt quod hic esset beatus Helenus episcopus, ab infantia Christianus: qui dum infantulus in monasterio cresceret, tanta sanctitatis virtutibus cingebatur, ut si quando missus esset ignem à vicino petere, prunas ardentes vestimento deferebat illaeso: Denique, inquit, & post hos paucos dies, venit huc quidam Magus, qui verborum argumentis populum Dei conabatur euertere, dicens falsum esse episcopum, se autem à Christo missum ad docendum: Tunc omnis turba Christianorum accessit ad episcopum, dicens: Constitue diem in quo eum tibi socium recipias, aut si potes, non prosequentem conuincas Constituta igitur die in medio Heliopolis venit Zareas Magus cum artibus suis, & Helenus episcopus cum orationibus suis, caepitque cum eo verborum ingens habere luctamen: & quia versutus erat, nec eum concludere sermonum ratione poterat respiciens populum fortiter laedi, quod Zareas quasi superior ascendebat in verbis, postulato silentio, ait ad populum, Paulus Apostoli in hac parte inuenta tenenda sunt. Nobis, inquit,

fratri Commodo... que dicitur... fuisse... hinc... Capitulo... in Veri... Hic Phil... que in... arti mag... tractat... medio... hat. In... erat... ad d... auti... ager... tamen... pelis... late... mou... re p... hat... Cretio... genia... fat... ipse... in m... ro... mon... petu... huius... tui... Eto... de... S... a... ma... Sanctu... leni... r... g... Zaria... in... cal... S... cum... d... inquit,

inquit, *verbis contendere &c.* Sed accendatur ignis in medio ciuitatis, & ingrediamur flammam simul: & qui non fuerit vltus, credamus quod hunc miserit Christus. Quod cum omnibus placuisset, ait Zareas: Tu ingredere prius, qui hoc proposuisti. Tunc ille orationem fundens, seque consignans, iugentes flammam intravit intrepidus, stetitque in medio ignis dimidia fere hora, neque capillis neque vestimentis ex aliqua parte adustis. Cumque vt Zareas intraret, similiter imperaret, ille reluctare cepit, & fugere. At vbi inuitum illum populus ignibus tradidit, statim eum flamma circumdans, exurere cepit, & immittens se beatus Helennus, licet semiustum, vinum tamen eum eripuit, quem populus a sinibus huius regionis cum decore expulit. Hunc ergo sicut videtis, quotidie turba quocumque perrexit, cum Dei laudibus comitatur.

Quod mutato habitu in monasterio facta est Albas.

CAP. CXVI.

Avdians hæc beata Eugenia ingemuit, & proci-dens ad pedes eius, qui hoc sibi referebat, ait: Obsecro vt me illi cum his duobus fratribus meis infirmis: ex idolis enim conuerſi volumus ad Christum. At ille: Silete, inquit, donec Monasterium ingressus, paululum requiescat; & cum opportunum fuerit, nunciabo ei. Requiescens igitur episcopus, somnium vidit, quod ad simulachrum Fœminæ ducebatur, vt ei sacrificaret. Cui cum loqui permitteretur, ait: Cognosce te creaturam Dei esse, & discede, nec te adorari permittite. Tunc illa discedens, secuta est eum, dicens: Non te deseram donec creatori meo me restituas. Cum hæc in animo episcopi voluerentur, accessit ille, qui cum Eugenia locutus fuerat, dicens: tres paruulos fratres adesse, cui culturas Idolorum relinquentes, Christo seruire in monasterio cum fratribus desiderant. Tunc ille gratias agens Christo, qui huius rei noticia eum præuenire fecerat, tulit eos seorsum, & gratissimo vultu quinam dicerentur, vel cuius nationis essent, credidit requirendum. Ad hoc Eugenia: Ciues, inquit, Romani sumus. Hi duo fratres mei, Prothus, & Hyacinthus; ego nuncupor Eugenia. Cui dixit sanctus: *Recte te Eugeniæ vocas: viriliter enim agis.* Tamen in spiritu sancto nos Eugenia corpore, te ante præuidimus, & qualiter huc veneris, & quid isti tibi sint, innotuit mihi Dominus. *Scita autem te pro castitate multa passuram, sed non te deseret ille, cui te tradidisti ex integro.* Ad Prothum & Hyacinthum ait: In corpore seruicij positi, ingenuam dignitatem vnanimiter tenuistis, victoriam Christi, & mercedem contubernij percepturi. Iussitque Eugeniæ sic in virili habitu permanere: nec eos deseruit, donec baptismi sanctificatione instructos, Monasterio, ad quod præparauerat, sociaret.

Interim *Uastona* cum iumentis, præcedentibus pueris, peruenit ad domum; quam videntes vacuum, omnes simul mugitum dederunt; lugebantque vniuersi confuse, parentes filiam, fratres sororem, serui dominam. Fit inquisitio per prouinciam, interrogantur Auruspices, & Phitones: Dæmonia sacrificijs consuluntur, vbi deuenisset Eugenia. Hoc solum omnes dicebant, quod *Dij de celo eam rapissent.* Tunc pater dat festis responsis, in numero Deorum, eam conlectans, & ex auro puco simulachrum fusile faciens. At illa in prædicto vitorum Monasterio virili habitu, & animo permanens, in diuinis eruditionibus ita profecit vt intra secundum annum, omnes fere scripturas dominicas retineret. Tanta erat ei tranquillitas animi, vt vna ex numero Angelorum ab omnibus diceretur. *Erat omnibus omnia.* Tristem consolabatur, læto congaudebat, irascentem mitigabat, tantamque gra-

Speculum Histor.

tiam à Deo consecuta erat, vt quemcunque in dolore positum, visitaret, statim omnis dolor recederet, & salubritas adueniret. Comites autem eius Prothus, & Hyacinthus in omnibus obtemperabant ei. Tertio igitur conuersionis eius anno, abbate monasterij defuncto, visum est omnibus, vt beatam Eugeniæ, vt eis præficeret, eligeret. Tunc illa metuens se fœminam contra regulam viris præponi: interrim timens, ne omnes vnanimiter precantes contemneret; ait ad eos: Videamus in hac nostra electione quid Dominus præcipiat; *Si quis, ait, vult esse primus, sit omnium nouissimus.* Ecce igitur, & vestris præceptis obtemperans, de teui primatum suscipere; & Domini iussioni obediens, vltimum me constituo charitati vestræ. Igitur omne opus monasterij, quod infima persona exercere solet, suscepit in omnibus, aquam portare, ligna conscindere, munditias adhibere, Deoque tam clara esse cepit, vt dæmones de obsessis corporibus eijceret, & cæcorum oculos aperiret.

De accusatione Melanthiæ contra eam.

CAP. CXVII.

Matrona quædam Alexandrina cæteris præstantior, nomine Melanthia audiens eius opinionem venit ad eam, quæ à quartano typo grauissime per annum & eo amplius vexabatur: quam cum illa oleo perunisset omnem, mox abundantiam fellis euomuit, & simillima reddita tres cyphos argenteos solidis repletos ei in muneribus misit. Quæ illa gratanter remittens, ait: Abundamus, & superabundamus, precor autem, vt hæc pauperibus largiaris. Tunc illa contristata veniens, cepit rogare, & ampliora promittere; & dum circa ista sic assidua esset, in nullo deprehendens, quod esset fœmina: iuuentutis elegantia decipitur, & in concupiscentia illius illabitur; & putans eam amplioris pecuniæ cupidiorum esse, cepit infinita offerre, copiosa promittere. Sed videns eam omnia oblata repellere, cepit eam his verbis secreto alloqui: Quid te inanibus abstinentijs maceras, & perdis florem gratissimæ iuuentutis, quasi Deus tristes diligat, & sua delectamenta contemnescentes, foueat, ac solis hominum cruciatibus delectetur? Videtur eius donis abuti, & ingrati, refundere largitori, quod donat. Igitur his afflictionibus finem ponas, & lætiora tempora, ac iucunda suscipias. Talia dicente Melanthia, beata Eugenia volens animam eius à Diaboli laqueis liberare, ostendebat ei desideria mundi misera esse, & dum teneri putantur, effugere, & vnius puncti delectamenta perpetua detrimenta inducere. Sed hæc omnia Melanthia surda transibat ore; dumque sollicitè ageret, quatenus Eugeniæ irretiret, ægritudinem simulat, & vt ab Eugenia visiteretur, rogat. Quæ cum ad eam ingressa sederet intra cubiculum, obsecans eam amplexibus infelix Melanthia adire tentauit, & verbis procacibus ad crimen hortari. Tunc Eugenia dixit ei: Recte Melanthia nomen tuum dicitur, quia nigredine perfidix plena es, & te habitaculum magnam Diabolo præparasti: *Discede à seruis Dei deceptrix, & illecebrosa: Nos enim aliter militamus: Habent opes tuas tibi similes, nos delectat mendicare cum Christo: assatum dines est, qui cum Christo pauper est. Fugiant à te inanes concupiscentiæ: non enim proderit saluus tua iustia, quæ te inuasit, audacia.* Tunc illa deceptionis suæ pudorem non ferens, seque detegi timens, nili prior ipsa detegeret, Alexandriæ Præfectum adiit, dicens: Sceleratum iuuenem Christianam religionem incurri simulantem, quem cum mendandi gratia, eo quod infirmitatibus prodesse dicebatur, ad me venire permitterem, vnam ex illis me æstimans, de quarum pudore baccharur, ausus est impudenter loqui, & verbis procacibus ad crimen hortari. Quinisi dedissem vocem, & præsentis Ancillæ meæ

Multos curat morbos.

Matth. 20. Luc. 21. Cogitur præesse fratribus, sed extrema quæquam ministeria obit.

Oleo sacro curat febrem quartanam.

Melanthia femina opulenta prouocat Eugeniæ cum virum ad concubitum. Eam illa detestatur.

Melanthia accusat B. Eugeniæ coram Philippo præfecto, nihil sciens quod erat pater Eugenia, neque quod illa mutasset habitum muliebrem in virilem.

solatio liberata fuisset, more barbarico sua me libidine captiuasset. Audiens hoc praefectus, furens, statim iubet ad Monasterium destinari, qui eo ferro vincum cum omnibus commorantibus vinctis deponeret: & quia vnius carceris eos non ferebat locus, per diuersas custodias diuiduntur, impudente fama per totum Aegyptum diffusa, omnes credebant, omnes condemnabant. Omnibus enim videbatur verisimile Melanthiam illustrem faeminam mentiri non posse.

De purgatione criminis in penam accusatricis.

CAP. CXVIII.

Sancta Eugenia cathenis vincta sistitur coram Praefecto.

Constituto igitur die conueniunt ciuitates in vicinoposita, vt videant ferarum tradi morsibus corruptores. Aptantur equulei, verbera, flamma, tortores, & caetera quae cordis abscondita solent exculpere, praeparantur. Tunc Praefectus Philippus ait: Dic sceleratissime Christianorum, hic Iesus vester vobis tradidit, vt operam corruptioni detis, & fraudulenta pudorem matronalem astutia capiat. Eugenia capite demisso ne posset agnosci, respondit: *Deus meus Iesus Christus cui seruis castitatem docuit, eamque custodientibus vitam aeternam promittit.* Ne autem fructus patientiae nostrae deperat, per victoriam principum, ne in hanc fallam testem sententiam retorqueatis, etiam tunc probabimus in eam, crimen quod nobis obicit, redundare. Quod cum permisisset ille, Eugenia dixit. O Melanthia n gredinus nomen, tenebrosa malitia, fecisti applicare equuleos, suspendi praecipis Christianos, praecipe ancillam tuam adduci, vt ex ore eius possint mendacia refutari. Quae applicata coram iudice, Dominae suae contra Eugeniā cepit testimonium proferre. Caeteri quoque de familia testabantur sic esse. Tunc vehementer iudex commotus ait: Quid ad haec infauste dicturus es, quem tot reuincunt testes? Ad haec Eugenia: Tempus, inquit, est loquendi, quia transijt tempus tacendi: Tanta liquidem est virtus in nomine Christi, vt & Faeminae in timore eius posita virilem obtineant dignitatem. Ego igitur famina viriliter gerendo virum gessi, vnguitatem qua in Christo est fortiter amplectendo. Haec dicens, tunicam qua induta erat, a capite scidit, & Faemina apparuit, statimque ad Praefectum ait: Tu quidem, secundum carnem, pater es mihi, Claudia mater, fratres mei qui tecum sedent Abitus & Sergius: ego autem pro amore Christi mundum cum suis delicijs respui: & ecce Prothus & Hyachintus, Eunuchi mei cum quibus ingressa sum scholam Christi; qui mihi tam idoneus Magister extitit, quod me victricem libidinum & omnis pollutionis per misericordiam suam fecit. Agnoscentes itaque eam pater, & fratres, & serui, cum lachrymis eius amplexibus incumbabant in conspectu populi. Vestimenta autem texta referuntur, & licet inuita induitur, atque in excelso pro tribunali collocatur, & ab omni populo clamatur: **VNVS EST DEVS CHRISTVS, QVI EST VERVS DEVS CHRISTIANORVM.** Et ne tanto gaudio populi deesset probatio castitatis, ignis visus est de caelo descendens, qui Melanthiae domum ita circumdedit, vt nec vestigium alicuius, quod ad eam pertinebat, remaneret. Fit ergo gaudium populi cum timore Dei. Baptizatur Praefectus; & filij, & vxor eius Claudia, & omnis familia, & innumerabilis multitudo Paganorum conuertitur ad Deum. Suscipiunt Christiani priuilegia, & omnis Alexandriae ciuitas fit quasi vna ecclesia. Conspirat omnis Ecclesia in Episcopatum Philippum, cepitque; & sancta Ecclesia habere Episcopum, & reipublica habere Praefectum, quia nullus successor aduenerat.

AN NOTATIO.

Consentiunt huic acti ea qua de hac virgine scripsit Alcimus Ausinus Viennensis episcopus ad Iustiniani sororem de laude castitatis: & hac eadem acta recitat Durinus 26. decembris ex Metaphrasse, habens tamen aliqua (ut ait Bar.) qua censura indiget, veluti quod ibi legitur de Philippo Eugenia Patre, falso episcopo Alex. quod plane commentum esse, tabula episcoporum Alexandrinorum, qua ab Eusebio in chr. & in historia, & a Nicephoro episcopo Constantinopol. describuntur & alijs, manifeste declarant. Eadem autem acta etiam extant apud Petrum de Natalibus in cath. l. 2. c. 3. ubi sic ait: unde Philosophus praefecturam deserens, a Chri-

stiani episcopus ordinatur. Relinquo decisione huius difficultatis arbitrio discreti lectoris, ad alia progredior.

De praedicatione S. Eusebii, Vincentij, Peregrini, & Potentiani.

CAP. CXIX.

EX gessis eorum. Temporibus Commodi sequente persecutione in Christianos, adueniente Natali die ipsius, decretum ab eo exijt, vt omnis plebs Romanae urbis in vnum adueniret, & in laudem Herculis, ac Iouis pompatica voce acclamaret. Ventum est, & circumstat regem penne vniuersus orbis. Ipse autem deformiter inductus, regiam cum mitra ascendit sedem, ac prius thurificauit auream Iouis statuam. Tanta enim superbia erat, tantaeque iactantiae, vt indueret se pelle Leonis, designare in vestimento volens, quod sicut Leo bestiarum, sic & ipse esset Rex & magister populorum. Cui omnis populus acclamauit dicens. *Protector est Hercules reipublicae, & defensor libertatis Romanae audaciae.* Eodem tempore morabantur in vico, qui appellabatur Carnarius, Christiani nominis cultores, inter quos erant viri religiosi; Eusebius, Vincentius, Peregrinus, atque Potentianus, serui Dei, orationibus instantes, mori pro Christo desiderantes. Hi ad imitationem Apostolorum sua omnia vendiderunt, & pauperibus erogauerunt, quatenus nudi ab hoc saeculo, liberius soli seruirent Deo. Qui cum audissent huiusmodi rem a Commodio gestam, ridiculo, ac superstitioni hoc deputantes, vicos, & vrbes perlustrant, *trinum, & vnum Deum praedicant, dicentes: Recedite charissimi a cultura Daemoniorum, date honorem trino Deo, & vni patri, & filio, & spiritui sancto omnipotenti, & agite penitentiam, & baptizemini ne simul cum Commodio pereatis.*

AN NOTATIO.

Qui Commodi monitionibus sceleratae stire cupierit, consulat tum Dionem, & Herodianum, tum imprimis Lampridium in Commodi: Ino fertur, (inquit Capitolinus in Marco) ipsius patrem Marcum mori voluisse, cum filium talem videret futurum, quauis exitus post eius mortem, nempe, similis Neroni Caligula, atque Domitiano: qui & insuper Devs dicitur voluisse.

Passio sancti Iulij Senatoris.

CAP. CXX.

Itaque quidam Senator Iulius audiens monita huiusmodi salutaria, introduxit eos in domum suam, & audiens solite praedicationem, credidit, & facultates suas varias per manus eorum distribuit. Accessit igitur quodam presbytero Rufino, baptismum cum omnidomo sua suscepit: cepitque ipse publice confiteri Christum, & pro eo mortem concupiscenti animo desiderare. Quod cum audisset Caesar, amaritudinis felle exagitatus, iussit eum ad se reduci, & eum sic cepit affari: *Iulij, qualiter amens effectus es, vt deserens Iouem, & Herculem, sequaris, nescio quam amentiam vanam? Cui viriliter respondit Iulius, dicens: Tu simul peribis cum Dijs tuis, quos vano errore Deos esse, temerario ore mentiris. Confusus itaque Caesar, & his, & alijs verbis: accessit quendam virum nomine Vitellium Magistrum peditum, animo ferum, opere crudelem, omnibusque vitijs obsessum, praecipitque ei dicens: Exquire diligenter facultates huius sacrilegi, & compelle eum ad sacrificandum inuictissimo Herculi. Qui nisi acquieverit, non protrahas ipsum diutius viuere. Suscipiens Vitellius Vicarius, fecit eum coartari in custodia. Post triduum iussit sibi tribunal praeparari in tellude, & S. Iulium catenis attractum exhiberi ante se. Erat autem corpore nudus, sed ex integro, fide munitus. Quem sic alloquitur Vitellius: *Audisti, quid iussit Princeps? Deponere iam pertinaciam, & adora Deos, per quos vniuersus subtitit orbis Romanus. Nam si non feceris, diuersis afflictus penis punieris. Cui sanctus constanter respondit: O miser & miserande, simul cum tuo Principe perfido peribis. Ad haec Vitellius dixit: O Iulij in quo confidis, cum iam damnatus sis? Iulius respondit: *Fiducia mea vita aeterna est, spes mea Christus est, qui te cum Principe tuo damnabit in aeternum interitum.***

Hic

Hæc audiens Vitellius, iracundiæ stimulis instigatus, iussit eum sustibus cædi. Qui dum cæderetur, emittens spiritum, cœlestia petijt. Cuius corpus præcepit Vitellius ante amphitheatrum iactari. Quod audiens Eusebius, Vincentius, Peregrinus, atque Potentianus collegerunt corpus sanctissimi Christi martyris, & sepeliebant in cœmeterio Calpodij 14. Kalendas Septembris.

Passio sancti Eusebii Præfati cum socijs suis.

C A P. CXXI.

Hæc audiens Vitellius, perquiri eos fecit, sibi que præfentari dixit: Manifesta assertio est, diripuisse vos facultates Iulij, cum & corpus illius collegissetis, simulque etiam sepulturæ tradidissetis. Tunc gloriosus vir Eusebius locutus est: Quod, inquit, nobis obijcis proculdubio fecimus, quodque meruimus præfule Christo executi sumus. Index nequissimus dixit: Quia meruistis thesauros diripere, difficultas non sit vobis reddere, ne pereatis, sicut & ille perijt. Respondit Eusebius: Hoc omnibus votis appetimus, hoc communi animo concupiscimus. Cumque constantet persistenter, confusus Vitellius, eadem hora iussit, ut in equuleo facie ad faciem suspenderentur, obtunderentur neruis, & fustigaretur. Quibus suspensis Præco etiam clamabat: Deos & Principes nolite blasphemare. Diutius autem eis tortis, iussit cessare paululum à tormentis. Quibus dixit: Pareite vobis ipsi, & sacrificate Dijs. Eusebius ad hæc. Miser, inquit, quod incepisti perficere, noli desistere. Ante enim tibi desicet ad torquendum nos tempus, quam mihi desicet in Christo persistens animus. Ne ergo pates nos terri, ne separari nos à fraternitate Domini nostri Iulij. Vitellius circumstantibus, ait: Isti securi de arte Magica, in tormentis gaudent. Respondit Vincentius: Nos gaudemus & exultamus in Domino nostro Iesu Christo. Tyrannus vero iussit ex templo flammam applicari eorum lateribus. Illi alacres effecti, dicebant: Gloria tibi Domine, qui nos visitatione tua circumdas.

Passio sancti Antonini.

C A P. CXXII.

igitur vnus carnificum Antoninus, intentis oculis eminens vidit eum spongia iuuenem stantem, fulgore nimio coruscantem, & eorum latera extergentem. Tunc iuuuissimam voce, cum ingenti gaudio cepit clamare: Vnus verus est Deus Christianorum, quem hi euidentissima ratione prædicant. Video enim Angelum Domini circumstantem eos, & à pressura flammarum protegentem. Tunc velut Leo frendens iudex, cum clamore ait: O Magica ars, o seductores, qui alienauerunt mente sua hominem clarissimum, ac probatissimum in republica. Antoninus autem penitentia ductus, deuouit se crediturum Christo Domino. Statim vero Antoninus Rufinum presbyterum adiit, & vt ab eo baptizaretur, humiliter impetravit. Itaque Vitellius sanctos martyres de equuleo deponi iussit. Quibus depositis ait: Vt quid tam crudeles estis vobis ipsi? Cur non deponitis insaniam vanam, adorantes Deos & glorificantes, quos iusserunt Principes, vt nobiscum frui mereamini vita æterna? B. Vincentius ait: O infelicissime omnium, tu crudelis, qui tibi ipsi non parcis. Nos in gloria iam constituti sumus, tu vero cum Principe tuo in gehenna periturus. Tunc Vitellius iussit linguam præscidi sancti Eusebii, æstimans illi deesse linguæ officium, in cuius ore semper Christus resonabat. Antoninus autem accurrens clamabat: O Vitellius miserrime, quid tibi, & iustis his? Vt quid eos crucias? Tunc Vitellius per os sanguinem vomere cepit, recto scilicet iudicio Dei, vt qui exarsit ad puniendum os iusti, acri dolore torqueretur in suo. Athleta vero Domini Eusebius sine lingua laudes in excelsum Christi dabat. Huic igitur lamentabili spectaculo quidam vir intererat Christianus clarissimus, nomine Faustus. Qui colligens linguam Martyris Christi Eusebii, reposuit eam sub tunica sua in sinu suo, & fugiendo latuit. Dehinc iussu Vitelli Antoninus ductus est à carnificibus via Aurelia iuxta fornam Traianam, & capite plexus 11. Kal. Septembris.

De sine agonis prædictorum sanctorum.

C A P. CXXIII.

Porro Eusebium ac socios eius diutius maceratos supplicij, in ina carceris iussit retrudi. Ibi non diebus, neque noctibus ab oratione cessabant. Percurrebat autem eorum opinio circumquaque, ad quos veniens non minima multitudo Christianorum, & audiens ab eis æternæ vitæ monita, non mediocriter proficiebat. Post triduum apparuit eis beatus Iulius cunctisque audientibus, ventura prophetando hæc intulit: Saluate custodem carceris. Hæc dicens, ab oculis eorum euauit, mentesque eorum sua gratissima visitatione lætificauit. Tanta vero contulerat Dominus vim virtutis suæ fidelibus, vt vndique illic populorum confluentibus turbis, varijs detentis languoribus, nulla difficultas esset in conferenda sospitate eorum orationibus. Veniens itaque Sacerdos capitolij nomine Lupulus, qui ritu paganismi, fungebatur officio illo sacerdotali vanissimo, rogauit, vt instrueretur à sanctis martyribus, & baptizaretur. Erat enim cæcus. Cui dixerunt: Si credideris ex toto corde, illuminaberis, & vita æterna nobiscum fueris. Respondit Lupulus: Ego absque vlla ambiguitate credo in quem vos creditis, nec vllatenus cupio separari à vobis. Ideo enim ad vos confugi, desiderans vobiscum in his vinculis pro amore Christi mancipari. His auditis, confestim miserunt, & rogauerunt ad se venerabilem Rufinum presbyterum venire. Qui veniens ad carcerem catechizauit, & baptizauit eum. Tunc subito ab oculis eius caligo discessit, & lumen Christi in eo emicuit. Tunc accurrens * custos carceris, & videns illustratum superno lumine, qui annis quatuor cæcus fuerat, misit se ad pedes sanctorum, & vt baptizaretur, rogauit. Quem illico beatus Rufinus sacro baptismate purificauit, eumque armis fidei muniuit. Abiens Vitellius intimauit Regi omnia, quæ à sanctis erant gesta, qualiter superassent omnia tormentorum genera; & quomodo contempserunt Dijs libare sacrificia, qualiter quæ loqueretur Eusebius sine lingua. Cui ita Rex ait: Extingue eos. Qui iubens sibi tribunal præparari, & illos introduci, ait: Afferte Tripodam, vt sacrificent hi. At hi expucentes, contempserunt eum. Cuius etiam cor impuñtens, admirans beatus Eusebius ait: O miser cuius cor est sedes Sathana. Tunc Vitellius fecit eos ante amphitheatrum tandiu plumbatis acriter cædi, donec spiritum exhalarent. Quorum corpora beatus Rufinus collegit, & non longe ab vrbe Roma sepeliuit, 8. Kalend. Septembris.

Ex Martyrologio. Præterea 14. Kalend. Maij celebratur Romæ natale beati Apollonii Senatoris, qui sub Commodi Principe à seruo proditus quod Christianus esset, insigne volumen composuit, quod in Senatu legit. Ac deinde sententia Senatus pro Christo capite truncatus est. Idem 7. idus Augusti apud Mediolanum sancti Fausti militis tempore Aurelii Commodi martyrizati.

Plectitur capite Antoninus.

Apparuit sanctis martyribus S. Iulius, eosque sua visitatione lætificauit.

Multi agri curantur eorum orationibus.

* Simplicii nominat. Ad in martyrologio.

Lupulus Idolorum sacerdos per suum & baptismum, à duplici cecitate curatur.

SS. Martyres plumbis occiderunt.

Legit Nicæ. hii. l. 4. c. 26.

De Victore Papa, & Irenaeo Lugdunensi.

CAP. CXXIV.

Lege Ense-
bitu li. 5.
cap. 23.

Hugo Floriacensis. Ea tempestate Eleutherio Papae Romae Victor successit. In his etiam diebus facta est questio magna de Pascha. Vnde apud Caesarem Palestinam concilium celebratum est, ubi statutum est, ut semper die dominica Pascha celebremus, sicut nunc agimus, observata 14. Luna mensis Aprilis. Huic concilio interfuerunt Victor Romanorum Papa, & Narcissus Patriarcha Hierosolymorum; Theophilus quoque Caesareae Episcopus, & Praesul Lugdunensis Irenaeus.

Hieronymus de illustribus viris. Irenaeus Photini episcopi, qui Lugdunensem in Gallia regebat ecclesiam, Presbyter, a martyribus eiusdem loci, ob quandam eiusdem Ecclesiae quaestionem, legatus missus Romam, honorificas sub nomine suo ad Eleutherium episcopum perfert literas. Postea Photino iam prope nonagenario ob Christum martyrio coronato in locum eius substituitur. Constat autem Polycarpi cuius supra fecimus mentionem, Sacerdotis, & martyris, hunc fuisse discipulum.

Scripsit 5. aduersus haereses libros, & contra gentes volumen breue, & de disciplina alud; & ad Martianum fratrem de Apostolica praedicatione; & librum variorum tractatum; & ad Blastum de scismate; & ad Florinum de monarchia, siue quod Deus non sit conditor malorum; & de octaua: id est de Ogdoade, egregium syntagma id est documentum. Feruntur & alia ad Victorem Episcopum Romanum de quaestione Paschae Epistolae, in quibus commonet eum non facile debere unitatem collegij scindere. Siquidem Victor multos Asiae, & Orientis Episcopos qui 14. luna cum Iudeis pascha celebrabant, damnandos crediderat: in qua sententia, & hi qui disceptabant ab illis, Victori non dederunt manus.

Author. Quod autem Hugo Floriacensis ponit sub Commodio, Victoris papatum accepisse: Euseb. in chron. ponit sub ELIO PERTINACE: addens etiam, quod eiusdem Victoris extant mediocria volumina de religione: quaestionem vero de pascha dicit, sub Seuero determinatam fuisse.

ANNOTATIO.

Notet hic prudens Lector id quod amissum est in hoc loco ab Authore nempe quod (iuxta Baronium) anno Christi 183. Commodus Eleutherij 5. Lucius Rex Britannorum missus ad Eleutherium Papam legato, qui pastores spirituales postularet, Eugatum & Damianum impetravit, quorum audita praedicatione Christianus ipse factus est, Regum omnium primus, ipse, inquam, una cum uxore, & subditis propemodum vniuersis: adeo ut fides in Anglia regnum fuerit palam introducta, ut constat ex Martyrologio, 26. Maij, Bedae lib. 1. hist. gent. Anglo. cap. 4. & multis alijs. Vnde Tertullianus lib. contra Iud. c. 7. & post eum Genebrardus in Eleutherio annotant Angliam nationem omnium primam extitisse qua fidem Christianam publice professam est, & quidem usque ad Diocletianum Imperatorem sub quo omni ferme religione extincta, reliqui & Anglia ad idololatriam.

De Imperio Elij, & Iuliani: de fine quoque Commodi.

CAP. CXXV.

Eusebius in chronicis. Porro Commodus imperator, Colossi capite sublato suae imaginis caput iussit imponi. Idem quoque Commodus multos nobilium

interfecit: & spectacula populo Romano praebuit insignia. Incendio Romae facta, Palatium, & aedes Vestae plurimaeque urbis pars solo coarctatur.

Hugo ubi supra. Flagitia itaque Aurelij Commodi Imperatoris vrbis poena persecuta est: Nam Capitolium fulmine ictum est, ex quo inflammatio facta, Romanam bibliothecam rapaci turbine concremauit. Porro Caesar Commodus, cunctis incommodus: in domo Vestiliani strangulatus interiit. ALIUS autem PERTINAX senex a senatu Imperator creatus est.

Eusebius in chronicis. Hic, obsecrante Senatu, ut uxorem suam, Augustam, & filium Casarem appellaret, contradixit, sufficere testatus, quod ipse regnaret iustus: Erat enim septuagenario maior, cum praefecturam vrbis ageret, & ex Senatusconsulto imperare iussus scilicet anno Domini 195. mundi vero 3048. Tandem Iuliani Iurisperiti scelere occisus est, quem postea Seuerus apud Miluium pontem interfecit.

Hugo Iulianus autem, qui ut sibi Romanum vendicauit imperium, imperauit septem mensibus. Sicque inter Perinacem Caesarem, & Iulianum eius successorem vnus annus assumptus est.

De Clemente Alexandrino, ac scriptoribus caeteris illius temporis.

CAP. CXXVI.

Per idem tempus erant insignes Clemens Alexandrinus Philosophus, & Pantanus Stoicus, & Africanus historicus, & Musanus.

Hieronymus de illustribus viris. Pantanus Stoicorum sectae Philosophus iuxta quandam veterem in Alexandria consuetudinem, ubi a Marco Euangelista semper ecclesiastici fuerunt doctores, tantae prudentiae & eruditionis, tam in scripturis, quam in saeculari litteratura fuit, ut in Indiam quoque rogatus ab illius gentis legatis, a Demetrio Alexandria episcopo mitteretur. Vbi reperit Bartholomaeum vnum de duodecim Apostolis, aduentum Domini nostri Iesu Christi iuxta Matthaei euangelium praedicasse, quod Hebraicis scriptum literis, reuertens ad Alexandriam secum detulit. Huius multa quidem in sanctam scripturam extant commentaria, sed magis viua voce Ecclesiae profuit: docuitque sub Seuero principe, & Antonino, cognomento Caracalla.

Clemens Alexandrinus Ecclesiae presbyter, Pantani de quo supra retulimus, auditor, post eius mortem Alexandriae Ecclesiasticam scholam tenuit. Feruntur eiusdem insignia volumina, plenaque eruditionis, & eloquentiae, tam de scripturis diuinis, quam de saeculari litteraturae instrumento. Ex quibus illa sunt: Stromatum libri 8. Aduersus gentes liber vnus: De ieiunio disputatio. Alius liber, qui inscribitur, quisnam ille diues sit qui saluetur. De obsecratione liber vnus: De canonibus ecclesiasticis, & aduersus eos qui Iudeorum sequuntur errorem, liber vnus, quem proprie Alexandro Hierosolymorum episcopo dedicauit, & addixit. Meminit autem in Stromatibus suis, voluminis Tatiani contra gentes. Extat Alexandri Hierosolymorum episcopi, qui cum Narcisso postea rexit ecclesiam, epistola, super ordinatione asclepiadis confessoris ad Antiochenes congratulantis ei, in qua ponitur in fine. Haec vobis Domini fratres scripta transmisi per beatum Clementem presbyterum virum illustrem, & probatum, quem vos quoque scitis, & unum plenus cognoscetis. Qua cum huc venisset, iuxta praedictionem, & visitationem Dei confirmavit, & auxit Domini ecclesiam. Constat Origenem huius fuisse discipulum. Floruit autem Seueri & Antonini filij eius temporibus.